

การทำบันทึกถ้อยคำพยานซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ
โดยกงสุลสยาม

โดย

นางกรรณิกา พลเยี่ยม
อัยการผู้เชี่ยวชาญพิเศษ สำนักงานอัยการสูงสุด

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 61
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2561-2562

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคล เรื่อง “การทำบันทึกถ้อยคำพยานซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศโดยกงสุลสยาม” ลักษณะวิชาการเมือง ของนางกรรณิกา พลเยี่ยมเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรรุ่นที่ 61 ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2561-2562

พลโท

(จรรยาธิ์ นิลคำแหง)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง การทำบันทึกถ้อยคำพยานซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศโดยกงสุลสยาม

ลักษณะวิชา การเมือง

ผู้วิจัย นางกรรณิกา พลเยี่ยม **หลักสูตร** วปอ. รุ่นที่ 61

ลักษณะของอาชญากรรมในปัจจุบันเป็นการกระทำความผิดโดยอาศัยโอกาสจากพัฒนาการทางเทคโนโลยีและมีลักษณะเป็นความผิดที่กระทำข้ามพรมแดนระหว่างรัฐสองรัฐหรือมากกว่านั้น โดยมีแนวโน้มของความรุนแรงและความเสียหายสูงขึ้น แต่การแสวงหาพยานหลักฐานในการพิจารณาสืบพยานกลับทำได้ยากขึ้น โดยมีก่อกวนปัญหาพยานบุคคลที่หาตัวยาก หรืออยู่ในต่างประเทศ และไม่สามารถเดินทางมาเบิกความในประเทศไทยได้ ทำให้ต้องสูญเสียพยานหลักฐานในทางคดีและไม่ได้เข้าสู่การพิจารณาของศาล การนำพยานหลักฐานเข้าสู่การพิจารณาของศาลกรณีที่พยานมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศและไม่อาจสืบพยานในศาลในประเทศไทยได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ป.วิ.อ.) มาตรา 230/2 วรรคหนึ่งบัญญัติให้ ศาลอาจอนุญาตให้เสนอบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศต่อศาลแทนการนำพยานบุคคลมาเบิกความต่อหน้าศาลได้ และมาตรา 230/2 วรรคสาม กำหนดไว้ว่าการลงลายมือชื่อของผู้ให้ถ้อยคำให้นำมาตรา 47 วรรคสามแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้โดยอนุโลม คือการลงลายมือชื่อของผู้ให้ถ้อยคำหรือพยานให้กงสุลสยาม เป็นผู้รับรองลายมือชื่อดังนั้น กงสุลสยาม ต้องสามารถปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมที่กฎหมายกำหนดได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ซึ่งจะส่งผลให้พยานหลักฐานเข้าสู่การพิจารณาของศาลโดยชอบ มีน้ำหนักรับฟังได้ และเป็นพยานหลักฐานที่มีคุณค่า แต่ไม่ปรากฏว่าได้มีการออกระเบียบ ข้อบังคับ การจัดอบรม หรือเผยแพร่ความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับการทำบันทึกถ้อยคำดังกล่าวแต่อย่างใด จึงทำให้เจ้าหน้าที่กงสุลไทยในต่างประเทศ ขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่ และอาจเกิดมีข้อผิดพลาดในการทำบันทึก นอกจากนี้ บันทึกถ้อยคำดังกล่าวถือเป็นพยานบอกเล่า ที่ศาลจะต้องชั่งน้ำหนักด้วยความระมัดระวัง และไม่ควรเชื่อพยานหลักฐานนั้นโดยลำพัง เว้นแต่มีเหตุผลอันหนักแน่น มีพฤติการณ์พิเศษแห่งคดี หรือมีพยานหลักฐานอื่นมาประกอบสนับสนุน ดังนั้น การจัดทำบันทึกถ้อยคำนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกระทำโดยชอบ ถูกต้อง โปร่งใส จึงควรพัฒนาองค์ความรู้ในเรื่องหลักการรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญา กรณีการทำบันทึกถ้อยคำพยานตาม ป.วิ.อ. มาตรา 230/2 เพื่อให้เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้อง ได้มีความรู้ความเข้าใจถึงความสำคัญและจำเป็นในการทำบันทึกถ้อยคำดังกล่าว

รวมถึงการที่ศาลจะชั่งน้ำหนักและรับฟังพยานหลักฐานดังกล่าวได้เพียงใดและควรวินิจฉัยให้กระทรวง
ต่างประเทศ หรือกรมการกงสุล ออกกฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับเกี่ยวกับการทำบันทึกถ้อยคำยืนยัน
ข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศตามที่กฎหมายกำหนด

Abstract

Title : Statement of witness who having domicile in abroad published by Siam Consul

Field : Politics

Name : Mrs.KannikaPhonyiam

CourseNDC **Class**61

Today, crimes are committed by exploiting technological development in the way that the perpetration was made across the borders between two or more states. While severity and damages are likely to increase, finding evidence for investigation has become more difficult. Common problems in this matter involve the situations where the witness is hard to locate or present oversea, and thus incapable of returning to Thailand to testify. Such drawback has resulted in the absence of evidence for the case and disqualification for the trial by the court of law. In order to present the evidence to the court as for the case when a particular witness resides outside Thailand and the investigation is impossible, under the code of criminal procedure section 230/2, paragraph one, the court permits the presentation of the recorded statements made by the witness confirming the facts or opinions of the deponent who resides overseas to the court instead of having the deponent in person testify at the court. Also, it is stated in section 230/2, paragraph three, that the signature of the deponent or the witness to apply section 47, paragraph three of the code of civil procedure, *mutatis mutandis*, is the signature of the deponent or the witness for the Siamese Consul. Therefore, Siamese Consul must be fully functional under the process of judgment defined by law. Consequently, the evidence will be rightfully and logically brought into trial by the court to be used as valuable evidence. Nonetheless, there has not been the issuance of the rules, regulations, training, or publicizing of the knowledge and information related to the recording of such statements. Officials at the Thai Consulate overseas thus lack the knowledge and understanding in their duties and mistakes in recording are possible. Additionally, those statement records are under the delicate discretion of the court as oral evidence and will not be the only thing to be considered unless concrete reasons are applicable, particular behavior associated with the case, or other evidence is supplemented. Hence, it is highly necessary that the statement records be made rightfully, properly, and truthfully.

Knowledge in the principle of hearing the evidence in the criminal case should be improved accordingly in case of the statement records under the code of criminal procedure section 230/2 to provide the associated authorized officials with the knowledge and understanding in making statement records as well as the level of the court's discretion and hearing of the evidence. Ministry of Foreign Affairs or Department of Consular Affairs should declare the rules, regulations, or directives with respect to the making of the statement records for the facts or opinions of the deponent who resides overseas as defined by law.

คำนำ

เอกสารวิจัยเรื่อง “การทำบันทึกถ้อยคำพยานซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศโดยกงสุลสยาม” ศึกษาการรับฟังพยานหลักฐานของศาล กรณีเกิดปัญหาการติดตามตัวพยานบุคคลที่เป็นพยานสำคัญในคดีอาญาเพื่อให้มาให้การเป็นพยานต่อศาล แต่ไม่สามารถนำตัวพยานมาเบิกความต่อศาลในประเทศไทยได้ ทำให้ต้องสูญเสียพยานหลักฐานในทางคดี การทำบันทึกถ้อยคำพยานซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศโดยกงสุลสยามเป็นวิธีการที่กฎหมายกำหนดไว้เพื่อแก้ปัญหาข้อขัดข้องดังกล่าว และเป็นการนำพยานหลักฐานเข้าสู่การพิจารณาของศาลได้โดยชอบ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับการจัดทำบันทึกถ้อยคำโดยเจ้าหน้าที่กงสุลนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกระทำโดยถูกต้อง โปร่งใส และชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้ เพื่อเพิ่มคุณค่าของพยานในการชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานของศาลอันเป็นประโยชน์แก่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา

(นางกรรณิกา พลเยี่ยม)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 61

ผู้วิจัย

กิตติกรรมประกาศ

หลักสูตร “วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ” สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กำหนดให้ผู้เข้ารับการศึกษาดำเนินการจัดทำเอกสารวิจัยส่วนบุคคลผู้ศึกษาเคยปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาและกระบวนการพิจารณาตัดสินในศาล ซึ่งมีปัญหาข้อขัดข้องในกรณีไม่สามารถนำตัวพยานบุคคลมาเบิกความต่อศาลจึงขอคำปรึกษาจากนายมั่นเกียรติ ธนวิจิตรพันธ์ อธิบดีอัยการสำนักงานการสอบสวน วุฒิรัตน์ มีผดุง รองอธิบดีอัยการ สำนักงานคณะกรรมการอัยการ และนายโกวิท ศรีไพโรจน์ อัยการพิเศษฝ่าย สำนักงานคณะกรรมการอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนวทางในการจัดทำเอกสารวิจัยฉบับนี้ จึงขอกราบขอบพระคุณทั้งสามท่านมา ณ ที่นี้ และผู้ศึกษาหวังว่าเอกสารวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ กรรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ อัยการทหาร ผู้พิพากษาและผู้เกี่ยวข้องต่อไป

(นางกรรณิกา พลเยี่ยม)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 61

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ค
คำนำ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	5
วิธีดำเนินการวิจัย	5
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	5
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
บทที่ 3 หลักการและแนวคิดการใช้อำนาจศาลในต่างประเทศ	22
แนวคิดการใช้อำนาจศาลโดยกงสุลไทยในต่างประเทศ	22
สภาพปัญหา กรณีที่กงสุลไทยในต่างประเทศในการทำบันทึกถ้อยคำ	
พยานที่ถูกต้อง เพื่อให้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีของศาล	37
บทที่ 4 การวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูล	39
การสัมภาษณ์ พนักงานอัยการ ผู้พิพากษา และเจ้าหน้าที่	
กระทรวงการต่างประเทศ	42
การวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูล	48
ปัญหาการทำบันทึกถ้อยคำตามมาตรา 230/2 มาใช้จริง	50

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	54
สรุป	54
ข้อเสนอแนะ	56
บรรณานุกรม	58
ประวัติย่อผู้วิจัย	61

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาอาชญากรรมเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อความปลอดภัยทางชีวิต ทรัพย์สิน ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ ความสงบสุขของประชาชน ความมั่นคงของชาติ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ลักษณะของอาชญากรรมในปัจจุบันเป็นการกระทำความผิดโดยอาศัยโอกาสจากพัฒนาการทางเทคโนโลยีและมีลักษณะเป็นความผิดที่กระทำข้ามพรมแดนระหว่างรัฐสองรัฐหรือมากกว่านั้น เช่น อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ อาชญากรรมทางอุตสาหกรรม อาชญากรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการค้ายาเสพติด เป็นต้น สภาพของปัญหาอาชญากรรมดังกล่าวที่เพิ่มความรุนแรงมากและมีแนวโน้มสูงขึ้นแต่การดำเนินคดี การแสวงหาพยานหลักฐาน การสอบสวนพยาน การพิจารณาสืบพยานกลับทำได้ยากขึ้น ซึ่งเมื่อได้มีการดำเนินคดีแล้วไม่ว่าในชั้นสอบสวน หรือชั้นพิจารณาคดีของศาล มักประสบปัญหาคือพยานที่เกี่ยวข้องในคดีเป็นบุคคลผู้อยู่ในต่างประเทศ และไม่สะดวกในการที่จะมาเบิกความในประเทศไทย จนทำให้ต้องสูญเสียพยานหลักฐานในทางคดีและไม่ได้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาล ซึ่งข้อเท็จจริงดังกล่าวย่อมส่งผลให้คำพิพากษาอาจผิดพลาดไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง และเป็นผลเสียต่อกระบวนการยุติธรรมที่ต้องแสวงหาและพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้ถูกต้องที่สุด ทำให้รัฐพยายามสร้างมาตรการหลากหลายรูปแบบและหลายระดับทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ ที่จะแก้ไขปัญหา โดยที่แต่เดิมการพิจารณาคดีโดยศาลอาญาต้องกระทำภายในประเทศซึ่งอยู่ภายในเขตอำนาจศาลเท่านั้น และกฎหมายไม่ได้บัญญัติให้มีการเดินเผชิญสืบในต่างประเทศได้ แม้เคยมีการปฏิบัติมาก่อนหน้านี้แต่ย่อมเป็นการยากในการดำเนินการในต่างแดน แม้จะได้มีพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ.2535 ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของอัยการสูงสุดในฐานะผู้ประสานงานกลางที่สามารถให้ความร่วมมือกับต่างประเทศใน การรวบรวมพยานหลักฐานที่อยู่ในประเทศไทยส่งไปให้ประเทศผู้ร้องขอ เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดในประเทศนั้นได้ ซึ่งก็ได้มีการ

ดำเนินการให้ความร่วมมือกับประเทศต่างๆ เกี่ยวกับปัญหานี้ไปบ้างแล้ว และปรากฏผลสำเร็จในการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง¹

แต่อย่างไรก็ตาม ในการพิจารณาคดีอาญาหมายเลขคำที่ อ.199/2553 ระหว่างพนักงานอัยการ สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีพิเศษ 1 สำนักงานอัยการสูงสุด โจทก์ พลตำรวจตรี ส. จำเลยที่ 1 กับพวกรวม 5 คน จำเลยฐานความผิด ร่วมกันหน่วงเหนี่ยวกักขังผู้อื่นเป็นเหตุให้ผู้นั้นถึงแก่ความตาย และร่วมกันฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาและโดยไตร่ตรองไว้ก่อนและเพื่อปกปิดการกระทำความผิดอื่นของตน และเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดอื่นที่ตนได้กระทำให้ ได้มีการนำพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ.2535 ขอความร่วมมือไปยังต่างประเทศ เพื่อสืบพยานดังกล่าวในศาลต่างประเทศมาใช้เนื่องจากพยานปากสำคัญได้หลบหนีออกนอกประเทศและไม่สามารถนำตัวกลับมาเบิกความยังศาลไทยได้ โดยในระหว่างสืบพยานโจทก์ ปากพยานตำรวจโท ส. ซึ่งเป็นพยานปากสำคัญ ปรากฏว่าพยานตำรวจโท ส. พยานที่โจทก์อ้างได้หลบหนีหมายจับในคดีอื่นออกนอกประเทศไปแต่ยินดีให้ความร่วมมือในการเบิกความเป็นพยานในคดีนี้ โจทก์ขอให้ศาลเดินเชิญสืบที่กรุงเทพมหานคร ประเทศกัมพูชา ศาลอนุญาตให้ส่งประเด็นไปสืบพยานปากนี้ที่ศาลประเทศกัมพูชา และประเทศซาอุดีอาระเบีย ตามที่โจทก์ร้องขอตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ.2535 มาตรา 36, 37, 38, และ 39 โดยให้โจทก์ทำคำซักถามพยานให้ศาลส่งมอบให้ฝ่ายจำเลยทำคำคัดค้านคำเบิกความของพยาน แล้วส่งเรื่องไปขอความช่วยเหลือไปยังผู้ประสานงานกลางตามกฎหมายว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา ซึ่งผู้ประสานงานกลางคืออัยการสูงสุด หรือผู้ที่อัยการสูงสุดมอบหมาย ต่อมาอัยการสูงสุดผู้ประสานงานกลางได้ดำเนินการขอความช่วยเหลือตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ.2535 โดยมีกานำพยานปากดังกล่าวเข้าเบิกความต่อศาลประเทศสหรัฐอเมริกาและรับเอมิเรตส์ และส่งคำเบิกความ ซึ่งเป็นภาษาอาหรับและภาษาอังกฤษกลับไปยังศาลอาญาอย่างเรียบร้อยสมบูรณ์ เมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2556 แต่ปรากฏว่าเมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2556 ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยที่ 4/2556 ลงวันที่ 13 มีนาคม 2556 ว่าพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 41 ที่บัญญัติให้พยานหลักฐานและเอกสารที่ได้มาตาม พ.ร.บ. นี้ให้ถือเป็นพยานหลักฐานและเอกสารที่รับฟังได้ตามกฎหมาย จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง มาตรา 29 และมาตรา 40(2) (3) (4) และ (7) เพราะเป็นพยานหลักฐานที่จำเลยไม่มีโอกาสตรวจสอบหรือรับทราบ และ

¹ คณิต ฒ นคร. รวมกฎหมายและสนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด. (กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด บางกอกบลิ๊อค, 2551).

ไม่มีโอกาสต่อสู้คดีได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม ตลอดจนไม่มีโอกาสได้รับความช่วยเหลือทางคดีจากทนายความอันเป็นการกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรองรับไว้ ดังนั้น พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 41 จึงเป็นอันใช้บังคับมิได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 6² จึงมีผลให้การนำพยานปากดังกล่าวเข้าเบิกความต่อศาลประเทศสหรัฐอเมริกาหรืออเมริกา และคำเบิกความซึ่งเป็นภาษาอาหรับและภาษาอังกฤษที่ส่งไปยังศาลอาญารับฟังไม่ได้

ต่อมาจึงมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา 41 โดยพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. ๒๕๓๕ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 จากเดิม

“มาตรา 41 พยานหลักฐานและเอกสารที่ได้มาตาม พ.ร.บ. นี้ให้ถือเป็นพยานหลักฐานและเอกสารที่รับฟังได้ตามกฎหมายนั้น” แก้ไขใหม่เป็น

“มาตรา 41 การรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากต่างประเทศ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม”

ส่งผลให้การได้มาซึ่งพยานหลักฐานเอกสารต่างๆจากต่างประเทศในคดีอาญา จะรับฟังในศาลได้จะต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเท่านั้น

เมื่อพนักงานอัยการไม่อาจนำพยานที่สืบพยานต่อศาลต่างประเทศตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 จึงได้มีการพิจารณานำบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศแทนการนำพยานบุคคลมาเบิกความต่อศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/2 ซึ่งบัญญัติให้ศาลอนุญาตให้เสนอบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศแทนการนำพยานบุคคลมาเบิกความต่อศาลได้ซึ่งได้กำหนดไว้ว่าการลงลายมือชื่อของผู้ให้ถ้อยคำให้นำมาตรา 47 วรรคสามแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้โดยอนุโลม ซึ่งเมื่อพิจารณาเจตนารมณ์ของการเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/2 ซึ่งได้เพิ่มเติมดังกล่าว เห็นได้ชัดว่าการจัดทำบันทึกถ้อยคำพยานดังกล่าวนั้นย่อมต้องบันทึกและ

² สำนักข่าวอิสรา. “คำวินิจฉัย กม. ร่วมมือทางอาญากับต่างชาติ” ชัด รชณ. ลงราชกิจจานุเบกษาแล้ว”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.isranews.org.com>, 2561.

รับรองโดยกงสุลสยาม (เอกอัครราชทูตหรือเจ้าหน้าที่) และกระทำในสถานทูตไทยนั่นเองตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 47 วรรคสาม อีกทั้งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/2 ดังกล่าวให้ศาลรับฟังบันทึกถ้อยคำพยานดังกล่าวเป็นพยาน หลักฐานได้ จึงหมายความว่า เมื่อกงสุลสยาม หรือสถานเอกอัครราชทูตไทยซึ่งเป็นตัวแทนรัฐไทยในต่างแดน ย่อมต้องสามารถปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามที่กฎหมายกำหนดภายใต้ อำนาจศาลไทยได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์และเป็นไปโดยชอบ ซึ่งจะส่งผลให้พยานหลักฐาน ดังกล่าวจะเข้าสู่การพิจารณาของศาลไทยโดยชอบและมีน้ำหนักรับฟังได้ และเป็นพยานหลักฐาน ที่มีคุณค่า อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันกระทรวงการต่างประเทศ กงสุลไทยในต่างประเทศยังไม่ได้ทราบ ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องนี้มากนัก เมื่อตรวจสอบกฎหมายระเบียบข้อบังคับที่กระทรวงการ ต่างประเทศรักษาการและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคนไทยในต่างประเทศกงสุลสยามหรือ เอกอัครราชทูตไทยซึ่งประจำอยู่ ณ ประเทศต่าง ๆ ไม่ได้มีการกำหนดกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกรณี นี้เลย อีกทั้งเจ้าหน้าที่ของกระทรวงการต่างประเทศยังไม่ได้มีความเข้าใจในการใช้อำนาจหน้าที่ ดังกล่าวแต่อย่างใด ประกอบกับกระทรวงการต่างประเทศไม่ได้มีการออกระเบียบหรือวางแนวทาง ปฏิบัติดังกล่าวไว้ ซึ่งแนวโน้มการพิจารณาคำวินิจฉัยอาชญากรรมข้ามชาติ ความผิดอาญาซึ่งต้องรับ โทษตามกฎหมายไทยได้กระทำลงนอกราชอาณาจักร มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เป็นปัญหาสำคัญ ประการหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมในทางอาญา ซึ่งกงสุล หรือเอกอัครราชทูตไทย จำต้องปฏิบัติ หน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งต้องดำเนินการ โดยถูกต้องตามกฎหมายและที่สำคัญคือสามารถ ให้ศาลรับฟังเป็นพยานหลักฐานโดยชอบ จึงสมควรทำการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้เพื่อให้มีการผลักดัน ให้เกิดความเข้าใจ ในการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างถูกต้องและเป็นระบบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเจตนารมณ์ของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กรณีทำบันทึกถ้อยคำ พยานในต่างประเทศ
2. เพื่อศึกษาความจำเป็นที่กงสุลไทย หรือเอกอัครราชทูตไทยต้องปฏิบัติหน้าที่ใน กระบวนการยุติธรรมในต่างประเทศ
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาที่จะเกิดขึ้นในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กงสุลไทย ในต่างประเทศ กรณีการจัดทำบันทึกถ้อยคำพยานแทนการสืบพยานในศาล
4. เพื่อศึกษาการรับฟังพยานหลักฐานของศาลกรณีบันทึกถ้อยคำพยานในต่างประเทศ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยกระทำภายใต้ เจตนารมณ์ของการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/2 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 47 วรรคสาม รวมทั้งภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศในทางอาญา การเคารพอำนาจอธิปไตยระหว่างประเทศ โดยมีการรับฟังความเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น พนักงานอัยการ ผู้พิพากษา และเจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่องการรับฟังพยานหลักฐาน ศักยภาพการทำกรณีย์บันทึกถ้อยคำพยานในคดีอาญา ในต่างประเทศโดยกงสุลสยามนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นหลักในการตรวจสอบ รับรองผล สำหรับเทคนิควิธีวิจัยที่นำมาใช้ได้แก่ การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) โดยกำหนดนิยามรูปแบบของแนวคิดทางนิติศาสตร์ หลักนิติรัฐ นิติธรรม รูปแบบองค์กรกระบวนการยุติธรรม การร่วมมือระหว่างประเทศในทางอาญา บทบาทของกงสุลไทยในต่างประเทศ และคดีที่เคยใช้วิธีการดังกล่าว และบทบาทขององค์กรอัยการ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบบทบาทและหน้าที่ของกงสุลไทยในต่างประเทศ เพื่อช่วยในการดำเนินคดีอาญาซึ่งเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร และอาชญากรรมข้ามชาติที่มีผลต่อประเทศไทย
2. ทำให้ทราบสภาพปัญหาในการปฏิบัติของกงสุลไทยในต่างประเทศ รวมทั้งวิธีการทำบันทึกถ้อยคำพยานในการพิจารณาดำเนินคดีอาญาในต่างประเทศ เพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีของศาล
3. ทำให้ทราบถึงการรับฟังพยานหลักฐานของศาล กรณีบันทึกถ้อยคำพยานในต่างประเทศในการพิจารณาดำเนินคดีอาญาในต่างประเทศว่ามีน้ำหนักน่าเชื่อถือและรับฟังได้เพียงใด
4. ได้ทราบแนวทางการพัฒนากฎหมาย เพื่อแก้ไขปรับปรุงและบัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมกรณีบันทึกถ้อยคำพยานในต่างประเทศ

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

หลักนิติธรรม หมายถึง หลักที่กำหนดให้บุคคลทุกคนและองค์กรของรัฐทุกองค์กรไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐหรือภาคเอกชนจะต้องอยู่ภายใต้กฎหมายของรัฐ และเป็นกฎหมายที่ถูกระงับใช้โดยศาล¹

การปกครองโดยกฎหมายเป็นใหญ่ มิใช่คนเป็นใหญ่ ประเทศที่ถือหลักการนี้ เมื่อเกิดความขัดแย้งระหว่างราษฎรด้วยกันหรือระหว่างราษฎรกับข้าราชการ เกิดปัญหาว่าฝ่ายใดผิดฝ่ายใดถูกควรจะต้องบังคับการให้เป็นอย่างไรแล้ว กฎเกณฑ์หรือเครื่องมือที่จะนำมาชี้ขาดปัญหาเหล่านี้ก็คือตัวบทกฎหมายของบ้านเมือง มิใช่ชี้ขาดบังคับบัญชาตามอารมณ์หรือตามอำเภอใจของผู้มีอำนาจสรุปแล้ว หลักเรื่องนิติธรรม หากจะอธิบายแบบไทยๆ ก็คือ คือหลักไม่ให้คนข่มเหงและเอาไรด์เอาเปรียบกัน โดยถือกฎหมายเป็นหลักเป็นประธานในการปกครองบ้านเมืองนั่นเอง²

หลักนิติธรรม The Rule of Law หมายถึง หลักพื้นฐานแห่งกฎหมายซึ่งจำกัดอำนาจในทางนิติบัญญัติเพื่อป้องกันมิให้ใช้อำนาจโดยมิชอบด้วยกฎหมายและเพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลให้เป็นไปโดยเสมอภาคกันตามกฎหมาย³

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1947⁴

“ข้อ 3 ทุกคนมีสิทธิในการมีชีวิต เสรีภาพและความมั่นคงแห่งบุคคล

¹ สถาบันพระปกเกล้า. “หลักนิติธรรมกับประชาธิปไตย (Rule of Law and Democracy)”. (เอกสารประกอบการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 17 ประจำปี 2558 วันที่ 6 – 8 พฤศจิกายน 2558 ณ ศูนย์ประชุมสหประชาชาติ กรุงเทพมหานคร).

² ปรีดี เกษมทรัพย์. ประชาธิปไตยกับชนชั้นกลาง. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2536).

³ เอกบุญ วงศ์สวัสดิ์กุล. หลักนิติรัฐหลักนิติธรรม. (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553).

⁴ “ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ได้รับการรับรองและประกาศโดยข้อมติสมัชชาสหประชาชาติ ที่ 217 เอ(III) วันที่ 10 ธันวาคม 2491”.

ข้อ 7 ทุกคนเสมอภาคกันตามกฎหมาย และมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันจากการเลือกปฏิบัติใด อันเป็นการล่วงละเมิดปฏิญญา⁵ และจากการยุ้งให้มีการเลือกปฏิบัติดังกล่าว”

และตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ.1966⁵

ภาค 3

“ข้อ 6 (1) มนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่จะมีชีวิตมาแต่กำเนิด สิทธินี้ต้องได้รับความคุ้มครองโดยกฎหมาย บุคคลต้องไม่ถูกทำให้เสียชีวิตโดยอำเภอใจ

ข้อ 14 (1) บุคคลทั้งปวงย่อมเสมอภาคกันในการพิจารณาของศาลและคณะตุลาการ การพิจารณาคดีอาญาซึ่งตนต้องหาว่ากระทำความผิด หรือการพิจารณาเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของตน บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผยและเป็นธรรม โดยคณะตุลาการซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย มีอำนาจ มีความเป็นอิสระ และเป็นกลาง สื่อมวลชนและสาธารณชนอาจถูกห้ามเข้าฟังการพิจารณาคดีทั้งหมดหรือบางส่วนก็ด้วยเหตุผลทางศีลธรรม ความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือความมั่นคงของชาติ ในสังคมประชาธิปไตย หรือ เพื่อความจำเป็นเกี่ยวกับส่วนได้เสียในเรื่องชีวิตส่วนตัวของคู่กรณี หรือในสถานการณ์พิเศษซึ่งศาลเห็นว่าจำเป็นอย่างยิ่ง เมื่อการพิจารณาโดยเปิดเผยนั้นอาจเป็นการเสื่อมเสียต่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม แต่คำพิพากษาในคดีอาญา หรือคำพิพากษา หรือคำวินิจฉัยในคดีอื่นต้องเปิดเผย เว้นแต่เพื่อประโยชน์ของเด็กและเยาวชน หรือเป็นกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับ ข้อพิพาทของกลุ่มสมรสในเรื่องการเป็นผู้ปกครองเด็ก”

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 4, 27, 28, 194 บัญญัติไว้ดังนี้

“มาตรา 4 สักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครองปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน

มาตรา 27 บุคคลย่อมเสมอภาคกันในทางกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

⁵ “กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ประเทศไทย เข้าเป็นภาคี เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2540 และมีผลใช้บังคับในวันที่ 30 ตุลาคม 2540”.

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรมหรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือเหตุอื่นใดจะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือคนด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติตามวรรคสาม

บุคคลผู้เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ และพนักงานหรือลูกจ้างองค์กรอื่นของรัฐย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่จำกัดโดยกฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัยหรือจริยธรรม

มาตรา 28 บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

การจับและการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตหรือร่างกายจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้าย หรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้

มาตรา 194 ศาลยุติธรรมมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวง เว้นแต่คดีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลอื่น

การจัดตั้ง วิธีพิจารณาคดี และการดำเนินงานของศาลยุติธรรมให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

2. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (มีผลใช้บังคับวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.

2478 ตามพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ.2477 มาตรา 3)

มาตรา 226⁶ พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคลซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่มีได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเงิน หลอกหลวง หรือโดยมิชอบประการอื่นและให้สืบตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยาน

⁶ “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ.2551 มาตรา 11”

มาตรา 226/1⁷ ในกรณีที่มีความปรากฏแก่ศาลว่าพยานหลักฐานใดเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบแต่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยมิชอบ หรือเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยอาศัยข้อมูลที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยมิชอบ ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานนั้น เว้นแต่การรับฟังพยานหลักฐานนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความสะดวกมากกว่าผลเสียอันเกิดจากผลกระทบต่อมาตรฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญาหรือสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน

ในการใช้ดุลพินิจรับฟังพยานหลักฐานตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลพิจารณาถึงทั้งปวงแห่งคดี โดยต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้ด้วย

- (1) คุณค่าในเชิงพิสูจน์ ความสำคัญ และความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้น
- (2) พฤติการณ์และความร้ายแรงของความผิดในคดี
- (3) ลักษณะความเสียหายที่เกิดจากการกระทำโดยมิชอบ
- (4) ผู้ที่กระทำการโดยมิชอบอันเป็นเหตุให้ได้พยานหลักฐานมานั้นได้รับการลงโทษหรือไม่เพียงใด

มาตรา 226/3⁸ ข้อความซึ่งเป็นการบอกเล่าที่พยานบุคคลใดนำมาเบิกความต่อศาลหรือที่บันทึกไว้ในเอกสารหรือวัตถุอื่นใดซึ่งอ้างเป็นพยานหลักฐานต่อศาล หากนำเสนอเพื่อพิสูจน์ความจริงแห่งข้อความนั้น ให้ถือเป็นพยานบอกเล่า

ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานบอกเล่า เว้นแต่

- (1) ตามสภาพ ลักษณะ แหล่งที่มา และข้อเท็จจริงแวดล้อมของพยานบอกเล่าที่น่าเชื่อว่าจะพิสูจน์ความจริงได้หรือ
- (2) มีเหตุจำเป็น เนื่องจากไม่สามารถนำบุคคลซึ่งเป็นผู้ที่ได้เห็น ได้ยิน หรือทราบข้อความเกี่ยวในเรื่องที่จะให้การเป็นพยานนั้นด้วยตนเอง โดยตรงมาเป็นพยานได้ และมีเหตุผลสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมที่จะรับฟังพยานบอกเล่านั้น

ในกรณีที่ศาลเห็นว่าไม่ควรรับไว้ซึ่งพยานบอกเล่าใด และคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องร้องคัดค้านก่อนที่ศาลจะดำเนินคดีต่อไป ให้ศาลจรรยาบรรณระบุนาม หรือชนิดและลักษณะของพยานบอกเล่า เหตุผลที่ไม่ยอมรับ และข้อคัดค้านของคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องไว้ ส่วนเหตุผลที่คู่ความฝ่ายคัดค้านยกขึ้นอ้างนั้น ให้ศาลใช้ดุลพินิจลงไว้ในรายงานหรือกำหนดให้คู่ความฝ่ายนั้นยื่นคำแถลงต่อศาลเพื่อรวมไว้ในสำนวน

⁷ “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226/1 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ.2551 มาตรา 11”

⁸ “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226/3 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ.2551 มาตรา 11”

มาตรา 227 ให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชี้ว่าพนักงานหลักฐานที่อ้างอย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น

เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย

มาตรา 227/1⁹ ในการวินิจฉัยชี้ว่าพนักงานบอกเล่า พยานชัดทอด พยานที่จำเลยไม่มีโอกาสถามค้าน หรือพยานหลักฐานที่มีข้อบกพร่องประการอื่นอันอาจกระทบถึงความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้น ศาลจะต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง และไม่ควรเชื่อพยานหลักฐานนั้นโดยลำพังเพื่อลงโทษจำเลย เว้นแต่จะมีเหตุผลอันหนักแน่น มีพฤติการณ์พิเศษแห่งคดี หรือมีพยานหลักฐานประกอบอื่นมาสนับสนุน

พยานหลักฐานประกอบตามวรรคหนึ่ง หมายถึงพยานหลักฐานอื่นที่รับฟังได้และมีแหล่งที่มาเป็นอิสระต่างหากจากพยานหลักฐานที่ต้องการพยานหลักฐานประกอบนั้น ทั้งจะต้องมีคุณค่าเชิงพิสูจน์ที่สามารถสนับสนุนให้พยานหลักฐานอื่นที่ไปประกอบมีความน่าเชื่อถือมากขึ้นด้วย

มาตรา 230/1¹⁰ ในกรณีที่มิเหตุจำเป็นอันมาจําพยานมาเบิกความในศาลได้ เมื่อคู่ความร้องขอหรือศาลเห็นสมควร ศาลอาจอนุญาตให้พยานดังกล่าวเบิกความที่ศาลอื่นหรือสถานที่ทำการของทางราชการหรือสถานที่แห่งอื่นนอกศาลนั้น โดยจัดให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงในลักษณะการประชุมทางจอภาพได้ ทั้งนี้ ภายใต้การควบคุมของศาลที่มีเขตอำนาจเหนือท้องถิ่นนั้นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา โดยได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

การเบิกความตามวรรคหนึ่งให้ถือเสมือนว่าพยานเบิกความในห้องพิจารณาของศาล

มาตรา 230/2¹¹ ในกรณีที่มิอาจสืบพยานตามมาตรา 230/1 ได้เมื่อคู่ความร้องขอหรือศาลเห็นสมควร ศาลอาจอนุญาตให้เสนอบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้

⁹ “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227/1 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ.2551 มาตรา 12”

¹⁰ “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/1 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ.2551 มาตรา 15”

¹¹ “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/2 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา(ฉบับที่ 28) พ.ศ.2551 มาตรา 15”

ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศต่อศาลแทนการนำพยานบุคคลมาเบิกความต่อหน้าศาลได้ แต่ทั้งนี้ไม่ตัดสิทธิผู้ให้ถ้อยคำที่จะมาศาลเพื่อให้การเพิ่มเติม

บันทึกถ้อยคำตามวรรคหนึ่ง ให้มีรายการดังต่อไปนี้

- (1) ชื่อศาลและเลขคดี
- (2) วัน เดือน ปี และสถานที่ที่ทำการบันทึกถ้อยคำ
- (3) ชื่อและสกุลของกลุ่มความ
- (4) ชื่อ สกุล อายุ ที่อยู่ และอาชีพของผู้ให้ถ้อยคำ และความเกี่ยวข้องกับกลุ่มความ
- (5) รายละเอียดแห่งข้อเท็จจริง หรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำ
- (6) ลายมือชื่อของผู้ให้ถ้อยคำ และกลุ่มความฝ่ายผู้เสนอบันทึกถ้อยคำ

สำหรับลายมือชื่อของผู้ให้ถ้อยคำให้นำมาตรา 47 วรรคสามแห่งประมวลกฎหมาย

วิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ห้ามมิให้แก้ไขเพิ่มเติมบันทึกถ้อยคำที่ได้ยื่นไว้แล้วต่อศาล เว้นแต่เป็นการแก้ไข ข้อผิดพลาดหรือผิดหลงเล็กน้อย

การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/2 ซึ่งบัญญัติ ให้ศาลอนุญาตให้เสนอบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ใน ต่างประเทศแทนการนำพยานบุคคลมาเบิกความต่อศาลได้ซึ่งได้กำหนดไว้ว่าการลงลายมือชื่อของ ผู้ให้ถ้อยคำให้นำมาตรา 47 วรรคสามแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้โดยอนุโลม

3. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มีผลใช้บังคับวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2478 ตามพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พ.ศ.2477 มาตรา 3 ได้บัญญัติ ความหมายของกระบวนการพิจารณาไว้ใน มาตรา 1 (7) ดังนี้

มาตรา 1 ในประมวลกฎหมายนี้ ถ้าข้อความมิได้แสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น

(7) “กระบวนการพิจารณา” หมายความว่า การกระทำใดๆ ตามที่บัญญัติไว้ใน ประมวลกฎหมายนี้อันเกี่ยวข้องกับคดีซึ่งได้กระทำไปโดยคู่ความในคดีนั้นหรือโดยศาล หรือตามคำสั่ง ของศาลไม่ว่าการนั้นจะเป็นไปโดยคู่ความฝ่ายใดทำต่อศาลหรือต่อคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง หรือ ศาลทำต่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทุกฝ่าย และรวมถึงการส่งคำคู่ความและเอกสารอื่นๆ ตามที่ บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้

มาตรา 34 ถ้าจะต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาทั้งเรื่องหรือแต่บางส่วน โดยทาง อาศัย หรือโดยร้องขอต่อเจ้าหน้าที่ในเมืองต่างประเทศ เมื่อไม่มีข้อตกลงระหว่างประเทศอย่างใด อย่างหนึ่ง หรือไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้สำหรับเรื่องนั้นแล้ว ให้ศาลปฏิบัติตามหลักทั่วไปแห่ง กฎหมายระหว่างประเทศ

มาตรา 47 ถ้าคู่ความหรือบุคคลใดยื่นใบมอบอำนาจต่อศาล ให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งให้คู่ความหรือบุคคลนั้น ให้ถ้อยคำสาบานตัวว่าเป็นใบมอบอำนาจอันแท้จริง

ถ้าศาลมีเหตุอันควรสงสัยว่า ใบมอบอำนาจที่ยื่นนั้นจะไม่ใช้ใบมอบอำนาจอันแท้จริงก็ดี ให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งให้คู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องนั้นยื่นใบมอบอำนาจตามที่บัญญัติไว้ต่อไปนี้

ถ้าใบมอบอำนาจนั้นได้ทำในราชอาณาจักรสยาม ต้องให้นายอำเภอเป็นพยาน ถ้าได้ทำในเมืองต่างประเทศที่มีกงสุลสยาม ต้องให้กงสุลนั้นเป็นพยาน ถ้าได้ทำในเมืองต่างประเทศที่ไม่มีกงสุลสยาม ต้องให้บุคคลเหล่านี้เป็นพยานคือเจ้าพนักงานโนตารีพับลิก หรือเมยิสเตรีดหรือบุคคลอื่นซึ่งกฎหมายแห่งท้องถิ่นตั้งให้เป็นผู้มีอำนาจเป็นพยานในเอกสารเช่นว่านี้ และต้องมีใบสำคัญของรัฐบาลต่างประเทศที่เกี่ยวข้องแสดงว่าบุคคลที่เป็นพยานนั้นเป็นผู้มีอำนาจกระทำการได้

บทบัญญัติแห่งมาตรานี้ให้ใช้บังคับแก่ใบสำคัญและเอกสารอื่นๆ ทำนองเช่นว่ามานี้ ซึ่งคู่ความจะต้องยื่นต่อศาล

4. พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ.2535

มาตรา 41¹² การรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากต่างประเทศ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม

(มาตรา 41 เดิม พยานหลักฐานและเอกสารที่ได้มาตาม พ.ร.บ. นี้ให้ถือเป็นพยานหลักฐานและเอกสารที่รับฟังได้ตามกฎหมายนั้น)

5. อำนาจหน้าที่ของกงสุลสยาม เอกอัครราชทูตไทย กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้อง

เอกอัครราชทูต (Ambassdor) เป็นข้าราชการตำแหน่งสูงสุดซึ่งเป็นผู้แทนของประเทศหรือรัฐที่ถูกส่งไปประจำประเทศต่างๆ เพื่อดำเนินการต่างๆ แทนรัฐที่ส่งไปในด้านการส่งเสริมความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศในทุกด้าน เจริญกับประเทศนั้นๆ แทนรัฐ และปกป้องผลประโยชน์ของประเทศและประชาชนสัญชาติของประเทศตน ทั้งนี้ตามกฎหมายระหว่างประเทศ

¹² “พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ.2535 มาตรา 41 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ.2535 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559”

กงสุล (Consul) เป็นตำแหน่งทางการเมือง ใช้กับผู้แทนอย่างเป็นทางการของรัฐบาลของรัฐหนึ่ง ในดินแดนของรัฐหนึ่ง ตามปกติมีหน้าที่ช่วยเหลือและคุ้มครองพลเมืองของประเทศผู้แต่งตั้งกงสุล และเพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้าและไมตรีระหว่างประชาชนของทั้งสองประเทศ กงสุล แตกต่างจาก เอกอัครราชทูต ตรงที่เอกอัครราชทูตเป็นผู้แทนจากประมุขแห่งรัฐหนึ่งกับประมุขอีกรัฐหนึ่ง เอกอัครราชทูตจากประเทศหนึ่งไปประจำอีกประเทศหนึ่งสามารถมีได้เพียงคนเดียว ขณะที่กงสุลอาจมีได้หลายคน ประจำอยู่หัวเมืองหลักต่างๆ เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ประเด็นทางราชการ แก่ทั้งพลเมืองของประเทศผู้แต่งตั้งหรือที่อาศัยอยู่ต่างประเทศ และพลเมืองของประเทศที่กงสุลประจำอยู่ซึ่งต้องการท่องเที่ยวในหรือค้าขายกับประเทศผู้แต่งตั้ง¹³

หน้าที่กงสุลแตกต่างไปจากหน้าที่ของนักการทูตในประเด็นที่ว่ากงสุลมิได้เป็นผู้แทนของรัฐ รัฐต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ทางกงสุลต่อกัน ไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ทางการทูตต่อกันก็ได้ และความสัมพันธ์ทางกงสุลจะมีต่อกันได้ถึงแม้ว่ารัฐหนึ่งจะยังไม่รับรองอีกรัฐหนึ่ง

หน้าที่ของกงสุลมีมากมาย มาตรา 5 ของอนุสัญญากรุงเวียนนา ปี ค.ศ. 1963 ได้กำหนดไว้ถึง 12 ประการ และยังได้กำหนดถึงรูปแบบต่างๆ ไปในการที่รัฐที่มีความสัมพันธ์ทางกงสุลต่อกันจะกำหนดหน้าที่เพิ่มจากที่กำหนดไว้ก็ทำได้

5.1 หน้าที่หลักของกงสุลที่กำหนดไว้มีดังต่อไปนี้

5.1.1 หน้าที่เกี่ยวกับเรือสินค้าขนาดใหญ่ เรือสินค้าทั่ว ๆ ไป เครื่องบิน บรรทุกสินค้า และลูกเรือ

5.1.2 หน้าที่เกี่ยวกับการออกใบรับรองฐานะของประชาชนสัญชาติของรัฐตน การให้ความช่วยเหลือในกรณีที่ประชาชนสัญชาติรัฐของตนถูกฟ้องร้องต่อศาลหรือระหว่างมิกติอยู่ในศาล

อำนาจในการออกหนังสือเดินทางและตรวจลงตราหนังสือเดินทาง

5.2 หน้าที่อื่นๆ ของกงสุล

5.2.1 หน้าที่ในการปกป้องผลประโยชน์ของรัฐผู้ส่ง และของประชาชนสัญชาติของรัฐผู้ส่งในรัฐที่ตนประจำอยู่

5.2.2 หน้าที่ในการส่งเสริมความสัมพันธ์ทางการค้า เศรษฐกิจ และวิทยาศาสตร์ระหว่างที่รัฐตนประจำอยู่กับรัฐผู้ส่ง

¹³ “กงสุล”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://th.m.wikipedia.org.com>, 2562.

5.2.3 หน้าที่ในการรายงานข่าวสารเกี่ยวกับสถานะและวิวัฒนาการทางการค้า เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และวิทยาศาสตร์ของรัฐที่ตนประจำอยู่ ซึ่งอาจจะเสนอให้ บุคคลที่สนใจได้รับ ข่าวสารดังกล่าว และทำรายงาน เสนอต่อรัฐผู้ส่ง บทบาทของรายงานข่าวสารของกงสุลโดย ลักษณะสำคัญแล้ว เป็นรายงานข่าวสารระดับท้องถิ่นและจะต้องประสานงานกับที่ปรึกษาทางการค้าของสถานเอกอัครราชทูตของตนในประเทศนั้นด้วย

พนักงานฝ่ายกงสุล

มาตรา 9 ของอนุสัญญากรุงเวียนนาได้กำหนดระดับชั้นของหัวหน้าสถานที่ทำภารกิจกงสุลไว้ดังนี้ คือ

กงสุลใหญ่ (Consul General)

กงสุล (Consul) รองกงสุล (Vice Consul)

ตัวแทนฝ่ายกงสุล

ในความหมายทั่วไปพนักงานฝ่ายกงสุลหมายถึง ข้าราชการของรัฐผู้ส่งซึ่ง หมายถึง ข้าราชการที่มีหน้าที่ประจำทางด้านกงสุล หัวหน้าสถานที่ทำภารกิจกงสุลจะมีอำนาจหน้าที่จำกัดตาม พื้นที่ที่กำหนดไว้¹⁴

อำนาจหน้าที่ของกงสุลไทย เอกอัครราชทูตไทย กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง

ความร่วมมือระหว่างประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม

เจ้าหน้าที่ในกระบวนการทางกฎหมายของแต่ละประเทศ เช่น ศาล ตำรวจ อัยการ มีอำนาจเพียงภายในประเทศ ในกรณีที่ต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาในต่างประเทศ จะต้องร้องขอเพื่ออาศัยอำนาจหน่วยงานของประเทศนั้น ๆ ดำเนินการแทน จะกระทำได้โดยตรงไม่ได้ เช่น การส่งประเด็นไปสอบสวนสืบพยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ ในต่างประเทศ การส่งคำฟ้องหมายเรียก ฯลฯ หนังสือร้องขอต้องส่งโดยวิถีทางการทูต และต้องระบุว่า จะให้ความช่วยเหลือตามหลักปฏิบัติต่างตอบแทนในทำนองเดียวกันเมื่อถูกร้องขอ แต่หากประเทศไทยมีความตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางแพ่งหรือทางอาญากับประเทศใดไว้ การดำเนินความร่วมมือก็ให้เป็นไปตามความตกลงนั้น ๆ

¹⁴ สมพงษ์ ชูมาก, กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง. (สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542). หน้า 270 – 271.

ความร่วมมือทางแพ่ง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 34 ให้อำนาจศาลไว้ว่า "ถ้าจะต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาทั้งเรื่อง หรือแต่บางส่วน โดยอาศัยหรือโดยร้องขอต่อเจ้าหน้าที่ในเมืองต่างประเทศเมื่อไม่มีข้อตกลงระหว่างประเทศหรือ ไม่มีข้อกฎหมายบัญญัติไว้สำหรับเรื่องนี้ ให้ศาลปฏิบัติตามหลักทั่วไปแห่งกฎหมายระหว่างประเทศ" ดังนั้น เมื่อกฎหมายไทยให้อำนาจศาลส่งเรื่องทางแพ่งขอความร่วมมือจากศาลต่างประเทศเพื่อดำเนินการแทน การดำเนินการของศาลต่างประเทศในเรื่องดังกล่าวย่อมมีผลเสมือนศาลไทยดำเนินการเอง ปัจจุบันประเทศไทยทำความตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางศาล (Agreement on Judicial Co-Operation) ในคดีแพ่งกับ 6 ประเทศ คือ ลาว อินโดนีเซีย จีน ออสเตรเลีย สเปน เวียดนาม การดำเนินความร่วมมือก็จะต้องเป็นไปตามความตกลงดังกล่าว สำหรับประเทศอื่นๆ ที่ไทยไม่มีความตกลงในเรื่องนี้ ถ้าศาลไทยจำเป็นต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาในต่างประเทศศาลไทยก็จะปฏิบัติตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และหลักทั่วไปแห่งกฎหมายระหว่างประเทศดังกล่าวข้างต้น เท่าที่ผ่านมา ศาลไทยจะขอความช่วยเหลือจากศาลต่างประเทศในเรื่องต่อไปนี้ อาทิ การให้จำเลยซึ่งอยู่ในต่างประเทศทราบถึงการถูกฟ้องและวันนัด พิเคราะห์ หรือการส่งสำเนาคำฟ้อง และหมายเรียกให้จำเลย การส่งประเด็นไปสืบพยานในต่างประเทศ การให้จำเลยซึ่งอยู่ในต่างประเทศทราบถึงการออกคำสั่งจับ ฯลฯ

วิธีการขอความร่วมมือให้ศาลต่างประเทศดำเนินกระบวนการพิจารณา

ในกรณีที่ไม่มีข้อตกลงร่วมมือทางแพ่งระหว่างไทยกับประเทศนั้นๆ การดำเนินการต้องผ่านช่องทางทางการทูต (Diplomatic Channel) กล่าวคือ ในทางปฏิบัติเมื่อศาลไทยมีคำสั่งอนุญาตให้ขอความช่วยเหลือจากศาลต่างประเทศ ศาลจะส่งหนังสือร้องขอและเอกสารทั้งหมดพร้อมคำแปลเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศไปยังกระทรวงยุติธรรมเพื่อขอให้กระทรวงยุติธรรมแจ้งกระทรวงการต่างประเทศจัดส่งให้สถานเอกอัครราชทูตหรือสถานกงสุลที่ตั้งอยู่ในประเทศนั้นๆ ดำเนินการต่อไป

เมื่อสถานทูต/สถานกงสุลได้รับหนังสือแจ้งจากกระทรวงการต่างประเทศในเรื่องดังกล่าว ให้สถานเอกอัครราชทูต/สถานกงสุลแจ้งกระทรวงการต่างประเทศนั้น เพื่อขอให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจดำเนินการตามกฎหมายในประเทศนั้น เมื่อดำเนินการแล้วเสร็จ กระทรวงการต่างประเทศของประเทศนั้นจะแจ้งผลการดำเนินการให้สถานทูต/สถานกงสุลทราบ หากเป็นกรณีส่งสำเนาคำฟ้องหรือหมายเรียก ให้จำเลยหรือผู้รับลงชื่อในเอกสารตอบรับมาให้ เพื่อสถานทูตหรือสถานกงสุลแจ้งกระทรวงการต่างประเทศ พร้อมค่าใช้จ่าย

เอกสารที่ใช้สำหรับมอบหมายให้ศาลดำเนินการ

กระทรวงยุติธรรมแจ้งว่าตามข้อกำหนดทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้ระบุว่า การที่ศาลต่างประเทศร้องขอให้ศาลไทยดำเนินการพิจารณาโดยผ่านขั้นตอนทางการทูตนั้น หนังสือร้องขอควรมีข้อความประกอบด้วย

1. ระบุให้รู้ว่าเป็นคดีแพ่ง
2. ระบุให้รู้ว่าเป็นคดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล
3. มีความจำเป็นต้องสืบพยานหรือจะขอให้ศาลดำเนินการในข้อใดบ้าง
4. ชื่อและที่อยู่ของจำเลย หรือพยาน ที่ขอให้ดำเนินการ
5. ถ้ามีผู้แทนอยู่ในต่างประเทศให้ระบุชื่อ ที่อยู่หรือสำนักงานของผู้แทนนั้น
6. แจ้งให้ทราบว่าจะจัดการอย่างใดกับเงินค่าใช้จ่ายและค่าธรรมเนียมศาล
7. ระบุพันธกรณีในการช่วยเหลือต่อศาลไทยในทำนองเดียวกัน

ทั้งนี้หนังสือร้องขอและเอกสารประกอบหนังสือร้องขอกระทรวงยุติธรรมต้องการใช้ต้นฉบับจำนวน 2 ชุด

ความร่วมมือทางอาญา

ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 เป็นกรอบในการดำเนินความร่วมมือทางอาญาระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศ พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้สำนักงานอัยการสูงสุดเป็นผู้ประสานงานกลางซึ่งมีอำนาจในการพิจารณาขอและให้ความร่วมมือทางอาญาระหว่างไทยกับประเทศต่าง ๆ

ประเทศที่มีความตกลงหรือมีสนธิสัญญาความร่วมมือทางอาญา (Mutual Legal Assistance Treaty-MLAT) กับไทย 7 ประเทศ คือ

1. สหรัฐอเมริกา มีผลบังคับใช้เมื่อ 10 มิถุนายน 2536
2. แคนาดา มีผลบังคับใช้เมื่อ 3 ตุลาคม 2537
3. สหราชอาณาจักร มีผลบังคับใช้เมื่อ 10 กันยายน 2540
4. ฝรั่งเศส มีผลบังคับใช้เมื่อ 1 มิถุนายน 2543
5. นอร์เวย์ มีผลบังคับใช้เมื่อ 22 กันยายน 2543
6. สาธารณรัฐเกาหลี มีผลบังคับใช้เมื่อ 6 เมษายน 2548
7. สาธารณรัฐประชาชนจีน มีผลบังคับใช้เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2548

ความร่วมมือทางอาญาระหว่างประเทศกับประเทศทั้ง 7 นี้ สามารถดำเนินการระหว่างผู้ประสานงานกลางฝ่ายไทยกับผู้ประสานงานกลางหรือหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ของประเทศนั้นๆ ได้โดยตรง โดยไม่ต้องผ่านช่องทางการทูต แต่หากไม่มีความตกลงร่วมมือทางอาญาจะต้องดำเนินการผ่านช่องทางการทูตของทั้งสองฝ่าย และระบุหลักการต่างตอบแทนในคำร้องขอความร่วมมือด้วยเสมอ

ปัจจุบันกองสัญชาติและนิติกรณ์ กรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศเป็นหน่วยประสานระหว่างสถานเอกอัครราชทูต/สถานกงสุลต่างๆ กับสำนักงานอัยการสูงสุดในเรื่องเกี่ยวกับความร่วมมือทางอาญา และกับสำนักงานศาลยุติธรรมในเรื่องเกี่ยวกับความร่วมมือทางแพ่ง แต่หากประเทศนั้นๆ มีความตกลงร่วมมือทางแพ่งหรืออาญากับไทย การดำเนินความร่วมมือก็เป็นไปตามที่ระบุในความตกลงนั้น ๆ¹⁵

6. กฎหมายระหว่างประเทศ

แบ่งออกเป็น 3 สาขา ดังนี้

(1) กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง ได้แก่ กฎหมายที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างรัฐในฐานะที่รัฐเป็นนิติบุคคล แผนกนี้ส่วนใหญ่เป็นเรื่องความสัมพันธ์ทางการทูต การทำสนธิสัญญา และการทำสงคราม

(2) กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล เป็นกฎหมายที่บังคับเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นพลเมืองของรัฐในทางแพ่ง เช่น การสมรส การหย่า การได้สัญชาติ การสูญเสียสัญชาติ เป็นต้น

(3) กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีอาญา เป็นกฎหมายที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐในคดีอาญา เมื่อพลเมืองของรัฐกระทำความผิดกฎหมายอาญา เช่น การกำหนดอำนาจที่จะบังคับและปฏิบัติต่อชาวต่างชาติ¹⁶

¹⁵ “ความร่วมมือระหว่างประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม - กรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.consular.go.th> .com, 2561.

¹⁶ “กฎหมายระหว่างประเทศ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.thailawonline.com>, 2562.

7. ตัวอย่างคดีที่เคยมีการใช้บันทึกถ้อยคำในต่างประเทศแทนการสืบพยาน

ในศาล

คดีอาญาหมายเลขคำที่ อ.199/2553 ระหว่างพนักงานอัยการ สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีพิเศษ 1 สำนักงานอัยการสูงสุด โจทก์ พลตำรวจตรี ส. จำเลยที่ 1 กับพวกรวม 5 คน จำเลยฐานความผิด ร่วมกันหน่วงเหนี่ยวกักขังผู้อื่นเป็นเหตุให้ผู้นั้นถึงแก่ความตาย และร่วมกันฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาและโดยไตร่ตรองไว้ก่อนและเพื่อปกปิดการกระทำความผิดอื่นของตนและเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดอื่นที่ตนได้กระทำได้

ข้อเท็จจริงโดยสรุปได้ความว่า ก่อนเกิดเหตุคดีนี้ ได้เกิดเหตุลอบทำร้ายเจ้าหน้าที่และนักการทูตของรัฐบาลซาอุดีอาระเบียในประเทศต่างๆ และเกิดเหตุคนร้ายลอบฆ่านักการทูตของสถานเอกอัครราชทูตซาอุดีอาระเบียประจำประเทศไทยหลายครั้งมีผู้เสียชีวิตรวม 3 คน จำเลยที่ 1 ถึงจำเลยที่ 5 ในขณะนั้นเป็นเจ้าพนักงานตำรวจได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาให้สืบสวนติดตามคนร้าย จำเลยทั้งห้าได้ร่วมกันลักพาตัวนาย โมฮัมหมัด อัลรูไวลี นักธุรกิจชาวซาอุดีอาระเบีย เนื่องจากเข้าใจว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการตายของนักการทูตของสถานเอกอัครราชทูตซาอุดีอาระเบียดังกล่าว โดยนำไปหน่วงเหนี่ยวกักขังไว้ ทำร้ายร่างกายเพื่อซักถามข้อเท็จจริง และต่อมาจำเลยทั้งห้าได้ร่วมกันฆ่านาย โมฮัมหมัด อัลรูไวลี จนถึงแก่ความตาย ต่อมาเจ้าพนักงานตำรวจจับจำเลยทั้งห้าได้ขึ้นสอบสวนจำเลยทั้งห้าให้การปฏิเสธ พนักงานอัยการ พิจารณาแล้วสั่งฟ้องและยื่นฟ้องจำเลยทั้งห้าตามฐานความผิดดังกล่าวต่อศาลอาญา ในชั้นศาลจำเลยทั้งห้าให้การปฏิเสธ ศาลอาญาพิจารณาสืบพยาน ระหว่างสืบพยานโจทก์ ปากพันตำรวจโท ส. ซึ่งเป็นพยานปากสำคัญ ปรากฏว่าพันตำรวจโท ส. พยานที่โจทก์อ้างได้หลบหนีหมายจับในคดีอื่นออกนอกประเทศไปแต่ยินดีให้ความร่วมมือในการเบิกความเป็นพยานในคดีนี้ สถานเอกอัครราชทูตซาอุดีอาระเบียประจำประเทศไทย มีหนังสือขอให้โจทก์ขออนุญาตศาลให้ดำเนินการสืบพยานดังกล่าวที่ประเทศกัมพูชา โจทก์ขอให้ศาลเดินเผชิญสืบที่กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา ศาลอนุญาตให้ส่งประเด็นไปสืบพยานปากนี้ที่ศาลประเทศกัมพูชาและประเทศซาอุดีอาระเบีย ตามที่โจทก์ร้องขอตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ.๒๕๓๕ มาตรา 36 , 37 , 38 , และ 39 โดยให้โจทก์ทำคำซักถามพยานให้ศาลส่งมอบให้ฝ่ายจำเลยทำคำคัดค้านคำเบิกความของพยาน แล้วส่งเรื่องไปขอความช่วยเหลือไปยังผู้ประสานงานกลางตามกฎหมายว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา ซึ่งผู้ประสานงานกลางคืออัยการสูงสุด หรือผู้ที่อัยการสูงสุดมอบหมายต่อมาอัยการสูงสุด ผู้ประสานงานกลางได้ดำเนินการขอความช่วยเหลือตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ.๒๕๓๕ โดยมีการนำพยานปากดังกล่าวเข้าเบิกความต่อศาลประเทศสหรัฐอเมริกาสำหรับเอมิเรตส์ และส่งคำเบิกความซึ่งเป็นภาษาอาหรับและภาษาอังกฤษ

กลับไปยังศาลอาญา เมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2556 แต่ปรากฏว่าเมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2556 ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยที่ 4/2556 ลงวันที่ 13 มีนาคม 2556 ว่าพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 41 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 3 วรรคสอง มาตรา 29 และมาตรา 40 (2) (3) (4) (7) ดังนั้น พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 41 จึงเป็นอันใช้บังคับมิได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 6

ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

เรื่อง ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

ด้วยศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยที่ 4/2556 ลงวันที่ 13 มีนาคม 2556 ว่าพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 41 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 3 วรรคสอง มาตรา 29 และมาตรา 40 (2) (3) (4) (7)

ดังนั้น พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 41 จึงเป็นอันใช้บังคับมิได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 6

จึงประกาศให้ทราบทั่วกัน

ประกาศ ณ วันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2556

เชาวนะ ไตรมาศ

เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2556 เป็นการพิจารณาคำโต้แย้งของจำเลยในทั้งห้า ซึ่งร้องว่า การที่โจทก์ยื่นคำร้องต่อศาลอาญาของสืบพยานโจทก์ คือ พ.ต.ท. ส. ในต่างประเทศตาม พ.ร.บ. ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 และศาลอนุญาตให้ส่งประเด็นไปสืบพยานโจทก์ที่ศาลในต่างประเทศได้ โดยไม่ได้กำหนดวิธีการสืบพยานให้จำเลยสามารถ

ตามประเด็น ไปสืบไป ถือเป็น การขัดหรือแย้งต่อกระบวนการสืบพยานต่อหน้าจำเลย และตาม ที่บัญญัติให้พยานหลักฐานที่ได้มาตาม พ.ร.บ. ฉบับนี้ สามารถรับฟังได้ มีผลให้จำเลยเสียเปรียบ และไม่ได้รับความเป็นธรรม จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติความร่วมมือ ระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 12(2) มาตรา 37 และมาตรา 41 ขัดหรือแย้งต่อ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

ทั้งนี้ ศาลรัฐธรรมนูญมีมติเสียงข้างมาก 7 ต่อ 2 ว่า พ.ร.บ. ความร่วมมือระหว่าง ประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 36 มาตรา 37 มาตรา 38 และมาตรา 39 ไม่ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง มาตรา 29 และมาตรา 40 (2) (3) (4) และ (7)

แต่มีมติเสียงข้างมาก 5 ต่อ 4 ว่า พ.ร.บ. ความร่วมมือในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 41 ที่บัญญัติให้พยานหลักฐานและเอกสารที่ได้มาตาม พ.ร.บ. นี้ให้ถือเป็นพยานหลักฐาน และเอกสารที่รับฟังได้ตามกฎหมายนั้น ขัดต่อหลักนิติธรรมและเป็นบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิของ จำเลยในคดีอาญา เพราะเป็นพยานหลักฐานที่จำเลยไม่มีโอกาสได้ตรวจสอบหรือรับทราบ และไม่มี โอกาสต่อสู้คดีได้อย่างเพียงพอหรือเป็นธรรม ตลอดจนไม่มีโอกาสได้รับความช่วยเหลือในทางคดี จากทนายความ อันเป็นการกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรองรับไว้ จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง มาตรา 29 และมาตรา 40 (2) (3) (4) และ (7)¹⁷

ต่อมาจึงมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่อง ทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 41 โดยพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 จากเดิม

“มาตรา 41 พยานหลักฐานและเอกสารที่ได้มาตาม พ.ร.บ. นี้ให้ถือเป็นพยานหลักฐาน และเอกสารที่รับฟังได้ตามกฎหมายนั้น” แก้ไขใหม่เป็น

“มาตรา 41 การรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากต่างประเทศ ให้นำบทบัญญัติ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม”

ส่งผลให้การได้มาซึ่งพยานหลักฐานเอกสารต่างๆ จากต่างประเทศในคดีอาญา จะรับฟังในศาลได้จะต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น

¹⁷ สำนักข่าวอิสรา. “คำวินิจฉัย “กม. ร่วมมือทางอาญากับต่างชาติ” ขัด รธน. ลงราช กิจจานุเสถียร”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.isranews.org.com>, 2561.

ต่อมาโจทก์ได้ยื่นคำร้องขออนุญาตเสนอบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของพ.ต.ท. ส พยาน โจทก์ผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศแทนการนำพยานบุคคลมาเบิกความต่อศาล และศาลอนุญาต ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งมีบทบัญญัติในมาตรา 230/2 กำหนดให้ศาลอนุญาตให้เสนอบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศแทนการนำพยานบุคคลมาเบิกความต่อศาลได้ และกำหนดให้การลงลายมือชื่อของผู้ให้ถ้อยคำ ให้นำมาตรา 47 วรรคสาม แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้โดยอนุโลม ซึ่งเมื่อพิจารณาเจตนารมณ์ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/2 ดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่าการจัดทำบันทึกถ้อยคำพยานในต่างประเทศดังกล่าวนี้ย่อมต้องบันทึกและรับรองโดยกงสุลสยาม หรือเอกอัครราชทูต และกระทำในสถานทูตไทยนั่นเอง ทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 47 วรรคสาม ประกอบมาตรา 230/2 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บัญญัติให้ศาลรับฟังบันทึกถ้อยคำพยานดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานได้ จึงเป็นช่องทางและกระบวนการในการแก้ไขปัญหาการนำพยานหลักฐานและเอกสารต่างที่ได้จากต่างประเทศเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาล และที่สำคัญคือเป็นพยานหลักฐานและเอกสารที่รับฟังได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

แต่จากการดำเนินการทำบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ ณ สถานทูตหรือสถานกงสุลนั้น ปรากฏว่ากระทรวงต่างประเทศ สถานทูตหรือสถานกงสุล ไม่มีระเบียบปฏิบัติหรือแนวทางในดำเนินการทำบันทึกถ้อยคำพยาน อีกทั้งยังไม่มีบุคลากรที่มีความรู้เชี่ยวชาญ ที่จะทำบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ ซึ่งเป็นพยานหลักฐานทางคดีที่สำคัญในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานของศาล อันเป็นข้อขัดข้องและเป็นปัญหาต่อกระบวนการยุติธรรมอย่างหนึ่ง

บทที่ 3

หลักการและแนวคิดการใช้อำนาจอศาลในต่างประเทศ

แนวคิดการใช้อำนาจอศาลโดยกงสุลไทยในต่างประเทศ

แนวคิดการใช้อำนาจอศาลโดยกงสุลไทยในต่างประเทศ เพื่อช่วยในการดำเนินคดีอาญาซึ่งเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร และอาชญากรรมข้ามชาติ ที่มีผลต่อประเทศไทยในปัจจุบัน

อำนาจอธิปไตย คือ อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศประกอบด้วยอำนาจ 3 ประการดังนี้

- อำนาจนิติบัญญัติ โดยมีรัฐสภาซึ่งประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งถือว่าเป็นผู้แทนของพลเมืองของรัฐหรือประเทศรัฐสภามีหน้าที่ในการตรากฎหมาย ใช้บังคับพลเมืองของรัฐนั้น
- อำนาจบริหาร มีคณะรัฐมนตรี หรือรัฐบาลเป็นผู้ใช้อำนาจนี้ในการบริหารประเทศ
- อำนาจตุลาการ ผู้ใช้อำนาจตุลาการคือศาลหรือผู้พิพากษาหรือตุลาการทำหน้าที่ตัดสินพิพาทคดีต่างๆที่เกิดขึ้นตามกฎหมายที่บัญญัติโดยรัฐสภา

อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหารและอำนาจตุลาการ แยกต่างหากจากกันแต่มีความเกี่ยวพันกันมากกว่าคือ อำนาจทั้งสามมีความสัมพันธ์กันอย่างสมดุลแต่จะก้าวก่ายกันไม่ได้ โดยรัฐสภามีหน้าที่ออกหรือบัญญัติกฎหมาย รัฐบาลทำหน้าที่บริหารประเทศตามที่กฎหมายกำหนด และศาลหรือตุลาการทำหน้าที่ตัดสินคดีและตีความตามกฎหมาย

อำนาจอธิปไตย (Sovereignty) หมายถึงอำนาจอศาลที่แสดงความเป็นใหญ่ ความเป็นอิสระ หรือไม่ต้องเชื่อฟังคำสั่งคำบัญชาของผู้ใดที่เหนือตนโดยปราศจากความยินยอมของตน¹ ซึ่งแตกต่างกันไปตามระบอบการปกครองของประเทศนั้นๆ เช่น ประเทศที่ระบอบการปกครองในระบบประชาธิปไตย อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน ถือว่าประชาชนเป็นใหญ่ ส่วนการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ อำนาจอธิปไตยเป็นของกษัตริย์เป็นผู้มีอำนาจอศาลปกครองประเทศแต่เพียงผู้เดียว

¹ มานิตย์ จุมปา, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (ความรู้เบื้องต้น. (กทม. : การพิมพ์นิติธรรม, 2543). หน้า 16.

อำนาจอธิปไตย เป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดของความเป็นรัฐเพราะการเป็นรัฐได้นั้น ต้องประกอบด้วยอาณาเขตหรือดินแดน ประชากรที่อยู่ร่วมกันอย่างถาวรและรัฐบาล ย่อมต้องมีอำนาจอธิปไตยด้วย²

อำนาจตุลาการ เป็นระบบศาลซึ่งทำหน้าที่ตีความและใช้บังคับกฎหมาย (Apply the Law) ในนามของรัฐ ตุลาการยังเป็นกลไกสำหรับระงับข้อพิพาทภายใต้ลัทธิการแยกใช้อำนาจ ฝ่ายตุลาการมักไม่สร้างกฎหมาย (ซึ่งเป็นการรับผิดชอบของฝ่ายนิติบัญญัติ) หรือบังคับใช้กฎหมาย (Enforce the Law) (ซึ่งเป็นการรับผิดชอบของฝ่ายบริหาร) แต่ตีความกฎหมายและใช้บังคับกฎหมายเข้ากับข้อเท็จจริงของแต่ละคดี ฝ่ายตุลาการมักได้รับการฝึกให้ประกันความยุติธรรมเท่าเทียมกันตามกฎหมาย มักประกอบด้วยศาลสูงสุดหรือศาลรัฐธรรมนูญ ร่วมกับศาลที่ต่ำกว่า³

อย่างไรก็ตาม การใช้อำนาจอธิปไตยทั้งสามฝ่ายดังกล่าวโดยเฉพาะอำนาจตุลาการจำกัดให้ใช้ภายในอาณาเขตหรือดินแดนของรัฐหรือประเทศนั้นๆ ดังจะเห็นได้จาก ตามพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พ.ศ. 2477 มาตรา 3 วรรคสอง บัญญัติว่า “บทบัญญัติในประมวลกฎหมายนี้ให้ใช้ในศาลทั่วไปตลอดราชอาณาจักร ยกเว้นแต่ในศาลพิเศษที่มีข้อบังคับสำหรับศาลนั้น” และพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 มาตรา 3 วรรคสอง บัญญัติในหลักการเดียวกันว่า “ให้ศาลและเจ้าพนักงานทั้งหลายผู้ดำเนินคดีอาญาตลอดราชอาณาจักร ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ เว้นแต่ศาลซึ่งมีวิธีพิจารณาพิเศษไว้ต่างหาก” ดังนั้นตามหลักการทั่วไปแล้วศาลไทยจะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทุกคดีภายในราชอาณาจักรเท่านั้น แต่อย่างไรก็ดี กฎหมายยังกำหนดให้มีบางกรณีที่สามารถใช้อำนาจศาลนอกอาณาเขตของรัฐ หรือกรณีคดียุติการราชอาณาจักร ได้โดยให้ถือเสมือนว่าเป็นการใช้อำนาจในอาณาเขตหรือดินแดนของรัฐหรือประเทศนั้นๆ ปรากฏในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 วรรคสอง มาตรา 5 มาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 8 และมาตรา 9 ดังนี้

² ปิยะวรรณ ปานโต. “อำนาจอธิปไตย”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :<https://www.wiki.kpi.ac.th>, 2563.

³ “คำพลตุลาการ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :<http://www.th.m.wikipedia.org>, 2561.

1. อำนาจศาลนอกอาณาเขตของรัฐ หรือกรณีคดีนอกราชอาณาจักร

1.1 ตามมาตรา 4⁴ วรรคสองบัญญัติว่า การกระทำความผิดในเรือไทยหรืออากาศยานไทย ไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใด ให้ถือว่ากระทำความผิดในราชอาณาจักร จึงเป็นกรณีที่แม้การกระทำเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร แต่เมื่อเกิดขึ้นในเรือไทยหรืออากาศยานไทย ให้ถือว่าเกิดขึ้นในราชอาณาจักร ที่ศาลไทยมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีได้

1.2 ตามมาตรา 5⁵ ซึ่งกำหนดว่าความผิดใดที่การกระทำแม้แต่ส่วนหนึ่งส่วนใด หรือผลแห่งการกระทำโดยผู้กระทำประสงค์ให้ผลนั้นเกิดในราชอาณาจักร หรือโดยลักษณะแห่งการกระทำ ผลที่เกิดขึ้นนั้นควรเกิดหรือย่อมจะสังเกตเห็นได้ว่าผลนั้นจะเกิดในราชอาณาจักร กฎหมายให้ถือว่าความผิดนั้นได้กระทำในราชอาณาจักร ซึ่งรวมถึงการเตรียมการ หรือพยายามกระทำการใดซึ่งกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ถึงแม้จะได้กระทำนอกราชอาณาจักร หากจะได้กระทำตลอดไปจนถึงขั้นความผิดสำเร็จ ผลจะเกิดขึ้นในราชอาณาจักร ก็ให้ถือว่า การเตรียมการหรือพยายามกระทำความผิดนั้นจะได้กระทำในราชอาณาจักรเช่นเดียวกัน

1.3 ตามมาตรา 6 เป็นกรณีการกระทำของตัวการด้วยกัน ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำความผิด ที่ได้กระทำนอกราชอาณาจักร แต่เป็นความผิดในราชอาณาจักรหรือถือว่าเกิดในราชอาณาจักรก็ถือว่าตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำความผิด ได้กระทำในราชอาณาจักร

⁴ “มาตรา 4 บัญญัติว่า ผู้ใดกระทำความผิดในราชอาณาจักร ต้องรับโทษตามกฎหมาย การกระทำความผิดในเรือไทยหรืออากาศยานไทย ไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใด ให้ถือว่ากระทำความผิดในราชอาณาจักร”

⁵ “ตามมาตรา 5 บัญญัติว่า ความผิดใดที่การกระทำแม้แต่ส่วนหนึ่งส่วนใดได้กระทำในราชอาณาจักรก็ดี ผลแห่งการกระทำเกิดในราชอาณาจักรโดยผู้กระทำประสงค์ให้ผลนั้นเกิดในราชอาณาจักร หรือโดยลักษณะแห่งการกระทำ ผลที่เกิดขึ้นนั้นควรเกิดในราชอาณาจักรหรือย่อมจะสังเกตเห็นได้ว่าผลนั้นจะเกิดในราชอาณาจักรก็ดี ให้ถือว่าความผิดนั้นได้กระทำในราชอาณาจักร”

ในกรณีการเตรียมการ หรือพยายามกระทำการใดซึ่งกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด แม้การกระทำนั้นจะได้กระทำนอกราชอาณาจักร ถ้าหากการกระทำนั้นจะได้กระทำตลอดไปจนถึงขั้นความผิดสำเร็จ ผลจะเกิดขึ้นในราชอาณาจักร ให้ถือว่า การเตรียมการหรือพยายามกระทำความผิดนั้นได้กระทำในราชอาณาจักร

1.4 ตามมาตรา 7 เป็นกรณีกำหนดความผิดว่าหากผู้กระทำความผิดดังต่อไปนี้
นอกราชอาณาจักร ต้องรับโทษในราชอาณาจักร

1.4.1 ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร ตามมาตรา 107 – 129

1.4.2 ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย ตามมาตรา 135/1 มาตรา 135/2 มาตรา
135/3 และมาตรา 135/4

1.4.3 ความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลง ตามมาตรา 240 ถึง 249
มาตรา 254 มาตรา 256 มาตรา 257 และมาตรา 233 (3) และ (4)

1.4.4 ความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามมาตรา 282 และมาตรา 283

1.4.5 ความผิดฐานชิงทรัพย์ ตามมาตรา 339 และความผิดฐานปล้นทรัพย์
ตามมาตรา 340 ซึ่งได้กระทำในทะเลหลวง

1.5 ตามมาตรา 8 เป็นกรณีกำหนดความผิดว่าหากผู้กระทำความผิดดังต่อไปนี้
นอกราชอาณาจักร ต้องรับโทษในราชอาณาจักร ภายใต้งื่อนไข่ว่า

1.5.1 ผู้กระทำความผิดเป็นคนไทย และรัฐบาลแห่งประเทศที่ความผิดเกิด
หรือผู้เสียหายร้องขอให้ลงโทษ หรือ

1.5.2 ผู้กระทำความผิดเป็นคนต่างด้าว และรัฐบาลไทยหรือคนไทยเป็น
ผู้เสียหาย และผู้เสียหายร้องขอให้ลงโทษ

ในการกระทำความผิดรวม 13 ฐานความผิด ได้แก่

1. ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชน
2. ความผิดเกี่ยวกับเอกสาร
3. ความผิดเกี่ยวกับเพศ
4. ความผิดต่อชีวิต
5. ความผิดต่อร่างกาย
6. ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บหรือคนชรา
7. ความผิดต่อเสรีภาพ
8. ความผิดฐานลักทรัพย์และวิ่งราวทรัพย์
9. ความผิดฐานกรรโชกทรัพย์
10. ความผิดฐานฉ้อโกง
11. ความผิดฐานยักยอก
12. ความผิดฐานรับของโจร
13. ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์

1.6 ตามมาตรา 9 กรณีเจ้าพนักงานของรัฐบาลไทยกระทำความผิดตามมาตรา 147 ถึงมาตรา 166 และมาตรา 200 ถึงมาตรา 205 นอกราชอาณาจักรต้องรับโทษในราชอาณาจักร

จะเห็นได้ว่าทั้งหกกรณีข้างต้น แม้ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักร แต่ได้มีการบัญญัติกฎหมายให้ต้องรับโทษในราชอาณาจักร จึงอาจถือว่าเป็นการใช้อำนาจตุลาการนอกราชอาณาจักรได้ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

โดยที่ปัจจุบันนี้ภาวะการณ์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีของประเทศและของโลกได้เปลี่ยนแปลงไปมาก การดำเนินคดีอาญาแต่เดิมจะต้องทำการ สอบสวนและพิจารณาคดีในที่ทำกรของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาล แต่ปัจจุบันการสื่อสารพัฒนาไปอย่างมาก จึงจำเป็นที่ต้องมีการปรับปรุงให้มีการรับฟังพยานหลักฐานที่สามารถรับฟังได้ทุกรูปแบบ รวมถึงพยานที่ไม่อาจมาให้การหรือเบิกความต่อศาลได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญาที่ได้กระทำนอกราชอาณาจักรไทย และอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งมีผลกระทบต่อความปลอดภัยทางชีวิต ทรัพย์สิน ความสงบสุขของประชาชน ความมั่นคงของชาติและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และมีแนวโน้มสูงขึ้น แต่ในการดำเนินคดี การแสวงหาพยานหลักฐาน การสอบสวนพยานจำเป็นต้องพัฒนาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นด้วย จึงได้มีการปรับปรุงกฎหมายโดยทั้งบัญญัติเพิ่มเติมทั้งฉบับ และแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเดิมเพื่อให้ทันสมัยและสอดคล้องกับภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา จำนวนหลายฉบับ พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน และพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2534

ปัญหาอาชญากรรมเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อความปลอดภัยสาธารณะและความมั่นคงทาง เศรษฐกิจของประเทศ ลักษณะของอาชญากรรมในปัจจุบันเป็นการกระทำความผิดโดยอาศัยโอกาสจากพัฒนาการทางเทคโนโลยีและมีลักษณะเป็นความผิดที่กระทำข้ามพรมแดนระหว่างรัฐสองรัฐหรือมากกว่านั้น เช่น อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ อาชญากรรมที่กระทำในโลกของอุตสาหกรรม อาชญากรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการค้ายาเสพติด เป็นต้น สภาพของปัญหาอาชญากรรมดังกล่าวที่ เพิ่มความรุนแรงมากขึ้น ทำให้เกิดมาตรการหลากหลายในระดับระหว่างประเทศที่จะแก้ไขปัญหาคโดย การ นำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ มาตรการที่สำคัญก็คือ กลไกของความร่วมมือระหว่างประเทศในทาง อาญาและการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ซึ่งจะช่วยสร้างความแข็งแกร่งในระบบงานยุติธรรมทางอาญา

ในส่วนของประเทศไทยนั้น นอกจากจะยึดถือมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแล้ว ประเทศไทยยังมีพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของอัยการสูงสุดในฐานะผู้ประสานงานกลางที่สามารถ

ให้ความร่วมมือกับต่างประเทศในการรวบรวมพยานหลักฐานที่อยู่ในประเทศไทยส่งไปให้ประเทศผู้ร้องขอ เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดในประเทศนั้นได้ ซึ่งก็ได้มีการดำเนินการให้ความร่วมมือกับประเทศต่างๆ เกี่ยวกับปัญหานี้ไปบ้างแล้ว และปรากฏผลสำเร็จในการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง⁶

ข้อสังเกตเบื้องต้นในการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535

อาชญากรรมในยุคโลกาภิวัตน์เป็นอาชญากรรมที่มีลักษณะระหว่างประเทศและในขณะเดียวกัน ก็เป็นอาชญากรรมข้ามชาติที่การกระทำเกิดขึ้นในพรมแดนของรัฐมากกว่าหนึ่งรัฐ และผู้กระทำความผิด หรือเหยื่อของการกระทำความผิดเป็นพลเมืองของรัฐที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับมากกว่าหนึ่งรัฐ

นอกจากอาชญากรรมจะมีลักษณะที่เป็นอาชญากรรมข้ามชาติแล้ว การกระทำความผิดก็ยังสลับ ซับซ้อนยิ่งขึ้น เช่น กระทำในรูปแบบขององค์กรอาชญากรรม ซึ่งทำให้ยากต่อการปราบปราม

การที่จะปราบปรามอาชญากรรมที่เป็นเรื่องระหว่างประเทศให้ได้ผลจริงจังนั้น มีแนวความคิด ของนักกฎหมายได้เสนอไว้ว่า ให้กำหนดเป็นกฎหมายทั่วไปของทุกรัฐว่า ถ้าไม่ส่งตัวผู้ต้องหาที่กระทำ ความผิดในรัฐอื่นให้แก่รัฐที่ต้องการตัวก็ต้องดำเนินคดีแก่ผู้ต้องหานั้นด้วยตนเองและกำหนดอาชญากรรม ระหว่างประเทศให้เป็นความผิดตามกฎหมายภายในแต่แนวคิดดังกล่าวข้างต้นเป็นไปได้ยากอย่างยิ่ง ดังนั้น รัฐจึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้ความร่วมมือระหว่างกันในเรื่องทางอาญาและการส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยไม่มีรัฐใดที่จะมีอำนาจอธิปไตยเหนือรัฐอื่นนอกเขตแดนของตน หากจะต้องการความร่วมมือระหว่าง ประเทศหรือให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนก็ต้องกระทำโดยมาตรการของประเทศนั้นๆ

สำหรับประเทศไทยนั้น นอกจากจะยึดถือมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแล้ว ประเทศไทยยังมีพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 ซึ่งอยู่ ภายใต้การดูแลของอัยการสูงสุด ในฐานะผู้ประสานงานกลางที่สามารถให้ความร่วมมือกับต่างประเทศในการรวบรวมพยานหลักฐานที่อยู่ในประเทศไทยส่งไปให้ประเทศผู้ร้องขอ เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดในประเทศนั้น

⁶ คณิต ฒ นคร รวมกฎหมายและสนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศ. (กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด บางกอกบล็อก, 2551).

2. พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535

แนวทางปฏิบัติงานอย่างกว้างๆ ตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 อาจจะถูกกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

2.1 ความหมายของ “ความช่วยเหลือ” และวิธีการร้องขอความช่วยเหลือ

คำว่า “ความช่วยเหลือ” ตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มีความหมายตามมาตรา 8 ซึ่งบัญญัติว่า

...“ความช่วยเหลือ” หมายความว่า ความช่วยเหลือในเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินการสืบสวนสอบสวนฟ้องคดี รับทรัพย์สิน และการดำเนินการอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

แต่การร้องขอความช่วยเหลือตามที่บัญญัติไว้ตามมาตรา 8 นี้ จะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์แห่งพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 10 ซึ่งกำหนดว่า

“ประเทศที่มีสนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญากับประเทศไทย หากประสงค์จะขอความช่วยเหลือตามที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้จากประเทศไทย ให้ทำคำร้องขอความช่วยเหลือส่งไปยังผู้ประสานงานกลาง แต่สำหรับประเทศที่ไม่มีสนธิสัญญาดังกล่าวกับประเทศไทย ให้ส่งคำร้องขอโดยวิธีทางการทูต

คำร้องขอความช่วยเหลือให้ทำตามแบบหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ผู้ประสานงานกลางกำหนด”

ดังนั้น วิธีการร้องขอความช่วยเหลือจึงทำได้ 2 วิธี คือ

2.1.1 โดยวิธีทางการทูตในกรณีที่ไม่มีสนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทาง อาญาต่อกัน

2.1.2 ส่งคำร้องขอความช่วยเหลือไปยังผู้ประสานงานกลาง หากมีสนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญากับประเทศไทย

2.2 หลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือทางอาญาแก่ต่างประเทศ

ต้องมีสนธิสัญญาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญาระหว่างประเทศผู้ร้องขอกับประเทศไทย หรือถ้าไม่มีสนธิสัญญาดังกล่าว ก็ต้องปรากฏว่าประเทศผู้ร้องขอจะให้ความช่วยเหลือทำนองเดียวกันเมื่อประเทศไทยร้องขอ

การกระทำผิดที่เป็นมูลกรณีของการร้องขอ ต้องเป็นความผิดตามกฎหมายไทย เว้นแต่จะมีสนธิสัญญาระบุเป็นอย่างอื่น

ประเทศไทยอาจปฏิเสธได้ถ้าการให้ความช่วยเหลือกระทบกระเทือนอธิปไตย ความมั่นคง หรือสาธารณประโยชน์ที่สำคัญของประเทศไทย หรือเกี่ยวกับความผิดทางการเมือง หรือการทหาร

2.3 วิธีการให้ความช่วยเหลือ

กำหนดให้มีผู้ประสานงานกลางซึ่งได้แก่อัยการสูงสุด ผู้ประสานงานกลาง จะรับคำร้องขอจาก ต่างประเทศแล้วพิจารณาเบื้องต้นว่าการร้องขอดังกล่าวเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายหรือไม่ ถ้าเห็นว่าไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ก็จะแจ้งให้ประเทศผู้ร้องขอทราบ แต่ถ้าเห็นว่าเป็นไปตามหลัก เกณฑ์ที่กำหนดในกฎหมายก็จะส่งเรื่องให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ ดำเนินการ ซึ่งหมายถึงเจ้าหน้าที่ตามที่ กฎหมายภายใน ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ เช่น อธิบดีกรม ตำรวจ หรืออธิบดีกรมราชทัณฑ์ เมื่อเจ้าหน้าที่ ผู้มีอำนาจดำเนินการเสร็จแล้วก็จะส่งเรื่องกลับมา ให้ผู้ประสานงานกลางเพื่อส่งให้ประเทศผู้ร้องขอต่อไป

2.4 คำวินิจฉัยของผู้ประสานงานกลางเป็นยุติ

ตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 11 กำหนดให้คำวินิจฉัยของผู้ประสานงานกลางเป็นยุติ เว้นแต่นายกรัฐมนตรีจะมีคำสั่ง เป็นอย่างอื่น

2.5 เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจดำเนินการ

เจ้าพนักงานใดมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องใดอยู่แล้วก็ให้เป็นผู้ดำเนินการ ให้ความช่วยเหลือส่วนนั้นๆ เช่น การสอบปากคำบุคคล หรือการรวบรวมพยานหลักฐานชั้นสอบสวน การจัดส่งเอกสาร การค้นหรือยึดเอกสารหรือวัตถุพยาน การสืบหาบุคคล ให้อธิบดีกรมตำรวจ เป็นเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ ตามมาตรา 12 (1)

2.6 การขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศ

หน่วยงานของรัฐอาจขอความช่วยเหลือทางอาญาจากต่างประเทศได้ โดยมี หลักการทำนองเดียว กันกับการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศ โดยให้เสนอเรื่องต่อ ผู้ประสานงานกลาง

2.7 ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญากับการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

ถ้ามองเผินๆ อาจเข้าใจว่าเป็นเรื่องเดียวกัน แต่โดยหลักการแล้วเป็นคนละ เรื่องกล่าวคือ นอกจากมีกฎหมายคนละฉบับแล้ว ความคิดในเรื่องส่งผู้ร้ายข้ามแดนมีมาแต่โบราณ เช่น ตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พุทธศักราช 2472 เป็นต้น ส่วนความร่วมมือระหว่าง ประเทศในเรื่องทางอาญา เพิ่งเกิดใหม่ เนื่องจากกระบวนการยุติธรรมของแต่ละประเทศโดยลำพัง ไม่อาจป้องกันและปราบปราม อาชญากรรมที่เป็นเครือข่ายในดินแดนของหลายประเทศได้ โดยเด็ดขาด

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนมีลักษณะเป็นส่วนได้เสียของแต่ละประเทศ ในขณะที่ความร่วมมือในทางอาญามีลักษณะเป็นสากล

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนต้องอาศัยคำสั่งศาลอนุญาตให้ขังจำเลยไว้เพื่อส่งตัวข้ามแดนต่อไป แต่ความร่วมมือในทางอาญาต้องอาศัยอำนาจบริหาร แม้ในบางกรณีต้องดำเนินการในศาลก็เป็นเพียงส่วนหนึ่งของ การให้ความช่วยเหลือเท่านั้น⁷

ส่วนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ.2551 บัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการรับฟังพยานหลักฐานได้มีการเพิ่มเติมมาตรา 230/1 และมาตรา 230/2 ซึ่งบัญญัติกรณีมีเหตุจำเป็นอันไม่อาจนำพยานมาเบิกความในศาลได้ ดังนี้

มาตรา 230/1 กำหนดให้พยานไปเบิกความที่ศาลอื่น หรือสถานที่ทำการของทางราชการ หรือสถานที่แห่งอื่นนอกศาล โดยจักให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงในลักษณะการประชุมทางจอภาพ ทั้งนี้ภายใต้การควบคุมของศาลที่มีอำนาจเหนือท้องที่นั้น ซึ่งแปลว่าย่อมต้องอยู่ภายใต้เขตอำนาจศาลในราชอาณาจักร โดยการเบิกความดังกล่าวถือเสมือนว่าพยานเบิกความในห้องพิจารณาของศาล

มาตรา 230/2 บัญญัติว่า ในกรณีที่ไมอาจสืบพยานตาม มาตรา 230/1 ได้ ให้ศาลอนุญาตให้เสนอบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศแทนการนำพยานบุคคลมาเบิกความต่อศาลได้ แต่ทั้งนี้ไม่ตัดสิทธิผู้ให้ถ้อยคำจะมาศาลเพื่อให้การเพิ่มเติมได้ โดยได้กำหนดว่าบันทึกถ้อยคำต้องมีรายการรายละเอียดตามที่กฎหมายกำหนดไว้ และกำหนดไว้ว่าการลงลายมือชื่อของผู้ให้ถ้อยคำให้นำมาตรา 47 วรรคสามแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้โดยอนุโลม

ซึ่งเมื่อพิจารณาเจตนารมณ์ของการเพิ่มเติม มาตรา 230/2 ดังกล่าว เห็นได้ว่าการจัดทำบันทึกถ้อยคำพยานดังกล่าวนั้นย่อมต้องบันทึก และรับรองโดยกงสุลสยาม (เอกอัครราชทูตหรือเจ้าหน้าที่) และกระทำในสถานทูตไทยนั่นเองตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 47 วรรคสาม อีกทั้งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/2

⁷ คณิต ฌ นคร รวมกฎหมายและสนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศ. (กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด บางกอกบล็อก, 2551). หน้า 3 – 5.

ดังกล่าวให้ศาลรับฟังบันทึกถ้อยคำพยานดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานได้ จึงอาจแปลความว่า เมื่อกงสุลสยาม หรือเอกอัครราชทูตไทย ซึ่งเป็นตัวแทนรัฐไทยในต่างแดน ย่อมสามารถใช้อำนาจอธิปไตยทางศาลภายในสถานทูตหรือสถานกงสุลไทย ในต่างประเทศได้

โดยที่ในการดำเนินคดีอาญา ศาลมักจะเปิดโอกาสให้คู่ความนำพยานหลักฐานเข้าสืบได้อย่างเต็มที่ โดยศาลจะวินิจฉัยปัญหาการรับฟังพยานหลักฐาน และปัญหาความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานพร้อมกันไปด้วยไปตอนทำคำพิพากษา หรือบางครั้งศาลอาจไม่กล่าวอย่างชัดเจนไว้ในคำพิพากษาว่า จะรับฟังพยานหลักฐานชั้นใด ไม่รับฟังพยานหลักฐานชั้นใด หรือพยานหลักฐานชั้นใดมีน้ำหนักมากน้อยเพียงใด แต่จะพิพากษาผลของคดีไปเลย ทำให้พนักงานอัยการหรือผู้มีอำนาจดำเนินคดีอาญามีความคุ้นเคยกับระบบการรับฟัง และการชี้แจงนำพยานหลักฐานดังกล่าว จึงไม่ค่อยเคร่งครัด หรือพิถีพิถันที่จะพิจารณาว่าพยานหลักฐานที่รวบรวมมาในชั้นสอบสวนนั้น ชนิดใดใช้ อ้างเป็นพยานหลักฐานได้หรือไม่ รับฟังได้แค่ไหน เพียงไร และมีน้ำหนักน่าเชื่อถือหรือไม่อย่างไร เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องที่ศาลจะใช้ดุลพินิจในการรับฟังและชี้แจงนำพยานหลักฐานเอง ส่งผลให้การดำเนินคดีอาญาขาดประสิทธิภาพ ทั้งที่ความจริงแล้วการดำเนินคดีอาญาเพื่อนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษนั้น หัวใจสำคัญอยู่ที่กระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นก่อนฟ้อง โดยพยานหลักฐานที่รวบรวม นั้นต้องเป็นพยานหลักฐานที่สามารถใช้รับฟังและมีน้ำหนักพิสูจน์การกระทำความผิดของจำเลยในชั้นศาลได้ ดังนั้น ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญาจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจหลักการรับฟัง พยานหลักฐานในคดีอาญาที่ศาลใช้เป็นหลักการในการพิจารณาลงโทษจำเลย โดยต้องเข้าใจถึง หลักการเดิมและที่มาของหลักการใหม่ที่มีการแก้ไขเพิ่มเติม รวมทั้งกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง เมื่อมีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ. 2551 ออกมาใช้บังคับและมีบทบัญญัติกำหนดหลักเกณฑ์การรับฟังพยานหลักฐานที่เกิดขึ้น หรือได้มา และประเภทของพยานหลักฐาน รวมทั้งการชี้แจงนำพยานหลักฐานชั้นมาใหม่ โดยกำหนดหลักเกณฑ์และกรอบการใช้ดุลพินิจของศาลในการรับฟัง และชี้แจงนำพยานหลักฐานไว้อย่างชัดเจนว่าพยานหลักฐานชนิดใดต้องห้ามมิให้รับฟัง หรือรับฟังได้ภายใต้เงื่อนไขอย่างไร ทั้งนี้เพื่อมิให้การใช้ดุลพินิจของศาลเป็นไปโดยอำเภอใจ ซึ่งจะเกิดประโยชน์แก่ศาลผู้ใช้กฎหมายโดยตรง และทำให้ผู้ใช้กฎหมายอื่นไม่ว่าจะเป็นพนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนคดีพิเศษพนักงาน ใต้สวนของ ป.ป.ช. พนักงานหรือเจ้าหน้าที่ของ ป.ป.ท. รวมถึงทนายความ ก็จะสามารถปรับวิธีการทำงานของแต่ละฝ่ายให้เข้าหลักเกณฑ์ใหม่ได้มากยิ่งขึ้น และถูกต้องตรงกับวัตถุประสงค์ของกฎหมาย โดยมีหลักการดังต่อไปนี้หลักการรับฟังพยานหลักฐานเดิม บัญญัติต้องห้ามมิให้รับฟังเฉพาะพยานหลักฐาน

ที่เกิดขึ้นโดยมิชอบ แต่มิได้บัญญัติกล่าวถึงการรับฟังพยานที่ได้มาโดยมิชอบหรือพยานหลักฐานที่มีความบกพร่องบางประเภทว่าสามารถรับฟังได้หรือไม่ เพียงใด หลักการรับฟังพยานหลักฐานใหม่จึงได้บัญญัติไว้ให้ชัดเจนอันเป็นที่มาของบทคัดพยานหลักฐาน ดังต่อไปนี้

คัดพยานหลักฐานแบบเด็ดขาด

เป็นบทบัญญัติที่ต้องห้ามมิให้ศาลรับฟังเป็นพยานหลักฐานโดยเด็ดขาด และศาลจะใช้ดุลพินิจในการรับฟังไม่ได้ด้วย ได้แก่พยานหลักฐานดังต่อไปนี้

(1) พยานหลักฐานที่ “เกิดขึ้น” โดยมิชอบ อันเกิดจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวงหรือโดยมิชอบประการอื่น⁸ แม้หลักการใหม่จะยังคงหลักการเดิมนี้อีก แต่เมื่อมีการบัญญัติหลักการใหม่กล่าวถึงพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ ทำให้เกิดความชัดเจนแก่ผู้ใช้กฎหมายว่าพยานหลักฐานที่ “เกิดขึ้น โดยมิชอบเป็นอย่างไร

พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยมิชอบ หมายความว่า เดิมไม่เคยมีพยานหลักฐานเช่นนี้มาก่อน แต่จากการกระทำโดยมิชอบหรือโดยผิดกฎหมายของเจ้าพนักงานทำให้เกิดมีพยานหลักฐานประเภทนี้ ตามกฎหมายถือเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยมิชอบ⁹ ดังนั้น คำรับสารภาพของผู้ต้องหาที่เกิดขึ้นจากการกระทำของพนักงานสอบสวนที่ฝ่าฝืนข้อห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 135 ถือว่าเป็นคำรับสารภาพโดยไม่สมัครใจจึงเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยมิชอบ เป็นต้น

(2) ถ้อยคำที่เป็นคำรับสารภาพของผู้ถูกจับว่าตนได้กระทำความผิด¹⁰ การที่กฎหมายบัญญัติห้ามมิให้รับฟังถ้อยคำรับสารภาพของผู้ถูกจับเป็นพยานหลักฐานเช่นนี้ เท่ากับเป็นการคุ้มครองอย่างเต็มรูปแบบถึงสิทธิของผู้ถูกจับที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองอันอาจทำให้ตนถูกฟ้องคดีอาญา โดยผลของกฎหมายถือว่าเป็นถ้อยคำที่ออกมาโดยไม่สมัครใจจึงรับฟังไม่ได้ด้วย เหตุนี้ จะนำคำรับสารภาพในชั้นจับกุมหรือชั้นรับมอบคำที่ถูกจับมาเป็น

⁸ “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 135,226”

⁹ จรัญ ภักดีธนากุล. รวมคำบรรยาย ภาคสอง สมัยที่ 62 ปีการศึกษา 2552 เล่มที่ 10 วิชากฎหมายลักษณะพยาน. (กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2553), น. 307.

¹⁰ “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84 วรรคท้าย”

หลักฐานส่วนหนึ่งในการลงโทษบุคคลนั้นมิได้¹¹ แต่ถ้าเป็น “ถ้อยคำอื่น” ของผู้ถูกจับสามารถใช้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ หากมีการแจ้งสิทธิตามมาตรา 83 วรรคสอง หรือมาตรา 84 วรรคหนึ่งแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แก่ผู้ถูกจับแล้ว เช่น¹²

ก. คำให้การภาคเสธ หมายถึง คำให้การของผู้ถูกจับซึ่งให้การรับบางส่วน แต่ยังไม่ปฏิเสธบางส่วน

ข. คำให้การชดทอด เป็นกรณีที่ผู้ถูกจับได้รับสารภาพและยังให้การต่อไปอีกว่ามีผู้อื่นที่ร่วมรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดด้วย ไม่ว่าจะร่วมกระทำในฐานะเป็นตัวการ ผู้ใช้หรือผู้สนับสนุน

ค. คำให้การในรายละเอียดของการกระทำผิด คำให้การในส่วนที่เป็น รายละเอียดของการกระทำผิดหลังจากได้รับสารภาพ เช่น วางแผนอย่างไร มีมูลเหตุจูงใจอย่างไร ทำด้วยวิธีการอย่างไร หลังจากความผิดแล้วได้ทำลายหลักฐานอย่างไร คำให้การในรายละเอียดเช่นนี้น่าจะต้องแปลว่าไม่ใช่คำให้การรับสารภาพ ไม่ถูกตัดทิ้งโดยเด็ดขาด แต่ถือเป็นถ้อยคำอื่น

(๓) ถ้อยคำใด ๆ ที่ผู้ต้องหาให้ไว้ต่อพนักงานสอบสวนก่อนมีการแจ้งสิทธิตามมาตรา 134/4 วรรคหนึ่ง หรือก่อนที่จะดำเนินการตามมาตรา 134/1, 134/2 และ 134/3

ตัดพยานหลักฐานแบบไม่เด็ดขาด

เป็นบทบัญญัติที่ต้องห้ามมิให้ศาลรับฟังเป็นพยานหลักฐาน เว้นแต่เข้าข้อยกเว้นตามเงื่อนไขและศาลจะต้องใช้ดุลพินิจในการรับฟังตามปัจจัยต่าง ๆ ที่กฎหมายกำหนดไว้จึงจะรับฟัง ได้ได้แก่พยานหลักฐานดังต่อไปนี้

ก. พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบ แต่ “ได้มา” เนื่องจากการกระทำโดยมิชอบ หรือเป็นพยานหลักฐานที่ “ได้มา” โดยอาศัยข้อมูลที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยมิชอบ¹³ ซึ่งหมายถึงพยานหลักฐานที่โดยตัวของมันเองแล้วดำรงอยู่ หรือเกิดขึ้นโดยมิได้มีผู้ใดไปกระทำการเสริมแต่งให้เกิดขึ้น แต่พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบนั้น ในเวลาที่จะนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยนั้น ได้มีการใช้วิธีการที่มิชอบด้วยกฎหมายเพื่อให้ได้มาซึ่ง

¹¹ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่าด้วยการดำเนินคดีในชั้นตอนก่อนการพิจารณา. พิมพ์ครั้งที่ 5, (แก้ไขเพิ่มเติม) (กรุงเทพมหานคร : เจริญรัชการพิมพ์, 2551). หน้า 34.

¹² จริญ ภัคศิธนากุล. เรื่องเดิม. หน้า 329-330.

¹³ “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226/1”

พยานหลักฐานนั้น¹⁴ เช่น พยานหลักฐานที่ได้มาจากการจับ การค้น การยึดโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือพยานหลักฐานที่ได้มาจากการทำให้การของผู้ต้องหาที่ถูกข่มขู่ หรือได้มาจากการแอบดักฟัง โทรศัพท์ เป็นต้น พยานหลักฐานเหล่านี้กฎหมายบัญญัติต้องห้ามมิให้ศาลรับฟังเป็นพยานหลักฐาน

แต่มีข้อยกเว้นในการรับฟัง กล่าวคือ หากพยานหลักฐานนั้นเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความสะดวกมากกว่าผลเสียอันเกิดจากผลกระทบต่อมาตรฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญา หรือสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของประชาชน ศาลอาจจะใช้ข้อยกเว้นในการรับฟังพยานหลักฐานประเภทนี้ แต่ศาลจะต้องใช้ดุลพินิจภายใต้กรอบที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น

นอกจากนี้ศาลจะต้องใช้ดุลพินิจรับฟังพยานหลักฐานนั้น โดยพิจารณาถึงพฤติการณ์ทั้งปวงแห่งคดี และต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆดังต่อไปนี้ด้วย

(1) คุณค่าในเชิงพิสูจน์ ความสำคัญ และความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้น หมายความว่า พยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นในคดี มีความใกล้ชิดกับประเด็นพิพาทคือสามารถบ่งชี้เท็จจริงอันสำคัญในคดีนั้นได้มาก หรือเป็นพยานหลักฐานที่อาจพิสูจน์ประเด็นโดยตรงของการกระทำนั้น และเป็นพยานหลักฐานที่ยังมิได้เปลี่ยนแปลงไปจากที่เกิดขึ้นแต่เดิม¹⁵

(2) พฤติการณ์และความร้ายแรงของความผิดในคดี หมายความว่า การกระทำความผิดของผู้กระทำ หรือขนาดของความร้ายแรงของความผิดที่เกิดขึ้นมีอย่างไร เช่น เป็นความผิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่สังคม ทั้งในระดับชาติหรือระดับระหว่างประเทศ เป็นต้น¹⁶ โดยศาลอาจต้องคำนึงว่าพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบแต่ได้มาโดยมิชอบนั้น หากเกิดจากการฝ่าฝืนกฎหมายที่ไม่รุนแรงเมื่อเปรียบเทียบกับความร้ายแรงของการกระทำความผิด เช่น การค้นที่ไม่ได้แสดงหมายค้น หรือมีการใช้กำลังเกินกว่าเหตุในคดีความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย¹⁷ ถ้าความผิดในคดีที่จะต้องใช้พยานหลักฐานนั้นพิสูจน์ เป็นความผิดอุกฉกรรจ์หรือความผิดร้ายแรง ก็ควรยกเว้น

¹⁴ อุดม รัฐอมฤต, คำบรรยายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, (กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551). หน้า 227.

¹⁵ ชลลดา จินตเสถียร, “ ข้อยกเว้นการห้ามรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบตามมาตรา 226/1 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553). หน้า 108.

¹⁶ คณิง ภาไชย, เรื่องเดิม, หน้า 279.

¹⁷ อุดม รัฐอมฤต, เรื่องเดิม, หน้า 226.

ให้รับฟังพยานหลักฐานนั้นได้ เพราะการไม่รับฟังพยานหลักฐานจะทำให้คนร้ายในคดีร้ายแรงหลุดรอดไปได้¹⁸

(3) ลักษณะและความเสียหายที่เกิดจากการกระทำโดยมิชอบ หมายความว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ประชาชนหรือหลักประกันความยุติธรรมที่ประชาชนจะได้รับการสอบสวนหรือพิจารณาที่เป็นธรรม ดังนั้นจึงต้องพิจารณาว่าการได้มาซึ่งพยานหลักฐานโดยมิชอบก่อให้เกิดการ ละเมิดสิทธิของประชาชนอย่างร้ายแรงหรือไม่¹⁹ ถ้าเจ้าหน้าที่ใช้วิธีการแสวงหาพยานหลักฐานอย่างผิดกฎหมาย ผิดศีลธรรม ทำให้เสื่อมเสียต่อการอำนวยความยุติธรรมของประเทศมาก หรือทำให้เสียหายต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างร้ายแรง ศาลก็น่าจะไม่รับฟังพยานหลักฐานนั้น²⁰

(4) ผู้ที่กระทำการโดยมิชอบอันเป็นเหตุให้ได้พยานหลักฐานมานั้นได้รับการลงโทษหรือไม่เพียงใด หมายความว่า ถ้าเจ้าพนักงานที่ล่วงละเมิดสิทธิอันทำให้ได้พยานหลักฐานมาถูกดำเนินคดีลงโทษไปแล้วก็ถือว่ามี การเยียวยาการกระทำไม่ชอบไปแล้ว ก็สามารถรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบได้ เพราะเป็นการลงโทษ (sanction) รัฐอย่างหนึ่ง เมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐถูกลงโทษทางอื่นไปแล้วก็ไม่ต้องใช้มาตรการนี้²¹

ข. พยานหลักฐานประเภทดังต่อไปนี้ ห้ามมิให้ศาลรับฟัง ได้แก่

(1) พยานบอกเล่าที่เป็นข้อความบอกเล่าที่พยานบุคคลมาเบิกความต่อศาลหรือที่บันทึกในเอกสาร หรือวัตถุอื่นใด ห้ามมิให้ศาลรับฟัง เว้นแต่ ตามสภาพ ลักษณะ แหล่งที่มา และข้อเท็จจริงแวดล้อมของพยานบอกเล่าที่น่าเชื่อว่าจะพิสูจน์ความจริงได้ หรือมีเหตุจำเป็นเนื่องจากไม่สามารถนำบุคคลซึ่งเป็นผู้ที่ได้เห็น ได้ยิน หรือทราบข้อความเกี่ยวในเรื่องที่จะให้การเป็นพยานนั้นด้วยตนเอง โดยตรงมาเป็นพยานได้ และมีเหตุผลสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมที่จะรับฟังพยานบอกเล่า²²

¹⁸ เจ็มซัย ชุติวังศ์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2551). หน้า 252.

¹⁹ คะนิง ฤาชัย, เรื่องเดิม.

²⁰ จรัญ ภัคดีชนากุล, เรื่องเดิม. หน้า 269.

²¹ เจ็มซัย ชุติวังศ์, เรื่องเดิม. หน้า 242.

²² “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226/3”

(2) การกระทำผิดครั้งอื่น ๆ ของจำเลย หรือความประพฤติในทางเสื่อมเสียของจำเลย เว้นแต่เป็นพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับองค์ประกอบความผิดของคดีที่ฟ้อง หรือพยานหลักฐานที่แสดงถึงลักษณะ วิธี หรือรูปแบบเฉพาะในการกระทำความผิดของจำเลยหรือพยานหลักฐานที่หักล้างข้อกล่าวอ้างของจำเลยถึงการกระทำ หรือความประพฤติในส่วนดีของจำเลย แต่ไม่ห้ามการนำสืบพยานหลักฐานดังกล่าว เพื่อให้ศาลใช้ประกอบดุลพินิจในการกำหนดโทษหรือเพิ่มโทษ²³

(3) ในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ห้ามจำเลย นำสืบหรือถามค้านเกี่ยวกับพฤติกรรมการทางเพศของผู้เสียหายกับบุคคลอื่นนอกจากจำเลย เว้นแต่ ศาลจะอนุญาต ตามคำขอได้ในเฉพาะในกรณีที่ศาลเห็นว่าจะทำให้เกิดความยุติธรรมในการพิจารณาพิพากษาคดี²⁴

บทชี้แจงนำนักพยานหลักฐาน

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ. 2551 ได้เพิ่มมาตรา 227/1 ขึ้นมาอีกมาตราหนึ่ง เพื่อกำหนดกรอบการใช้ดุลพินิจของศาลในการชี้แจงนำนักพยานหลักฐานบางจำพวกที่มีน้ำหนักน้อย ได้แก่ พยานบอกเล่า พยานชัดทอด พยานที่จำเลยไม่มีโอกาสถามค้าน หรือพยานหลักฐานที่มีข้อบกพร่องประการอื่น²⁵ ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น โดยศาลจะเชื่อพยานหลักฐานประเภทดังกล่าวโดยลำพังเพื่อลงโทษจำเลยไม่ได้ เว้นแต่จะมีเหตุผลอันหนักแน่น มีพฤติการณ์พิเศษแห่งคดี หรือมีพยานหลักฐานประกอบอื่นมาสนับสนุน ทั้งยังกำหนดความหมายของพยานหลักฐานประกอบให้มีความชัดเจนขึ้นด้วยว่ามีลักษณะอย่างไร โดยบัญญัติว่า“พยานหลักฐานประกอบ หมายถึง พยานหลักฐานอื่นที่รับฟังได้ และมีแหล่งที่มาเป็นอิสระต่างหาก

²³ “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226/2”

²⁴ “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226/4”

²⁵ “บันทึกถ้อยคำพยานบุคคลที่อยู่ต่างประเทศตาม ม. 230/2, กรณีไม่ได้ตัวพยานมาเบิกความตามม.172 ตรี สื่อภาพและเสียงทำให้การของพยานในชั้นสอบสวนตามม.133 ทวิ หรือชั้นไต่สวนมูลฟ้องตามม.171 วรรคสอง (ต้องฟังประกอบ พยานอื่น) ,ในการตรวจตัวผู้เสียหายหรือผู้ต้องหา หากผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาเป็นหญิงให้จัดให้เจ้าพนักงานซึ่งเป็นหญิงหรือหญิงอื่นเป็นผู้ตรวจ (ม.132 (1))”

จากพยานหลักฐานที่ต้องการพยานหลักฐานประกอบนั้น ทั้งจะต้องมีคุณค่าเชิงพิสูจน์ที่สามารถสนับสนุนให้พยานหลักฐานอื่นที่ไปประกอบมีความน่าเชื่อถือมากขึ้นด้วย”²⁶

สภาพปัญหา กรณีที่กงสุลไทยในต่างประเทศในการทำบันทึกถ้อยคำพยานที่ถูกต้อง เพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีของศาล

ปัจจุบันกระทรวงการต่างประเทศ สถานเอกอัครราชทูต และกงสุลไทยในต่างประเทศ ยังไม่ได้ทราบความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องนี้มากนัก เมื่อตรวจสอบและสำรวจกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ ข้อปฏิบัติต่างๆ ของกระทรวงการต่างประเทศ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคนไทยในต่างประเทศกงสุลสยามหรือเอกอัครราชทูตไทยซึ่งประจำอยู่ ณ ประเทศต่าง ๆ ไม่ได้มีการกำหนดวิธีปฏิบัติ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/2 ดังกล่าวที่ได้มีการบัญญัติเพิ่มเติมในปี พ.ศ. 2551 อันเป็นการมอบหน้าที่อันสำคัญยิ่งนี้ให้แก่สถานเอกอัครราชทูต และเจ้าหน้าที่กงสุลไทยในต่างประเทศ เพราะการทำบันทึกถ้อยคำพยานนั้น แม้เจ้าหน้าที่กงสุล จะทำหน้าที่รับรองลายมือชื่อของผู้ให้ถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นในบันทึกถ้อยคำแทนการเบิกความในศาลในการพิจารณาคดี แต่อย่างไรก็ตามความเป็นจริงแล้ว เจ้าหน้าที่กงสุลยังมีหน้าที่ในการควบคุมดูแลความเรียบร้อยด้านอื่นๆ ด้วย เช่น

1. การถามคำถามพยานกรณีพยานไม่อาจอ่านคำถามทั้งที่ฝ่ายโจทก์และจำเลยหรือคำถามของศาล ที่ศาลไทยส่งไปได้ เจ้าหน้าที่กงสุลย่อมต้องทำหน้าที่ถามความอันเสมือนเป็นการปฏิบัติหน้าที่แทนทนายความ พนักงานอัยการ และศาล ซึ่งจำเป็นต้องกระทำอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อให้บันทึกถ้อยคำดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังได้โดยชอบ

2. การตรวจสอบบุคคลที่เป็นพยานว่าเป็นบุคคลตามที่ศาลไทยมีคำสั่งให้มาบันทึกถ้อยคำหรือไม่

3. การวางตัวเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากการการถามความที่ปราศจากการควบคุมดูแล โดยศาล พนักงานอัยการ หรือเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมอื่นๆ ที่จะรู้ข้อกำหนดคกฏเกณฑ์ในการวางตัวเป็นกลาง แต่เจ้าหน้าที่กงสุลอาจไม่ทราบและไม่ได้รับการอบรมในเรื่องการวางตัวเป็นกลางมาก่อน เช่น พยานอาจรู้จักกับเจ้าหน้าที่กงสุล ที่จะมีการซักถามหรือ

²⁶ มั่นเกียรติ ธนวิจิตรพันธ์. “หลักการรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญา”. (เอกสารส่วนบุคคลหลักสูตรนักบริหารยุทธศาสตร์การป้องกันและปราบปรามการทุจริตระดับสูง (นยปส) รุ่นที่ 7 พ.ศ. 2559). หน้า 8-9.

พูดคุยเกินเลยไปกว่าสิ่งที่พยานรู้เห็นจริง หรือเจ้าหน้าที่กงสุลที่อาจรู้จักกับตัวความฝ่ายผู้เสียหาย โจทก์ หรือจำเลย ทำให้อาจมีอคติบางประการ อันจะส่งผลต่อการบันทึกถ้อยคำนั้น โดยทำให้พยานเกิดความไขว้เขวไป

4. สถานที่ที่จะทำบันทึกไม่เหมาะสม เช่น อยู่ในห้องที่มีเจ้าหน้าที่และผู้ติดต่ออื่นๆ อาจทำให้พยานไม่กล้าให้การอย่างตรงไปตรงมา หรืออับอายเนื่องจากเป็นคดีเกี่ยวกับเพศ เป็นต้น

ซึ่งปรากฏว่าเจ้าหน้าที่กระทรวงต่างประเทศ สถานเอกอัครราชทูต และสถานกงสุลไทยในต่างประเทศ ยังไม่มีความเข้าใจในการปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าวเท่าใดนัก และไม่ปรากฏว่าได้มีการออกระเบียบข้อบังคับหรือวางแนวทางปฏิบัติดังกล่าวไว้แต่อย่างใด แม้ว่าได้มีการบัญญัติเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/2 มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นเวลา 10 ปีเศษแล้วก็ตาม แสดงว่ากระทรวงต่างประเทศ สถานเอกอัครราชทูต และสถานกงสุลไทยในต่างประเทศ ไม่ได้เห็นความสำคัญของการทำบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นในบันทึกถ้อยคำแทนการเบิกความในศาลในการพิจารณาคดีเท่าใดนัก โดยยังคงใช้ระเบียบปฏิบัติของการรับรองลายมือชื่อในเรื่องต่างๆ ไปโดยอนุโลมแทน ในขณะที่แนวโน้มการพิจารณาดำเนินคดีอาชญากรรมข้ามชาติ ความผิดอาญาซึ่งต้องรับโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำลงนอกราชอาณาจักร มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมในทางอาญา ซึ่งเจ้าหน้าที่กงสุล หรือเอกอัครราชทูตไทย จำต้องใช้อำนาจศาลแทนศาลไทยในต่างประเทศที่จำเป็นต้องดำเนินการ โดยถูกต้องตามกฎหมายและที่สำคัญคือสามารถให้ศาลรับฟังเป็นพยานหลักฐานโดยชอบ จึงจำเป็นต้องการผลักดันให้เกิดความเข้าใจ ในการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างถูกต้องและเป็นระบบต่อไป

บทที่ 4

การวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูล

จากบทเรียนในคดีอาญาหมายเลขดำที่ อ.199/2553 ระหว่างพนักงานอัยการ สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีพิเศษ 1 สำนักงานอัยการสูงสุด โจทก์ พลตำรวจตรี ส. จำเลยที่ 1 กับพวกรวม 5 คน จำเลยฐานความผิด ร่วมกันหน่วงเหนี่ยวกักขังผู้อื่นเป็นเหตุให้ผู้นั้นถึงแก่ความตาย และร่วมกันฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาและโดยไตร่ตรองไว้ก่อนและเพื่อปกปิดการกระทำความผิดอื่นของตนและเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดอื่นที่ตนได้กระทำให้ ที่ได้มีการนำพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ.2535 ขอความร่วมมือไปยังต่างประเทศเพื่อสืบพยานดังกล่าวในศาลต่างประเทศมาใช้เนื่องจากพยานปากสำคัญได้หลบหนีออกนอกประเทศ และไม่สามารถนำตัวกลับมาเบิกความยังศาลไทยได้ โดยในระหว่างสืบพยานโจทก์ ปากพินคำรวจโท ส ซึ่งเป็นพยานปากสำคัญ พนักงานอัยการโจทก์ขอให้ศาลเดินเผชิญสืบที่กรุงเทพมหานคร ประเทศกัมพูชา ศาลอนุญาตให้ส่งประเด็นไปสืบพยานปากนี้ที่ศาลประเทศกัมพูชาและประเทศซาอุดีอาระเบีย ตามที่โจทก์ร้องขอตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ.2535 มาตรา 36, 37, 38, และ 39 แล้วส่งเรื่องไปขอความช่วยเหลือไปยังอัยการสูงสุด ผู้ประสานงานกลางตามกฎหมายว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา ต่อมาอัยการสูงสุดได้ดำเนินการขอความช่วยเหลือตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ.2535 โดยมีการนำพยานปากดังกล่าวเข้าเบิกความต่อศาลประเทศสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ และส่งคำเบิกความซึ่งเป็นภาษาอาหรับและภาษาอังกฤษ กลับไปยังศาลอาญา แต่ปรากฏว่าเมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2556 ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยที่ 4/2556 ว่าพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 41 ที่บัญญัติให้พยานหลักฐานและเอกสารที่ได้มาตาม พ.ร.บ. นี้ให้ถือเป็นพยานหลักฐานและเอกสารที่รับฟังได้ตามกฎหมาย จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง มาตรา 29 และมาตรา 40 (2) (3) (4) และ (7) เพราะเป็นพยานหลักฐานที่จำเลยไม่มีโอกาสตรวจสอบหรือรับทราบ และไม่มีโอกาสต่อสู้คดีได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม ตลอดจนไม่มีโอกาสได้รับความช่วยเหลือทางคดีจากทนายความอันเป็นการกระทบกระเทือนสาระสำคัญของแห่งสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรองรับไว้ดังนั้น พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 41 จึงเป็นอันใช้บังคับมิได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 จึงมีผลให้การนำพยานปาก

ดังกล่าวเข้าเบิกความต่อศาลประเทศสหรัฐอเมริกาและอเมริกา และคำเบิกความซึ่งเป็นภาษาอาหรับและภาษาอังกฤษที่ส่งไปยังศาลอาญารับฟังไม่ได้

ประกอบกับหลักการรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญาเมื่อได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ. 2551 ออกมาใช้บังคับและมีบทบัญญัติกำหนดหลักเกณฑ์การรับฟังพยานหลักฐานที่เกิดขึ้น หรือ ได้มา และประเภทของพยานหลักฐาน รวมทั้งการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานขึ้นมาใหม่ โดยกำหนดหลักเกณฑ์และกรอบการใช้ดุลพินิจของศาลในการรับฟังและชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานไว้อย่างชัดเจนว่าพยานหลักฐานชนิดใดต้องห้ามมิให้รับฟัง หรือรับฟังได้ภายใต้เงื่อนไขอย่างไร ทั้งนี้ เพื่อมิให้การใช้ดุลพินิจของศาลเป็นไปโดยอำเภอใจ ซึ่งจะเกิดประโยชน์แก่ศาลผู้ใช้กฎหมายโดยตรง และทำให้ผู้ใช้กฎหมายอื่นไม่ว่าจะเป็นพนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ พนักงานไต่สวนของ ป.ป.ช. พนักงานหรือเจ้าหน้าที่ของ ป.ป.ท. รวมถึงทนายความ ก็จะสามารถปรับวิธีการทำงานของแต่ละฝ่ายให้เข้าหลักเกณฑ์ใหม่ได้มากยิ่งขึ้น และถูกต้องตรงกับวัตถุประสงค์ของกฎหมาย ดังนั้นพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ พนักงานไต่สวนของ ป.ป.ช. พนักงานหรือเจ้าหน้าที่ของ ป.ป.ท. และพนักงานอัยการซึ่งมีอำนาจและหน้าที่ในการแสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริง หรือเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิด และพิสูจน์ความผิดเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ จึงต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักการรับฟังและชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานตามกฎหมาย

ดังนั้น ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญาจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจหลักการรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญาที่ศาลใช้เป็นหลักการในการพิจารณาลงโทษจำเลย โดยต้องเข้าใจถึงหลักการเดิมและที่มาของหลักการใหม่ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ. 2551 ที่ออกมาใช้บังคับและมีบทบัญญัติกำหนดหลักเกณฑ์การรับฟังพยานหลักฐานเพิ่มเติม ในกรณีที่ไม้อาจนำพยานมาเบิกความในศาลได้เนื่องจากพยานมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ ได้บัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการทำบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศไว้ ดังนี้

ตามมาตรา 230/2 ในกรณีที่ไม้อาจสืบพยานตามมาตรา 230/1 ได้ เมื่อคู่ความร้องขอหรือศาลเห็นสมควร ศาลอาจอนุญาตให้เสนอบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศต่อศาลแทนการนำพยานบุคคลมาเบิกความต่อหน้าศาลได้ แต่ทั้งนี้ไม่ตัดสิทธิผู้ให้ถ้อยคำที่จะมาศาลเพื่อให้การเพิ่มเติม

บันทึกถ้อยคำตามวรรคหนึ่ง ให้มีรายการดังต่อไปนี้

- (1) ชื่อศาลและเลขคดี
- (2) วัน เดือน ปี และสถานที่ที่ทำการบันทึกถ้อยคำ
- (3) ชื่อและสกุลของคู่ความ
- (4) ชื่อ สกุล อายุ ที่อยู่ และอาชีพของผู้ให้ถ้อยคำ และความเกี่ยวพันกับคู่ความ
- (5) รายละเอียดแห่งข้อเท็จจริง หรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำ
- (6) ลายมือชื่อของผู้ให้ถ้อยคำ และคู่ความฝ่ายผู้เสนอบันทึกถ้อยคำ

สำหรับลายมือชื่อของผู้ให้ถ้อยคำให้นำมาตรา 47 วรรคสามแห่งประมวลกฎหมายวิธี

พิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ห้ามมิให้แก้ไขเพิ่มเติมบันทึกถ้อยคำที่ได้ยื่นไว้แล้วต่อศาล เว้นแต่เป็นการแก้ไขข้อผิดพลาดหรือผิดหลงเล็กน้อย

การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/2 ซึ่งบัญญัติให้ศาลอนุญาตให้เสนอบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศแทนการนำพยานบุคคลมาเบิกความต่อศาลได้ซึ่งได้กำหนดไว้ว่าการลงลายมือชื่อของผู้ให้ถ้อยคำให้นำมาตรา 47 วรรคสามแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้โดยอนุโลม

มาตรา 47 วรรคสามบัญญัติว่า ถ้าใบมอบอำนาจนั้นได้ทำในราชอาณาจักรสยามต้องให้นายอำเภอเป็นพยาน ถ้าได้ทำในเมืองต่างประเทศที่มีกงสุลสยาม ต้องให้กงสุลนั้นเป็นพยาน ถ้าได้ทำในเมืองต่างประเทศที่ไม่มีกงสุลสยาม ต้องให้บุคคลเหล่านี้เป็นพยานคือเจ้าพนักงานโนตารี ปับลิก หรือแมยิสเตอร์ หรือบุคคลอื่นซึ่งกฎหมายแห่งท้องถิ่นตั้งให้เป็นผู้มีอำนาจเป็นพยานในเอกสารเช่นว่านี้ และต้องมีใบสำคัญของรัฐบาลต่างประเทศที่เกี่ยวข้องแสดงว่าบุคคลที่เป็นพยานนั้นเป็นผู้มีอำนาจกระทำการได้

วรรคสี่บัญญัติว่า บทบัญญัติแห่งมาตรานี้ให้ใช้บังคับแก่ใบสำคัญและเอกสารอื่นๆ ทำนองเช่นว่ามานี้ ซึ่งคู่ความจะต้องยื่นต่อศาล

ดังนั้น บุคคลที่จะต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 230/2 ก็คือเจ้าหน้าที่กงสุล ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมแต่อย่างใด จึงไม่มีความรู้ความเข้าใจหลักการของกฎหมายในการรวบรวมพยานหลักฐาน การรับฟังและชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานตามกฎหมาย เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการและศาล แต่กลับได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่อันสำคัญในการรับฟังพยานในคดีอาญา รวมไปถึงว่าหากมีความผิดพลาดหรือบกพร่องจากการปฏิบัติหน้าที่ในการเป็นผู้ทำบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศแทนการนำพยานบุคคลมาเบิกความต่อศาล อาจทำให้บันทึกถ้อยคำของพยานปาก

นั้นเสียหายรับฟังไม่ได้ ทำให้เกิดความเสียหายแก่คดี กระทบกระเทือนต่อความยุติธรรม ในการนี้ เจ้าหน้าที่กงสุลจึงมีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรม จึงจำเป็นต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ในจะปฏิบัติหน้าที่อย่างยิ่ง เนื่องจากการเป็นผู้บันทึกถ้อยคำนั้น เปรียบเสมือนว่าเจ้าหน้าที่กงสุล ผู้ทำบันทึกได้ทำหน้าที่ศาลในการบันทึกปากคำของพยานหรือบันทึกคำให้การ ซึ่งเป็นการกระทำ ในระหว่างการพิจารณาคดีในชั้นศาล จึงมิใช่การทำบันทึกคำให้การในชั้นสอบสวนซึ่งจะเป็น อำนาจและหน้าที่ของพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการแล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ในการที่เจ้าหน้าที่ กงสุลจะมีความรู้ความเข้าใจในหลักการการรวบรวมพยานหลักฐาน การรับฟังและชี้แจงนำนัก พยานหลักฐานตามกฎหมายนั้น หน่วยงานต้นสังกัดคือกระทรวงการต่างประเทศ หรือกรมการ กงสุล ได้รับทราบถึงภาระและหน้าที่อันสำคัญหรือไม่เพียงใด และได้มีการวางแนวทางการปฏิบัติ เป็นระเบียบข้อบังคับหรือไม่ ผู้เขียนจึงได้ทำการสัมภาษณ์เจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติงานต่างๆ ได้แก่ พนักงานอัยการเจ้าของสำนวน และเจ้าหน้าที่กระทรวงต่างประเทศที่เคยปฏิบัติหน้าที่เจ้าหน้าที่ กงสุลในต่างประเทศ ผลการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ พนักงานอัยการ ผู้พิพากษา และเจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศ

1. นายโกวิท ศรีไพโรจน์ พนักงานอัยการ ตำแหน่งอัยการพิเศษฝ่าย สำนักงาน คณะกรรมการอัยการ กรณีการใช้อำนาจธิปไตยนอกราชอาณาจักรโดยศาลยุติธรรม

ถาม เคยมีประสบการณ์ในกรณีปัญหาการดำเนินการดำเนินคดีอาญาใน ต่างประเทศอย่างไรบ้าง

ตอบ เคยมีประสบการณ์ ๒ กรณีคือ

กรณีแรก คดีค้ำมนุษย์ที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) กรณี การทำการสอบสวนนอกราชอาณาจักร คดีนี้สืบเนื่องจาก สำนักงานคดีพิเศษ (ดีเอสไอ) ได้มีการ จับกุมผู้ต้องหาคดีค้ำมนุษย์ ที่จังหวัดนครราชสีมา อำเภอคูโหลก ซึ่งมีเหยื่อของการค้ำมนุษย์ เป็นหญิงสาวชาวลาหลายคน โดยต้องมีการสอบสวนทั้งเหยื่อ และญาติของเหยื่อ ซึ่งให้เบาะแส แก่เจ้าหน้าที่ จนกระทั่งเข้าจับกุมผู้ต้องหา และช่วยเหลือเหยื่อ ได้ ในชั้นสอบสวน พนักงาน สอบสวนพร้อมคณะสหวิชาชีพ (รวมผู้ให้สัมภาษณ์) ได้เดินทางไปยังสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว (สปป. ลาว) เพื่อทำการสอบสวนพยานซึ่งเป็นประชาชนลาว พนักงานสอบสวนได้ นัดหมายกับพยานแล้วเพื่อทำการสอบสวน แต่ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ ได้โต้แย้งว่า ไม่อาจทำการ สอบสวนได้เนื่องจากการละเมิดอำนาจธิปไตยของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) เราไม่มีอำนาจสอบสวนนอกราชอาณาจักรโดยตรงเว้นแต่ เจ้าพนักงานของสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) ร่วมทำการสอบสวนด้วย หรืออนุญาตแต่เมื่อได้ติดต่อกับ

เจ้าหน้าที่ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) แล้ว เจ้าหน้าที่ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) อ้างว่าไม่มีอำนาจในการอนุญาตให้คณะพนักงานสอบสวนจากไทย เข้าทำการสอบสวน

ดังนั้น คณะพนักงานสอบสวน จึงได้ติดต่อไปยังสถานทูตไทยเพื่อดำเนินการ แต่ทางเจ้าหน้าที่ปฏิเสธอ้างว่าไม่ใช่หน้าที่โดยตรง และไม่มีระเบียบปฏิบัติ และไม่สามารถดำเนินการให้ได้ ผู้ให้สัมภาษณ์จึงแก้ไขปัญหา (เนื่องจากเดินทางเข้าสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) โดยให้ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของ UNHCR เพื่อให้คำแนะนำไปยังที่ทำการของ UNHCR หลังจากนั้นจึงได้ทำบันทึกถ้อยคำพยาน แต่ก็เห็นว่า ยังไม่น่าจะสอบสวนโดยชอบด้วยกฎหมาย เป็นการเลียง การละเมิดอำนาจอธิปไตยของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) เท่านั้น ทั้งที่กรณีดังกล่าว หากเป็นการสอบสวนโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว การบันทึกถ้อยคำพยาน ควรเป็นหน้าที่ของสถานทูตไทย ในการดำเนินการ และคณะพนักงานสอบสวน เป็นผู้ทำการสอบสวนภายใต้การดูแลของเอกอัครราชทูตไทย จึงเป็นการสอบสวนโดยชอบด้วยกฎหมาย

กรณีที่สอง คดีฆาตกรรม อัครวุฒินันท์ นักรุกกิจชาวซาอุดีอาระเบีย คดีนี้พยานเป็นคนไทยแต่ไม่อาจเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรไทยได้ ได้มีการดำเนินการ ตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยความร่วมมือคดีอาญาระหว่างประเทศ จนสามารถทำการสืบพยานปากนี้ในศาลของประเทศอื่นได้แล้วแต่เนื่องจาก จำเลยยื่นคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งต่อมาได้วินิจฉัยว่า มาตรา 41 คำพิพากษาของพยานดังกล่าวศาลไทยไม่อาจใช้รับฟังเป็นพยานในศาลได้ ดังนั้น ท่านศาสตราจารย์จรูญ กักศิรนากุล ได้ให้คำแนะนำคณะพนักงานอัยการว่า ควรใช้ ป.วิ.อาญา มาตรา 230/1 และ 230/2 เป็นการบันทึกถ้อยคำพยานในต่างประเทศ ซึ่งเมื่อผู้ให้สัมภาษณ์ได้ศึกษาแล้ว เห็นว่าเจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าวเพื่อให้ทูตไทย สามารถดำเนินการเสมือนการเปิดศาลไทยในสถานทูตไทยในต่างประเทศได้ โดยถือว่าเอกอัครราชทูต นั้นสามารถทำหน้าที่ได้เสมือนเป็นตุลาการ นั่งพิจารณา และสามารถบันทึกถ้อยคำพยานแทนการเบิกความในศาลได้ และการทำบันทึกดังกล่าวศาลต้องรับฟังประกอบการพิจารณาเสมือนกระทำในศาลไทย แต่อย่างไรก็ตาม กรณีนี้แม้ได้รับความร่วมมือจากคณะเจ้าหน้าที่ของสถานทูตไทย แต่ทางเอกอัครราชทูต ไม่ได้เข้ามาดำเนินการด้วยตนเอง โดยอ้างว่าไม่มีระเบียบของกระทรวงการต่างประเทศ ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่าเมื่อเอกอัครราชทูตไทย ไปทำหน้าที่ ณ. ประเทศใด ย่อมต้องถือว่าเป็นตัวแทนของราชอาณาจักรไทยในการดำเนินการ โดยเฉพาะเมื่อมีกฎหมาย ป.วิ.อาญา ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ไว้แล้ว กระทรวงการต่างประเทศ ควรต้องกำหนดระเบียบภายในเป็นแนวปฏิบัติ เพื่อสามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาแทนศาลไทยในต่างแดนได้ทั้งนี้ควรเร่งดำเนินการ และมีการอบรมแนวปฏิบัติ ในเรื่องนี้

โดยเร่งด่วน เนื่องจากปัจจุบัน ความผิมนอกราชอาณาจักร เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก มิฉะนั้น จะมีข้อโต้แย้งการทำบันทึกดังกล่าว ส่งผลต่อกระบวนการพิจารณา และ ความยุติธรรมทางอาญา เน้นซ้ำออกไป

2. นายชั้นว์ บุญยะตุลาพันธ์ รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา

ถาม ขอทราบความเห็นกรณีที่ถูกกฎหมายบัญญัติให้ศาลอนุญาตให้เสนอบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศต่อศาลแทนการนำพยานบุคคลมาเบิกความต่อหน้าศาลตาม ป.วิ.อ. มาตรา 230/2 ผู้ใดควรจะเป็นผู้ทำบันทึกและเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังได้เพียงใด

ตอบ ตามบทบัญญัติดังกล่าวไม่ได้กำหนดชัดเจนว่าให้บุคคลใดทำการบันทึกอย่างไรก็ตามบันทึกถ้อยคำที่คู่ความจะยื่นต่อศาลต้องมีรายการตามวรรคสองซึ่งบัญญัติไว้เช่นเดียวกับ ป.วิ.พ. มาตรา 120/2 และบันทึกถ้อยคำยังมีเนื้อหารายละเอียดแห่งข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำเช่นเดียวกับคำเบิกความพยานในชั้นพิจารณาของศาลดังนั้น บันทึกถ้อยคำจึงมีความสำคัญสำหรับการใช้ดุลพินิจในการพิพากษาคดีของศาล เพื่อให้บันทึกถ้อยคำมีน้ำหนักมากยิ่งขึ้น ควรให้พยานคนกลางซึ่งคือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น เจ้าหน้าที่กรมการกงสุลได้รับรองข้อเท็จจริงในบันทึกถ้อยคำดังกล่าวด้วยว่าผู้ให้ถ้อยคำให้การตามบันทึกถ้อยคำจริง นอกเหนือจากรับรองลายมือชื่อของผู้ให้ถ้อยคำ ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 47 วรรคสาม

ส่วนบันทึกถ้อยคำและความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำตาม ป.วิ.อ. มาตรา 230/2 ศาลสามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ อย่างไรก็ตาม บันทึกถ้อยคำโดยสภาพแล้วมีลักษณะเป็นพยานบอกเล่าและเป็นพยานหลักฐานที่จำเลยไม่มีโอกาสถามค้านได้ซึ่งอาจเทียบเคียงได้กับบันทึกคำให้การพยานในชั้นสอบสวน ดังนั้น ศาลควรต้องชั่งน้ำหนักด้วยความระมัดระวังและไม่ควรเชื่อพยานหลักฐานนั้นโดยลำพังเพื่อลงโทษจำเลย เว้นแต่มีเหตุผลอันหนักแน่น มีพฤติการณ์พิเศษแห่งคดี หรือมีพยานหลักฐานอื่นมาประกอบสนับสนุน ทั้งนี้ ตาม ป.วิ.อ. มาตรา 227/1

ถาม กระทรวงต่างประเทศ กรมการกงสุล หรือสถานกงสุลไทยในต่างประเทศ ควรจะมีการออกระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการทำบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ ตาม ป.วิ.อ. มาตรา 230/2 วรรคสอง ประกอบ ป.วิ.พ. มาตรา 47 วรรคสาม เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติหรือไม่ เพียงใด

ตอบ มีความเห็นว่าควรมีระเบียบปฏิบัติเป็นการเฉพาะเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานในฐานะพยานหรือผู้จัดทำบันทึกถ้อยคำสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องและเป็นไปทิศทางเดียวกัน ส่งผลให้ศาลเชื่อถือในกระบวนการรับรองลายมือชื่อของผู้ให้ถ้อยคำรวมถึงเนื้อหาข้อเท็จจริงในบันทึกดังกล่าว

ถาม บันทึกล้อยคำควรมีรูปแบบอย่างไร เพื่อให้มีน้ำหนักพยานในการรับฟังมากขึ้น

ตอบ บันทึกล้อยคำมีรูปแบบขั้นต่ำ ตาม ป.วิ.อ. มาตรา 230/2 วรรคสอง กำหนดไว้เพื่อให้ศาลรับฟังพยานดังกล่าว อย่างไรก็ตาม บันทึกล้อยคำควรมีรูปแบบเพิ่มเติมมากขึ้นอีก เช่น คำแปลบันทึกล้อยคำที่เป็นภาษาไทยหากผู้รับรองเป็นชาวต่างชาติโดยมีการรับรองความหมาย เช่นเดียวกับต้นฉบับ หรือ บันทึกล้อยคำอาจเพิ่มเติมอยู่ในรูปแบบสื่อภาพและเสียงอันจะทำให้ บันทึกล้อยคำมีความน่าเชื่อถือหรือน้ำหนักรับฟังมากขึ้น

ถาม ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/2

ตอบ หลักการทางกระบวนการพิจารณาความอาญาที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือต้องพิจารณาโดยเปิดเผยและกระทำต่อหน้าจำเลย เพื่อให้จำเลยได้พิสูจน์หักล้างพยานโจทก์ได้อย่างเต็มที่ ดังนั้น การปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/2 จึงควรใช้อย่างเหมาะสมเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ด้านหนึ่งเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นกรณีพยานมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ อีกด้านหนึ่งคือการรับฟังและชั่งน้ำหนักบันทึกล้อยคำดังกล่าวควรคำนึงถึงคุณค่าในเชิงพิสูจน์ ความสำคัญ และความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้นด้วย

ถาม การจัดทำบันทึกล้อยคำฯ ถือว่าเป็นการทำการแทนศาลไทยหรือไม่ เพียงใด

ตอบ การทำบันทึกล้อยคำไม่ถือว่าเป็นการทำการแทนศาลไทย เนื่องจากบทบัญญัติดังกล่าวเป็นเรื่องที่คู่ความอ้างพยานบุคคลซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศเป็นพยาน แต่ไม่สามารถนำพยานมาเบิกความได้ และเป็นกรณีที่ไม้อาจสืบพยานหลักฐานโดยวิธีการผ่านระบบการประชุมทางจอภาพ ตามมาตรา 230/1 ได้ ดังนี้ จึงเป็นกรณีกฎหมายแก้ไขข้อขัดข้องดังกล่าว โดยเปิดโอกาสให้คู่ความร้องขอหรือศาลเห็นสมควรเอง ทั้งนี้ ศาลควรใช้ดุลพินิจอนุญาตให้คู่ความเสนอบันทึกล้อยคำฯ ในกรณีที่พยานบุคคลซึ่งมีถิ่นที่อยู่ต่างประเทศมีความจำเป็นเท่านั้น หากเป็นกรณีที่พยานอาจเบิกความในศาลไทยได้แต่คู่ความไม่ขวนขวายนำมาหรือคู่ความเจตนาไม่นำมาเบิกความในศาลไทย แม้ศาลจะรับฟังบันทึกล้อยคำดังกล่าว แต่อาจส่งผลต่อความน่าเชื่อถือหรือน้ำหนักของบันทึกล้อยคำฯ ดังกล่าวได้

ถาม ศาลจะรับฟังบันทึกล้อยคำ แค่ไหนเพียงใด

ตอบ เนื่องจากบันทึกล้อยคำตาม ป.วิ.อ. มาตรา 230/2 วรรคสอง โดยสภาพแล้วเป็นพยานบอกเล่า แต่ถือว่าศาลสามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ ทั้งนี้ อาจถือว่าบันทึกล้อยคำดังกล่าวตามสภาพ ลักษณะ แหล่งที่มา และข้อเท็จจริงแวดล้อม น่าเชื่อว่าจะพิสูจน์ความจริงได้ อย่างไรก็ตาม ศาลยังคงต้องชั่งน้ำหนักความน่าเชื่อถือของบันทึกล้อยคำตาม ป.วิ.อ.มาตรา 227/1 ซึ่งหากกระบวนการจัดทำบันทึกล้อยคำและกระบวนการรับรองข้อความรวมถึงลายมือชื่อ

ผู้ให้ถ้อยคำ เป็นไปตามระเบียบปฏิบัติของราชการแล้วจะส่งผลดีต่อความน่าเชื่อถือของพยานดังกล่าวด้วย

3. นายโวลิต วรทรัพย์ รองอธิบดีกรมพิธีการทูต กระทรวงการต่างประเทศ เคยปฏิบัติหน้าที่ในสถานกงสุล ในสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ เวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ตำแหน่งเจ้าหน้าที่กงสุล แต่ไม่เคยมีประสบการณ์ในกรณีการทำบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ

ถาม กระทรวงการต่างประเทศ กรมการกงสุล สถานเอกอัครราชทูตหรือสถานกงสุลไทยในต่างประเทศ ได้มีการออกระเบียบข้อบังคับ จัดอบรม หรือทำการเผยแพร่ความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับการทำบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา มาตรา 230/2 ประกอบมาตรา 47 วรรคสามแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หรือไม่

ตอบ ไม่มีการปฏิบัติงานใช้ระเบียบธรรมเนียมปฏิบัติทั่วไป ทำให้เจ้าหน้าที่กงสุลขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่ อาจเกิดมีข้อบกพร่อง หรือเจ้าหน้าที่ไม่กล้าปฏิบัติเนื่องจากเกรงว่าจะต้องมีความรับผิดชอบ เนื่องจากเห็นว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับการให้ถ้อยคำต่อศาล ประกอบกับไม่มีระเบียบข้อบังคับเป็นกรอบในการปฏิบัติแต่อย่างใด โดยหากเป็นเจ้าหน้าที่กงสุลที่ประจำสถานเอกอัครราชทูต ก็จะมีเจ้าหน้าที่ระดับสูงให้คำแนะนำได้บ้าง แต่หากเป็นสำนักงานกงสุลประจำท้องที่ต่างๆ ซึ่งจะเป็นข้าราชการที่มีตำแหน่งไม่สูงและประสบการณ์ไม่มาก อาจเกิดข้อผิดพลาดในการทำบันทึกถ้อยคำดังกล่าวได้ เช่น มีการทำบันทึกในห้องทำงานรวมซึ่งอาจมีบุคคลอื่นมาร่วมฟัง ทำให้พยานไม่กล้าให้การอย่างเต็มที่ อาจมีการถามคำถามนอกเหนือจากที่ศาลไทยส่งคำถามมาให้ หรือพูดจาชักจูงประการอื่นที่ทำให้พยานให้การสับสนผิดไปได้

ถาม ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา มาตรา 230/2

ตอบ ข้อแรก ควรจัดให้มีการเผยแพร่ความรู้แก่เจ้าหน้าที่กงสุล และกำหนดให้มีระเบียบปฏิบัติให้ชัดเจนเกี่ยวกับการทำบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำ ซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา มาตรา 230/2 ประกอบมาตรา 47 วรรคสามแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เพื่อให้เข้าใจและปฏิบัติให้ถูกต้อง

ข้อสอง ควรกำหนดให้บันทึกวิธีไต่สวนที่ทำการบันทึกถ้อยคำเพื่อให้ศาลไทยเห็นภาพและเสียง ว่าได้กระทำโดยชอบ

ข้อสาม ควรจัดให้มีห้องหรือสถานที่สำหรับทำบันทึกถ้อยคำอย่างเหมาะสม

4. นายทวีเกียรติ เจนประจักษ์ ผู้อำนวยการสำนักจัดหาและบริหารทรัพย์สิน กระทรวงการต่างประเทศ เคยปฏิบัติงานหน้าที่กงสุลไทย ในสถานเอกอัครราชทูต ณ ออตตาวา ประเทศแคนาดา, สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเบิร์น ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ และเคยดำรงตำแหน่งเลขานุการเอกโดยได้รับมอบหมายให้ดูแลงานด้านพิธีการทูตและด้านกงสุล ในสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

ถาม มีประสบการณ์ในกรณีการทำบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศหรือไม่ อย่างไร และมีปัญหาในทางปฏิบัติงานอย่างไร

ตอบ ไม่เคยทำบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงตามมาตรา 230/2 ดังกล่าว แต่เคยทำบันทึกยืนยันข้อเท็จจริง กรณีคนไทยเสียชีวิตด้วยโรคหัวใจล้มเหลวโดยบันทึกปากคำเพื่อทำใบมรณะบัตรในการรับสิทธิประโยชน์ และกรณีทำบันทึกถ้อยคำบิดา มารดา ผู้รับบุตรบุญธรรมชาวต่างชาติรับเด็กไทยเป็นบุตรบุญธรรม

เกี่ยวกับงานคดีจะมีปัญหาในเรื่องการส่งหมายเรียก สำเนาคำฟ้อง ให้แก่พยาน และจำเลยในต่างประเทศเนื่องจากหากไม่มีความตกลงกับรัฐนั้นๆ หน่วยงานท้องถิ่นจะไม่ดำเนินการให้แม้ทางสถานทูตทำหน้าที่ขอให้ส่งก็ตาม

ถาม กระทรวงการต่างประเทศ กรมการกงสุล หรือสถานกงสุลไทยในต่างประเทศ ได้มีการออกระเบียบข้อบังคับ หรือเผยแพร่ความรู้ จัดอบรมเกี่ยวกับการทำบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา มาตรา 230/2 ประกอบมาตรา 47 วรรคสามแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือไม่

ตอบ ไม่มีการออกระเบียบข้อบังคับและจัดอบรมเผยแพร่ในเรื่องนี้โดยตรง แต่ในทางปฏิบัติใช้แบบฟอร์มในเรื่องนั้นๆ เช่น แบบฟอร์มของกระทรวงมหาดไทย เป็นต้น ส่วนบันทึกถ้อยคำตามมาตรา 230/2 น่าจะมีหนังสือจากศาลไทยแจ้งให้ดำเนินการตามเอกสารอย่างไร

ถาม ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา มาตรา 230/2

ตอบ ข้อแรก ควรมิระเบียบข้อบังคับและแบบบันทึกถ้อยคำเพื่อให้เจ้าพนักงานกงสุลยึดถือปฏิบัติโดยถูกต้อง และมีความเชื่อมั่นในการทำหน้าที่

ข้อสอง ปัจจุบันมีกรณีข้อพิพาทเกี่ยวข้องกับชาวต่างชาติหรือคนไทยในต่างประเทศมากขึ้นทั้งทางแพ่งและอาญา แต่ยังไม่มิระเบียบปฏิบัติในเรื่องนี้ และอาจจัดให้มีแบบบันทึกเป็นภาษาอังกฤษด้วย

การวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูล

จากการสัมภาษณ์บุคคลทั้งทางด้านกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดีในชั้นศาล ซึ่งได้แก่ พนักงานอัยการ ผู้พิพากษา และเจ้าพนักงานที่มีหน้าที่ในการทำบันทึกถ้อยคำโดยตรง คือ ข้าราชการกระทรวงต่างประเทศ ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่านายโกวิท ศรีไพโรจน์ พนักงานอัยการ ผู้มีประสบการณ์ในการดำเนินคดีโดยตรง การพิจารณาสืบพยานและการดำเนินคดีที่เกี่ยวกับคดีสำคัญและคดีข้ามชาติ ซึ่งพยานมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศและไม่สามารถนำพยานเข้ามาเบิกความต่อศาลในประเทศไทยได้ พบว่าการใช้วิธีการนำเสนอบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/2 ประกอบมาตรา 47 วรรคสามแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เพื่อเสนอต่อศาลนั้น เกิดข้อขัดข้องจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กงสุลหลายประการ เช่น เจ้าหน้าที่สถานกงสุลหรือสถานเอกอัครราชทูต ไม่ค่อยให้ความร่วมมือ โดยอ้างว่าไม่มีอำนาจจะกระทำการบ้าง ไม่เข้าไปดำเนินการด้วยตนเองเพียงให้สถานที่ในการดำเนินการเท่านั้น และอ้างว่าไม่มีระเบียบปฏิบัติเป็นกรอบให้ดำเนินการแต่อย่างใด ทำให้การดำเนินการทางกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เช่น การสอบสวนพยาน การทำเสนอบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ เป็นไปด้วยความยากลำบากต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยเป็นอย่างมาก ดังนั้นสมควรต้องมีการปรับปรุงแก้ไขปัญหานี้อย่างเร่งด่วน เนื่องจากผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่าเอกอัครราชทูตไทยไปทำหน้าที่ ณ. ประเทศใด ย่อมต้องถือว่าเป็นตัวแทนของราชอาณาจักรไทย ในการดำเนินการ โดยเฉพาะเมื่อมีกฎหมาย ป.วิ.อ. ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ไว้แล้ว กระทรวงการต่างประเทศ ควรต้องกำหนดระเบียบภายในเป็นแนวปฏิบัติ เพื่อสามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาแทนศาลไทยในต่างแดนได้ และควรเร่งดำเนินการให้มีการอบรมแนวปฏิบัติ ในเรื่องนี้โดยเร่งด่วน เนื่องจากปัจจุบันความผิดนอกราชอาณาจักรเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก มิฉะนั้นจะมีข้อโต้แย้งการทำบันทึกดังกล่าว ส่งผลเสียหายต่อกระบวนการพิจารณาและความยุติธรรมทางอาญา ส่วนนายโอสถ วรรทรัพย์ รองอธิบดีกรมพิธีการทูต กระทรวงการต่างประเทศ และนายทวีเกียรติ เจนประจักษ์ ผู้อำนวยการสำนักจัดหาและบริหารทรัพย์สิน กระทรวงการต่างประเทศ ได้มีความเห็นในทำนองเดียวกันว่าการที่กระทรวงต่างประเทศไม่มีระเบียบปฏิบัติกำหนดกรอบและมีรูปแบบที่ชัดเจนเกี่ยวกับการทำบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ ตามป.วิ.อ. มาตรา 230/2 ประกอบมาตรา 47 วรรคสามแห่ง ป.วิ.พ. โดยการปฏิบัติงานใช้ระเบียบธรรมเนียมปฏิบัติทั่วไป ทำให้เจ้าหน้าที่กงสุลขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่ อาจเกิดมีข้อบกพร่อง หรือ

เจ้าหน้าที่ไม่กล้าปฏิบัติเนื่องจากเกรงว่าจะต้องมีความรับผิดชอบ เนื่องจากเห็นว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับการให้ถ้อยคำต่อศาล จึงอาจเกิดข้อผิดพลาดในการทำบันทึกถ้อยคำดังกล่าวได้ เช่น มีการทำบันทึกในห้องทำงานรวมซึ่งอาจมีบุคคลอื่นมาร่วมฟัง ทำให้พยานไม่กล้าให้การอย่างเต็มที่ อาจมาการถามคำถามนอกเหนือจากที่ศาลไทย ส่งคำถามมาให้ หรือพูดจาชักจูงประการอื่นที่ทำให้พยานให้การสับสนผิดไปได้ จึงควรจัดให้มีการเผยแพร่ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ทงสุด และกำหนดให้มีระเบียบปฏิบัติให้ชัดเจนเกี่ยวกับการทำบันทึกถ้อยคำเพื่อให้เข้าใจและปฏิบัติให้ถูกต้อง ควรกำหนดให้บันทึกวิธีไต่สวนระหว่างที่ทำการบันทึกถ้อยคำเพื่อให้ศาลไทยเห็นภาพและเสียง ว่าได้กระทำโดยชอบ และจัดให้มีห้องหรือสถานที่สำหรับทำบันทึกถ้อยคำอย่างเหมาะสม ส่วน **นายชันว์ บุญยะตุลานันท์** รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา มีความเห็นว่าการทำบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศตาม ป.วิ.อ. มาตรา 230/2 ดังกล่าวไม่ได้กำหนดชัดเจนว่าให้บุคคลใดทำการบันทึก อย่างไรก็ตามบันทึกถ้อยคำที่คู่ความจะยื่นต่อศาลต้องมีรายการตามวรรคสอง และบันทึกถ้อยคำยังมีเนื้อหารายละเอียดแห่งข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำเช่นเดียวกับคำเบิกความพยานในชั้นพิจารณาของศาลดังนั้น บันทึกถ้อยคำจึงมีความสำคัญสำหรับการใช้ดุลพินิจในการพิพากษาคดีของศาล เพื่อให้บันทึกถ้อยคำมีน้ำหนักมากยิ่งขึ้น ควรให้พยานคนกลางซึ่งคือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น เจ้าหน้าที่กรมการกงสุลให้รับรองข้อเท็จจริงในบันทึกถ้อยคำดังกล่าวด้วยว่าผู้ให้ถ้อยคำให้การตามบันทึกถ้อยคำจริง นอกเหนือจากรับรองลายมือชื่อของผู้ให้ถ้อยคำตาม ป.วิ.พ. มาตรา 47 วรรคสาม โดยบันทึกถ้อยคำโดยสภาพแล้วมีลักษณะเป็นพยานบอกเล่าและเป็นพยานหลักฐานที่จำเลยไม่มีโอกาสถามค้านได้ซึ่งอาจเทียบเคียงได้กับบันทึกคำให้การพยานในชั้นสอบสวน ดังนั้น ศาลควรต้องชั่งน้ำหนักด้วยความระมัดระวังและไม่ควรเชื่อพยานหลักฐานนั้น โดยลำพังเพื่อลงโทษจำเลยเว้นแต่มีเหตุผลอันหนักแน่น มีพฤติการณ์พิเศษแห่งคดี หรือมีพยานหลักฐานอื่นมาประกอบสนับสนุน ทั้งนี้ เนื่องจากบันทึกถ้อยคำตาม ป.วิ.อ. มาตรา 230/2 วรรคสอง โดยสภาพแล้วเป็นพยานบอกเล่า แต่ถือว่าศาลสามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ ทั้งนี้ อาจถือว่าบันทึกถ้อยคำดังกล่าวตามสภาพ ลักษณะ แหล่งที่มา และข้อเท็จจริงแวดล้อม น่าเชื่อว่าจะพิสูจน์ความจริงได้อย่างไรก็ตาม ศาลยังคงต้องชั่งน้ำหนักความน่าเชื่อถือของบันทึกถ้อยคำตาม ป.วิ.อ. มาตรา 227/1 ซึ่งหากกระบวนการจัดทำบันทึกถ้อยคำและกระบวนการรับรองข้อความรวมถึงลายมือชื่อผู้ให้ถ้อยคำ เป็นไปตามระเบียบปฏิบัติของราชการแล้วจะส่งผลดีต่อความน่าเชื่อถือของพยานดังกล่าวด้วย และควรมีระเบียบปฏิบัติเป็นการเฉพาะเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานในฐานะพยานหรือผู้จัดทำบันทึกถ้อยคำสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องและเป็นไปทิศทางเดียวกัน ส่งผลให้ศาลเชื่อถือในกระบวนการรับรองลายมือชื่อของผู้ให้ถ้อยคำ รวมถึงเนื้อหาข้อเท็จจริงในบันทึกดังกล่าว ซึ่งบันทึกถ้อยคำควรมีรูปแบบขั้นต่ำตาม ป.วิ.อ. มาตรา

230/2 วรรคสอง กำหนดไว้เพื่อให้ศาลรับฟังพยานดังกล่าว อย่างไรก็ตาม บันทึกล้อยคำควรมีรูปแบบเพิ่มเติมมากขึ้นอีก เช่น คำแปลบันทึกถ้อยคำที่เป็นภาษาไทยหากผู้รับรองเป็นชาวต่างชาติ โดยมีการรับรองความหมายเช่นเดียวกับต้นฉบับ หรือ บันทึกล้อยคำอาจเพิ่มเติมอยู่ในรูปแบบสื่อภาพ และเสียงอันจะทำให้บันทึกถ้อยคำมีความน่าเชื่อถือหรือนำหน้ารับฟังมากขึ้น หลักการที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือต้องพิจารณาโดยเปิดเผยและกระทำต่อหน้าจำเลย เพื่อให้จำเลยได้พิสูจน์หักล้างพยานโจทก์ได้อย่างเต็มที่ ดังนั้น การปฏิบัติตาม ป.วิ.อ. มาตรา 230/2 จึงควรใช้อย่างเหมาะสมเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ด้านหนึ่งเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น อีกด้านหนึ่งคือการรับฟังและชั่งน้ำหนักบันทึกถ้อยคำดังกล่าวควรคำนึงถึงคุณค่าในเชิงพิสูจน์ ความสำคัญ และความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้นด้วย อย่างไรก็ตาม การทำบันทึกถ้อยคำไม่ถือว่าเป็นการทำแทนศาลไทย เนื่องจากเป็นเรื่องที่คู่ความอ้างพยานบุคคลซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศเป็นพยานแต่ไม่สามารถนำพยานมาเบิกความได้ และเป็นกรณีที่ไม้อาจสืบพยานหลักฐานโดยวิธีการผ่านระบบการประชุมทางจอภาพตาม มาตรา 230/1 ได้ ดังนี้ จึงเป็นกรณีกฎหมายแก้ไขข้อขัดข้องดังกล่าว โดยเปิดโอกาสให้คู่ความร้องขอหรือศาลเห็นสมควรเอง ทั้งนี้ ศาลควรใช้ดุลพินิจอนุญาตให้คู่ความเสนอบันทึกถ้อยคำฯ ในกรณีที่พยานบุคคลซึ่งมีถิ่นที่อยู่ต่างประเทศมีความจำเป็นเท่านั้น

จากข้อมูลปัญหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น หลักกฎหมาย บทบัญญัติกฎหมาย และความเห็นต่างๆ ของผู้ปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้ว ปรากฏว่าเมื่อมีการนำการทำบันทึกถ้อยคำตามมาตรา 230/2 มาใช้จริงแล้ว กลับเกิดปัญหาในทางปฏิบัติมากมาย ดังนี้

ปัญหาการทำบันทึกถ้อยคำตามมาตรา 230/2 มาใช้จริง

1. ขาดระเบียบข้อบังคับ และการให้ความรู้กับเจ้าหน้าที่

1.1 ขาดระเบียบข้อบังคับ และการให้ความรู้กับเจ้าหน้าที่ กระทรวงการต่างประเทศ กรมการกงสุล สถานเอกอัครราชทูตหรือสถานกงสุลไทยในต่างประเทศ ไม่ได้มีการออกระเบียบข้อบังคับ การจัดอบรม หรือเผยแพร่ความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับการทำบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ ทำให้เจ้าหน้าที่กงสุลขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่ อาจเกิดมีข้อบกพร่อง หรือเจ้าหน้าที่ไม่กล้าปฏิบัติเนื่องจากเกรงว่าจะต้องมีความรับผิดชอบ และไม่ให้ความร่วมมือต่อเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมในการนำพยานเข้าสู่ศาล ทั้งๆ ที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/2 ดังกล่าวที่ได้มีการบัญญัติเพิ่มเติมในปี พ.ศ.2551 อันเป็นการมอบหน้าที่อันสำคัญยิ่งนี้ให้แก่เจ้าหน้าที่กงสุลไทยในต่างประเทศ เพราะการทำบันทึกถ้อยคำพยานนั้นแม้เจ้าหน้าที่กงสุลจะทำ

หน้าที่รับรองลายมือชื่อของผู้ให้ถ้อยคำ แต่ตามความเป็นจริงแล้ว เจ้าหน้าที่กงสุลก็ยังมีหน้าที่ในการควบคุมดูแลความเรียบร้อยด้านอื่นๆ ด้วย เช่น

1.1.1 การเป็นผู้ถามคำถามพยานกรณีพยานไม่อาจอ่านคำถามทั้งที่ฝ่ายโจทก์และจำเลยหรือคำถามของศาล ที่ศาลไทยส่งไปได้ เจ้าหน้าที่กงสุลย่อมต้องทำหน้าที่ถามความอันเสมือนเป็นการปฏิบัติหน้าที่แทนทนายความ พนักงานอัยการ และศาล ซึ่งจำเป็นต้องกระทำอย่างถูกต้องตามกฎหมายเพื่อให้บันทึกถ้อยคำดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังได้โดยชอบ

1.1.2 การตรวจสอบบุคคลที่เป็นพยานว่าเป็นบุคคลตามที่ศาลไทยมีคำสั่งให้มาบันทึกถ้อยคำหรือไม่

1.1.3 การวางตัวเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากการการถามความที่ปราศจากการควบคุมดูแลโดยศาล พนักงานอัยการ หรือเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมอื่นๆ ที่จะรู้ข้อกำหนดกฎเกณฑ์ในการวางตัวเป็นกลาง แต่เจ้าหน้าที่กงสุลอาจไม่ทราบและไม่ได้รับการอบรมในเรื่องการวางตัวเป็นกลางมาก่อน เช่น พยานอาจรู้จักกับเจ้าหน้าที่กงสุล ที่จะมีการซักถามหรือพูดคุยกันเสียไป

2. การระบุผู้ทำบันทึกถ้อยคำ

ตามบทบัญญัติของมาตรา 230/2 ดังกล่าวไม่ได้กำหนดชัดเจนว่าให้บุคคลใดทำการบันทึก เพียงแต่บันทึกถ้อยคำที่คู่ความจะยื่นต่อศาลต้องมีรายการตามวรรคสองซึ่งบัญญัติไว้และกำหนดไว้เพียงว่าการลงลายมือชื่อของผู้ให้ถ้อยคำ ให้นำ ป.วิ.พ. มาตรา 47 วรรคสาม มาบังคับใช้โดยอนุโลม ซึ่งคือ ให้กงสุลสยามในเมืองต่างประเทศเป็นผู้รับรอง แต่เป็นเพียงการรับรองลายมือชื่อไม่ได้รับรองข้อเท็จจริงในบันทึกถ้อยคำดังกล่าวว่าผู้ให้ถ้อยคำให้การตามบันทึกถ้อยคำจริง ซึ่งควรกำหนดให้มีหน้าที่รับรองความถูกต้องของการให้ถ้อยคำด้วย แต่ไม่ใช่การรับรองความถูกต้องของข้อเท็จจริง

3. การรับฟังเป็นพยานหลักฐาน

บันทึกถ้อยคำตาม ป.วิ.อ. มาตรา 230/2 วรรคสอง โดยสภาพแล้วเป็นพยานบอกเล่า ซึ่งศาลสามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ แต่เป็นพยานหลักฐานที่จำเลยไม่มีโอกาสถามค้านได้ซึ่งอาจเทียบเคียงได้กับบันทึกคำให้การพยานในชั้นสอบสวน ดังนั้น ศาลจะต้องชั่งน้ำหนักด้วยความระมัดระวังและไม่ควรเชื่อพยานหลักฐานนั้นโดยลำพังเพื่อลงโทษจำเลย เว้นแต่มีเหตุผลอันหนักแน่น มีพฤติการณ์พิเศษแห่งคดี หรือมีพยานหลักฐานอื่นมาประกอบสนับสนุน ทั้งนี้ ตาม ป.วิ.อ. มาตรา 227/1

การที่เจ้าหน้าที่กงสุลไทยในต่างประเทศ ยังไม่มีความเข้าใจในการปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าวเท่าใดนัก และไม่ปรากฏว่าได้มีการออกระเบียบข้อบังคับหรือวางแนวทางปฏิบัติดังกล่าวไว้แต่อย่างใด แม้ว่าได้มีการบัญญัติเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/2 มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นเวลาสิบปีเศษแล้วก็ตาม แสดงว่ากระทรวงต่างประเทศ สถานเอกอัครราชทูต และสถานกงสุลไทยในต่างประเทศ ไม่ได้เห็นความสำคัญของการทำบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นในบันทึกถ้อยคำแทนการเบิกความในศาลในการพิจารณาคดีเท่าใดนัก

อีกประการหนึ่งโดยสภาพของบันทึกถ้อยคำดังกล่าวมีสภาพเป็นพยานบอกเล่าโดยหลักการแล้ว ห้ามมิให้ศาลรับฟัง ได้แก่ พยานบอกเล่าที่เป็นข้อความบอกเล่า ที่พยานบุคคลมาเบิกความต่อศาล หรือที่บันทึกในเอกสาร หรือวัตถุอื่นใด ห้ามมิให้ศาลรับฟัง เว้นแต่ ตามสภาพลักษณะ แหล่งที่มา และข้อเท็จจริงแวดล้อมของพยานบอกเล่าที่น่าเชื่อว่าจะพิสูจน์ความจริงได้ หรือมีเหตุจำเป็นเนื่องจากไม่สามารถนำบุคคลซึ่งเป็นผู้ที่ได้เห็น ได้ยิน หรือทราบข้อความเกี่ยวในเรื่องที่จะให้การเป็นพยานนั้นด้วยตนเอง โดยตรงมาเป็นพยานได้ และมีเหตุผลสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมที่จะ รับฟังพยานบอกเล่า นั้น พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ. 2551 ได้เพิ่มมาตรา 227/1 ขึ้นมาอีก มาตราหนึ่ง เพื่อกำหนดกรอบการใช้ดุลพินิจของศาลในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานบางจำพวก ที่มีน้ำหนักน้อย ได้แก่ พยานบอกเล่า พยานชัดทอด พยานที่จำเลยไม่มีโอกาสถามค้าน หรือพยานหลักฐานที่มีข้อบกพร่องประการอื่น ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น โดยศาลจะเชื่อพยานหลักฐานประเภทดังกล่าวโดยลำพังเพื่อลงโทษจำเลยไม่ได้ เว้นแต่จะมีเหตุผลอันหนักแน่น มีพฤติการณ์พิเศษแห่งคดี หรือมีพยานหลักฐานประกอบอื่นมาสนับสนุน ทั้งยังกำหนดความหมายของพยานหลักฐานประกอบให้มีความชัดเจนขึ้นด้วยว่า “พยานหลักฐานประกอบ หมายถึง พยานหลักฐานอื่นที่รับฟังได้ และมีแหล่งที่มาเป็นอิสระต่างหากจากพยานหลักฐานที่ต้องการพยานหลักฐานประกอบนั้น ทั้งจะต้องมีคุณค่าเชิงพิสูจน์ที่สามารถสนับสนุนให้พยานหลักฐานอื่นที่ไปประกอบมีความน่าเชื่อถือมากขึ้นด้วย”

ดังนั้น เมื่อสภาพของบันทึกถ้อยคำดังกล่าวมีสภาพเป็นพยานบอกเล่า การจัดทำบันทึกถ้อยคำนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกระทำโดยชอบ ถูกต้อง โปร่งใส เพื่อเพิ่มคุณค่าของพยานดังกล่าวในการชั่งน้ำหนักพยานของศาล และเพื่อความสะดวกของพยานและเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม ในการนำตัวพยานมาให้ถ้อยคำตามคำสั่งศาลด้วยความเรียบร้อย

จึงควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมปรับปรุงกฎหมาย เพื่อให้บันทึกถ้อยคำดังกล่าวมีคุณค่าในการที่ศาลจะรับฟังมากขึ้น และควรออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เจ้าหน้าที่กงสุลไทยในต่างประเทศปฏิบัติอย่างถูกต้องไปในทิศทางเดียวกันและมีมาตรฐานสามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้อย่างมีน้ำหนักยิ่งขึ้น

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

จากการศึกษาข้อมูลปัญหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น หลักกฎหมาย บทบัญญัติกฎหมาย และความเห็นต่างๆ ของผู้ปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้ว อาจสรุปได้ว่าจากลักษณะคดีที่เกิดขึ้น จากสภาพของการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม การสื่อสาร วิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้คนตามยุคสมัย ลักษณะของอาชญากรรมในปัจจุบันจึงเป็นการกระทำความผิดโดยอาศัยโอกาสจากพัฒนาการทางเทคโนโลยี และมีลักษณะเป็นความผิดที่กระทำระหว่างประเทศ เช่น อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ อาชญากรรมทางอุตสาหกรรม อาชญากรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการค้ายาเสพติด การกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ เป็นต้น สภาพของปัญหาอาชญากรรมดังกล่าวที่เพิ่มความรุนแรงมากและมีแนวโน้มสูงขึ้น รัฐจำเป็นต้องมีมาตรการในการเร่งป้องกันและปราบปรามการกระทำผิด และนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษให้ได้ผลจริงจัง แต่ปรากฏว่าการดำเนินคดีในการรวบรวมพยานหลักฐาน การสอบสวน การพิจารณาสืบพยาน กลับทำได้ยากขึ้น ปัญหาคือการแสวงหาพยานหลักฐานทั้งพยานเอกสาร วัตถุพยาน และพยานบุคคลที่เกี่ยวข้องในคดีกระทำได้ยากขึ้น โดยพยานหลักฐานอาจเกิดขึ้นในที่ต่างๆ ประเทศอื่นๆ เชื่อมโยงกัน ในการพิจารณาสืบพยานและการดำเนินคดีที่เกี่ยวกับคดีสำคัญและคดีข้ามชาติ พยานซึ่งเป็นบุคคลที่อาจเดินทางไปมาระหว่างประเทศ หรือผู้อยู่ในต่างประเทศบางแห่งชั่วคราวหรือมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ และไม่สามารถนำพยานเข้ามาเบิกความต่อศาลในประเทศไทยได้ ไม่ว่าจะด้วยเหตุพยานไม่ยินยอมเดินทางเข้ามา หรือเป็นการยากลำบากในการเดินทาง เช่น เกี่ยวกับสุขภาพของพยานเอง หรือค่าใช้จ่ายที่สูงมากเกินกว่าที่พยานหรือคู่ความจะรับภาระได้ ประกอบกับศาลหรือสำนักงานอัยการสูงสุดไม่ได้จัดงบประมาณในส่วนนี้ไว้ จึงต้องหาวิธีการต่างๆ เพื่อให้สามารถนำพยานบุคคลหรือพยานเอกสารรวมถึงพยานวัตถุเหล่านี้ เข้าสู่การพิจารณาของศาลไทย เพื่อมิให้ต้องสูญเสียพยานหลักฐานสำคัญในคดี

รัฐพยายามสร้างมาตรการหลากหลายรูปแบบและหลายระดับทั้งในประเทศและระหว่างประเทศที่จะแก้ไขปัญหา โดยการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย และบัญญัติกฎหมายขึ้นใหม่หลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ.2535 ซึ่งอยู่

ภายใต้การดูแลของอัยการสูงสุดในฐานะผู้ประสานงานกลางที่สามารถให้ความร่วมมือกับต่างประเทศในการรวบรวมพยานหลักฐานที่อยู่ในประเทศไทยส่งไปให้ประเทศผู้ร้องขอเพื่อลงโทษผู้กระทำผิดในประเทศนั้นได้ ซึ่งก็ได้มีการดำเนินการให้ความร่วมมือกับประเทศต่างๆ เกี่ยวกับปัญหานี้ไปบ้างแล้ว พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2472 แก้ไขเพิ่มเติมในปี พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 และการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ.2551 มาตรา 11 เพื่อให้กฎหมายมีความทันสมัยตามสภาวะเศรษฐกิจสังคมและการพัฒนาเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีการเพิ่มเติมบทบัญญัติในกรณีที่ไม่อาจนำพยานมาเบิกความในศาลได้ เนื่องจากพยานมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ ได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการทำบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศไว้ ตามมาตรา 230/2 วรรคหนึ่งว่า “ในกรณีที่ไม่มีพยานตามมาตรา 230/1 ได้ เมื่อคู่ความร้องขอหรือศาลเห็นสมควรศาลอาจอนุญาตให้เสนอบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศต่อศาลแทนการนำพยานบุคคลมาเบิกความต่อหน้าศาลได้ แต่ทั้งนี้ไม่ตัดสิทธิผู้ให้ถ้อยคำที่จะมาศาลเพื่อให้การเพิ่มเติม”

แต่ปรากฏว่าเมื่อมีการนำการทำบันทึกถ้อยคำตามมาตรา 230/2 มาใช้จริงแล้ว กลับเกิดปัญหาในทางปฏิบัติมากมาย ดังนี้

1. ตามบทบัญญัติดังกล่าวไม่ได้กำหนดชัดเจนว่าให้บุคคลใดทำการบันทึก เพียงแต่บันทึกถ้อยคำที่คู่ความจะยื่นต่อศาลต้องมีรายการตามวรรคสองซึ่งบัญญัติไว้ และกำหนดไว้เพียงว่าการลงลายมือชื่อของผู้ให้ถ้อยคำ ให้นำ ป.วิ.พ. มาตรา ๔๑ วรรคสาม มาบังคับใช้โดยอนุโลม ซึ่งคือให้กงสุลสยามในเมืองต่างประเทศเป็นผู้รับรอง แต่เป็นเพียงการรับรองลายมือชื่อไม่ได้รับรองข้อเท็จจริงในบันทึกถ้อยคำดังกล่าวว่าผู้ให้ถ้อยคำให้การตามบันทึกถ้อยคำจริง

2. กระทรวงต่างประเทศ กรมการกงสุล สถานเอกอัครราชทูตหรือสถานกงสุลไทยในต่างประเทศ ไม่ได้มีการออกระเบียบข้อบังคับ การจัดอบรม หรือเผยแพร่ความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับการทำบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศทำให้เจ้าหน้าที่กงสุลขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่ อาจเกิดมีข้อบกพร่องหรือเจ้าหน้าที่ไม่กล้าปฏิบัติเนื่องจากเกรงว่าจะต้องมีความรับผิดชอบ และไม่ให้ความร่วมมือต่อเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมในการนำพยานเข้าสู่การพิจารณาของศาล

3. การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่กงสุลสยามในต่างประเทศ ในรายละเอียดต่างๆ ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์หรือไม่รอบคอบ ซึ่งส่งผลต่อการทำบันทึกถ้อยคำ เช่น สถานที่จัดทำบันทึกที่เหมาะสมให้พ้นจากการรบกวนหรือแทรกแซง การไม่วางตัวเป็นกลางของเจ้าหน้าที่กงสุลกรณีรู้จักหรือมีส่วนได้เสียกับคู่ความในคดี และเพื่อความโปร่งใสในการปฏิบัติหน้าที่ของทุกฝ่าย ในการการทำบันทึกถ้อยคำ เพื่อให้มีน้ำหนักน่าเชื่อถือได้ ควรมีการบันทึกภาพและเสียงส่งศาล ประกอบการพิจารณาด้วย

4. บันทึกถ้อยคำตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๓๐/๒ วรรค ๒ โดยสภาพแล้วเป็นพยานบอกเล่าที่ศาลสามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ แต่เป็นพยานหลักฐานที่จำเลยไม่มีโอกาสถามค้านได้ซึ่งอาจเทียบเคียงได้กับบันทึกคำให้การพยานในชั้นสอบสวน ดังนั้น ศาลจะต้องชั่งน้ำหนักด้วยความระมัดระวังและไม่ควรเชื่อพยานหลักฐานนั้น โดยลำพังเพื่อลงโทษจำเลย เว้นแต่มีเหตุผลอันหนักแน่น มีพฤติการณ์พิเศษแห่งคดี หรือมีพยานหลักฐานอื่นมาประกอบสนับสนุน ทั้งนี้ ตาม ป.วิ.อ. มาตรา 227/1

ข้อเสนอแนะ

ปัจจุบันการนำวิธีการทำบันทึกถ้อยคำเช่นนี้มาใช้แม้จะเป็นการแก้ไขข้อขัดข้องในการนำคำพยานที่มีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศโดยการทำบันทึกถ้อยคำแล้วเสนอต่อศาลไทยได้ก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติยังมีปัญหาในเรื่องกระบวนการทำบันทึกถ้อยคำที่กฎหมายไม่ได้กำหนดให้ผู้ใดเป็นผู้มีหน้าที่ทำบันทึกไม่เหมือนชั้นสอบสวนที่กำหนดให้ผู้ปฏิบัติงานสอบสวนทำการสอบสวนพยานซึ่งรวมถึงการเป็นผู้บันทึกคำให้การพยานด้วย โดยตาม ป.วิ.อ. มาตรา 230/2 กำหนดให้การรับรองลายมือชื่อของผู้ให้ถ้อยคำให้นำ ป.วิ.พ. มาตรา 47 วรรคสามมาใช้บังคับโดยอนุโลม คือให้เจ้าหน้าที่กงสุลสยาม แต่เพียงการรับรองลายมือชื่อนั้นไม่ได้รับรองความถูกต้องว่าผู้ให้ถ้อยคำให้การตามบันทึกถ้อยคำจริงด้วย ประกอบกับเจ้าหน้าที่กงสุลไม่ได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำบันทึกถ้อยคำ รวมถึงหลักการรับฟังพยานหลักฐานของศาลและการสอบสวนพยาน ซึ่งมีผลให้กระบวนการทำบันทึกถ้อยคำดังกล่าวเกิดข้อขัดข้องในการประสานงานและการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมอื่นๆ และอาจส่งผลให้บันทึกถ้อยคำนั้นเป็นพยานที่มีน้ำหนักน้อยหรือบกพร่องไม่สมบูรณ์ได้ อันจะทำให้เกิดความเสียหายต่อคดีความและกระบวนการยุติธรรมเนื่องจากปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว ดังนั้น สมควรต้องแก้ไขปัญหาดังกล่าวเหล่านี้ โดยมีแนวทางแก้ปัญหาคือข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ควรพัฒนาองค์ความรู้ในเรื่องหลักการรับฟังพยานหลักฐานและการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญา กรณีการทำบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ ตาม ป.วิ.อ. มาตรา 230/2 เพื่อให้เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเจ้าหน้าที่กงสุล ให้มีความรู้ความเข้าใจถึงความสำคัญและจำเป็นในการทำบันทึกถ้อยคำดังกล่าว รวมถึงว่าศาลจะนำไปชั่งน้ำหนักรับฟังได้เพียงใด
2. ส่งเสริมให้มีโครงการ หรือกิจกรรมเชิงปฏิบัติร่วมกันระหว่างพนักงานอัยการ และเจ้าหน้าที่กงสุล เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการทำหน้าที่เพื่อประโยชน์แก่กระบวนการยุติธรรม
3. ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง ดังนี้
 - 3.1 แก้ไขเพิ่มเติม ป.วิ.อ. มาตรา 230/2 โดยกำหนดให้มีหลักการเพิ่มเติม ดังนี้
 - 3.1.1 กำหนดให้กงสุลสยามในเมืองต่างประเทศเป็นผู้รับรองว่าผู้ให้ถ้อยคำให้การตามบันทึกถ้อยคำจริง
 - 3.1.2 กำหนดให้มีการบันทึกภาพและเสียงในการทำบันทึกถ้อยคำ และนำส่งศาลเพื่อพิจารณาประกอบบันทึกถ้อยคำ
 - 3.2 ให้กระทรวงต่างประเทศ หรือกรมการกงสุล ออกกฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับเกี่ยวกับการทำบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ ตามกฎหมายตาม ป.วิ.อ. มาตรา 230/2 ประกอบ ป.วิ.พ. มาตรา 47 วรรคสาม และให้มีรายละเอียด ดังนี้ด้วย
 - 3.2.1 กำหนดให้กงสุลสยามในเมืองต่างประเทศเป็นผู้รับรองว่าผู้ให้ถ้อยคำให้การตามบันทึกถ้อยคำจริง
 - 3.2.2 กำหนดให้มีการบันทึกภาพและเสียงในการทำบันทึกถ้อยคำ และนำส่งศาลเพื่อพิจารณาประกอบบันทึกถ้อยคำ
 - 3.2.3 กำหนดให้เจ้าหน้าที่กงสุลผู้ทำหน้าที่รับรองการทำบันทึกและลายมือชื่อของผู้ให้ถ้อยคำ วางตัวเป็นกลาง และคู่ความอาจคัดค้านได้หากมีส่วนได้เสียในคดี หรือรู้จักสนิทสนมกับคู่ความในคดี
4. กำหนดมาตรฐานของสถานที่หรือห้องบันทึกถ้อยคำให้เหมาะสม
5. กำหนดเงื่อนไขให้เจ้าหน้าที่กงสุลผู้ทำหน้าที่รับรองการทำบันทึกและลายมือชื่อของผู้ให้ถ้อยคำ ต้องได้รับการอบรมเกี่ยวกับการทำบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ ตามกฎหมายตาม ป.วิ.อ. มาตรา 230/2 และหลักการรับฟังพยานหลักฐาน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

เกียรติขจร วิจารณ์สวัสดิ์. คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่าด้วยการดำเนินคดี
ในขั้นตอนก่อนการ พิจารณา พิมพ์ครั้งที่ 5 (แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ : เจริญรัช
การพิมพ์, 2551.

เข็มชัย ชูติวงศ์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ,
2551.

คณิต ณ นคร. รวมกฎหมายและสนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา
สำนักงานอัยการสูงสุด. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด บางกอกบลิ๊อค, 2551.

จรัญ ภักดีธนากุล. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมาย
แห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2553.

ปรีดี เกษมทรัพย์. ประชาธิปไตยกับชนชั้นกลาง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2536.

มานิตย์ จุมปา. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 “ (ความรู้เบื้องต้น). กรุงเทพฯ
: การพิมพ์นิติธรรม, 2543.

สมพงษ์ ชูมาก. กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2542.

อุดม รัฐอมฤต. คำบรรยายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. (กรุงเทพฯ : โครงการตำราและ
เอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551. หน้า 227.

เอกบุญ วงศ์สวัสดิ์กุล. หลักนิติรัฐหลักนิติธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์,
2553.

กฎหมาย

“ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84 วรรคท้าย”

“ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 135,226”

“ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226/1”

- “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226/2”
- “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226/3”
- “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226/4”
- “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ.2551 มาตรา 11”
- “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226/3 แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ.2551 มาตรา 11”
- “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227/1 แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ.2551 มาตรา 12”
- “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/1 แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ.2551 มาตรา 15”
- “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/2 แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ.2551 มาตรา 15”
- “พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ.2535 มาตรา 41 แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ.2535 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559”

วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสารวิจัยส่วนบุคคล

- ชลลดา จินตเสถียร. “ข้อยกเว้นการห้ามรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบตามมาตรา 226/1 ประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา”. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.
- มันเกียรติ ธนวิจิตรพันธ์. “หลักการรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญา”. เอกสารส่วนบุคคลหลักสูตรนักบริหารยุทธศาสตร์การป้องกันและปราบปรามการทุจริตระดับสูง (นยปส) รุ่นที่ 7, 2559.

เอกสารไม่ตีพิมพ์

“กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี”.

เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2540 และมีผลใช้บังคับในวันที่ 30 ตุลาคม 2540 .

“ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้รับการรับรองและประกาศโดยข้อมติสมัชชาสหประชาชาติ
ที่ 217 เอ (III)”. วันที่ 10 ธันวาคม 2491.

สถาบันพระปกเกล้า, หลักนิติธรรมกับประชาธิปไตย” (Rule of Law and Democracy)”. เอกสาร
ประกอบการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 17 ประจำปี 2558 เรื่อง วันที่
6-8 พฤศจิกายน 2558 ณ ศูนย์ประชุมสหประชาชาติ กรุงเทพมหานคร. 2558.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

“กงสุล”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.th.m.wikipedia.org.com>, 2562.

“กฎหมายระหว่างประเทศ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://thailawonline.com>, 2562.

“ความร่วมมือระหว่างประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม - กรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศ”.
(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.consular.go.th.com>, 2561.

“คำพดตุลาการ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.th.m.wikipedea.org> , 2561.

“คำวินิจฉัย “กม. ร่วมมือทางอาญากับต่างชาติ” ชัด รชณ. ลงราชกิจจานุฯ แล้ว” สำนักข่าวอิสรา”.
(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.isranews.org.com>, 2561.

ปิยะวรรณ ปานโต. “อำนาจอธิปไตย สถาบันพระปกเกล้า”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :
<https://www.wiki.kpi.ac.th>, 2562.

ประวัติย่อผู้วิจัย

- ชื่อ** : นางกรรณิกา พลเยี่ยม
- วัน เดือน ปีเกิด** : 2 สิงหาคม 2508
- การศึกษา** : ปริญญาตรี นิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
: ปริญญาโท นิติศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
: เนติบัณฑิต สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

ประวัติการทำงานโดยย่อ

- : อัยการผู้เชี่ยวชาญ สำนักงานคดีปกครอง
 - : อัยการจังหวัด สำนักงานอัยการจังหวัดอ่างทอง
 - : อัยการจังหวัด สำนักงานอัยการคดีศาลแขวงชลบุรี
 - : อัยการจังหวัด สำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัว
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 - : อัยการจังหวัดประจำกรม สำนักงานอัยการจังหวัดชลบุรี
 - : อัยการจังหวัดประจำกรม สำนักงานอัยการจังหวัดขอนแก่น
- ตำแหน่งปัจจุบัน** : อัยการผู้เชี่ยวชาญพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการอัยการ
สำนักงานอัยการสูงสุด

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา การเมือง

เรื่อง การทำบันทึกล้อคำพยานซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศโดยกงสุลสยาม
ผู้วิจัย นางกรรณิกา พลเยี่ยม หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 61
ตำแหน่ง อัยการผู้เชี่ยวชาญพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการอัยการ
สำนักงานอัยการสูงสุด

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อาชญากรรมเป็นการกระทำความผิดต่อกฎหมายที่มีโทษทางอาญา ซึ่งมีผลกระทบต่อความปลอดภัยทางชีวิต ทรัพย์สิน ความสงบสุขของประชาชน ความมั่นคงของชาติ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ลักษณะของอาชญากรรมในปัจจุบันเป็นการกระทำความผิดโดยอาศัยโอกาสจากพัฒนาการทางเทคโนโลยีและมีลักษณะเป็นความผิดที่กระทำข้ามพรมแดนระหว่างรัฐสองรัฐหรือมากกว่านั้น เช่น อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ อาชญากรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม การค้ามนุษย์และการค้ายาเสพติด เป็นต้น สภาพของปัญหาอาชญากรรมดังกล่าวเพิ่มความรุนแรงมากและมีแนวโน้มสูงขึ้น แต่การดำเนินคดี การแสวงหาพยานหลักฐาน การสอบสวนพยาน การพิจารณาสืบพยานกลับทำได้ยากขึ้นเพราะพยานหลักฐานอาจเกิดขึ้นในหลายประเทศ ซึ่งเมื่อได้มีการดำเนินคดีแล้วไม่ว่าในชั้นสอบสวน หรือชั้นพิจารณาคดีของศาล มักประสบปัญหาพยานบุคคลที่หาตัวยาก หรืออยู่ในต่างประเทศ และไม่สามารถเดินทางมาเบิกความในประเทศไทยได้ จนทำให้ต้องสูญเสียพยานหลักฐานในทางคดีและไม่ได้เข้าสู่การพิจารณาของศาล ซึ่งย่อมส่งผลให้คำพิพากษาอาจคลาดเคลื่อนไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง และเป็นผลเสียต่อกระบวนการยุติธรรมที่ต้องแสวงหาและพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้ถูกต้องที่สุด

การนำพยานหลักฐานเข้าสู่การพิจารณาของศาล กรณีที่พยานมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศและไม่อาจสืบพยานในศาลในประเทศไทยได้ หรือส่งประเด็นไปสืบพยานตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ.2535 หรือใช้วิธีการสืบพยานที่ศาลหรือสถานทูตอื่นโดยจัดให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงในลักษณะการประชุมทางจอภาพตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ป.วิ.อ.) มาตรา 230/1 ได้ โดยได้มีมาตรา 230/2 วรรคหนึ่งบัญญัติว่า “ในกรณีที่ไม้อาจสืบพยานตามมาตรา 230/1 ได้เมื่อคู่ความร้องขอหรือศาลเห็นสมควร ศาลอาจอนุญาตให้เสนอบันทึกล้อคำพยานยื่นข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ

ต่อศาลแทนการนำพยานบุคคลมาเบิกความต่อหน้าศาลได้ แต่ทั้งนี้ไม่ตัดสิทธิผู้ให้ถ้อยคำที่จะมาศาลเพื่อให้การเพิ่มเติม” อันเป็นการกำหนดวิธีการนำพยานเข้าสู่ศาลโดย ศาลอาจอนุญาตให้เสนอบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศแทนการนำพยานบุคคลมาเบิกความ ต่อศาลได้ซึ่งได้และมาตรา 230/2 วรรคสาม กำหนดไว้ว่าการลงลายมือชื่อของผู้ให้ถ้อยคำให้นำมาตรา 47 วรรคสามแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ป.วิ.พ.) มาใช้โดยอนุโลม คือ การลงลายมือชื่อของผู้ให้ถ้อยคำหรือพยานให้กงสุลสยาม เป็นผู้รับรองลายมือชื่อ ซึ่งเมื่อพิจารณาเจตนารมณ์ของ มาตรา 230/2 ดังกล่าว เห็นได้ว่าการจัดทำบันทึกถ้อยคำพยานดังกล่าวนั้นย่อมต้องบันทึก และรับรองโดยกงสุลสยาม และให้ศาลรับฟังบันทึกถ้อยคำพยานดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานได้ จึงหมายความว่า เมื่อกงสุลสยาม หรือกงสุลในสถานเอกอัครราชทูตไทย (กงสุลไทยในต่างประเทศ) ซึ่งเป็นตัวแทนรัฐไทยในต่างแดน ย่อมต้องสามารถปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามที่กฎหมายกำหนดภายใต้อำนาจศาลไทยได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ และเป็นไปโดยชอบ ซึ่งจะส่งผลให้พยานหลักฐานดังกล่าวจะเข้าสู่การพิจารณาของศาลโดยชอบ มีน้ำหนักรับฟังได้ และเป็นพยานหลักฐานที่มีคุณค่า

อย่างไรก็ตาม กระทรวงต่างประเทศ กรมการกงสุล สถานเอกอัครราชทูตหรือสถานกงสุลไทยในต่างประเทศ ไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้นัก โดยไม่ได้มีการออกระเบียบ ข้อบังคับ การจัดอบรม หรือเผยแพร่ความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับการทำบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ ดังกล่าวแต่อย่างใด ทำให้เจ้าหน้าที่กงสุลไทยในต่างประเทศ ขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่ อาจเกิดมีข้อผิดพลาดบกพร่อง จนอาจส่งผลให้เจ้าหน้าที่ไม่กล้าปฏิบัติงานเพราะเกรงว่าจะต้องมีความรับผิดชอบ และไม่ให้ความร่วมมือต่อเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมในการนำพยานเข้าสู่ศาล ทั้งๆ ที่ ป.วิ.อ. มาตรา 230/2 ดังกล่าว ได้มีการบัญญัติเพิ่มเติมเมื่อ พ.ศ. 2551 เป็นเวลาสิบปีเศษแล้ว อันเป็นการมอบหน้าที่อันสำคัญนี้ให้แก่เจ้าหน้าที่กงสุลไทยในต่างประเทศ

นอกจากนี้ บันทึกถ้อยคำตาม ป.วิ.อ. มาตรา 230/2 โดยสภาพแล้วเป็นพยานบอกเล่าที่ศาลสามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ แต่เป็นพยานหลักฐานที่จำเลยหรือคู่ความไม่มีโอกาสถามค้านได้ แม้จะเปิดโอกาสให้จำเลยหรือคู่ความส่งคำถามค้านมาได้ด้วยแต่ก็ไม่ใช่การถามค้านพยานโดยตรง ดังนั้น ศาลจะต้องชั่งน้ำหนักด้วยความระมัดระวังและไม่ควรเชื่อพยานหลักฐานนั้นโดยลำพังเพื่อลงโทษจำเลย เว้นแต่มีเหตุผลอันหนักแน่น มีพฤติการณ์พิเศษแห่งคดี หรือมีพยานหลักฐานอื่นมาประกอบสนับสนุน ดังนั้น การจัดทำบันทึกถ้อยคำนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกระทำโดยชอบถูกต้อง โปร่งใส เพื่อเพิ่มคุณค่าของพยานดังกล่าวในการชั่งน้ำหนักพยานของศาล และเพื่อความสะดวก

ของพยานและเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม ในการนำตัวพยานมาให้ถ้อยคำตามคำสั่งศาลด้วยความเรียบร้อย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเจตนารมณ์ของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กรณีทำบันทึกถ้อยคำพยานในต่างประเทศ
2. เพื่อศึกษาความจำเป็นที่ทงสุลสยาม ต้องปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมในต่างประเทศ
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาที่จะเกิดขึ้นในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ทงสุลสยามในต่างประเทศ กรณีการจัดทำบันทึกถ้อยคำพยานแทนการสืบพยานในศาล
4. เพื่อศึกษาการรับฟังพยานหลักฐานของศาลกรณีบันทึกถ้อยคำพยานในต่างประเทศ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยกระทำภายใต้ เจตนารมณ์ของการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/2 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 47 วรรคสาม รวมทั้งภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศในทางอาญา โดยมีการรับฟังความเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น พนักงานอัยการ ผู้พิพากษา และเจ้าหน้าที่กระทรวงต่างประเทศ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นหลักในการตรวจสอบ รับรองผล สำหรับเทคนิควิธีวิจัยที่นำมาใช้ได้แก่ การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลจากตำราและเอกสารทางวิชาการต่างๆ รวมถึงคดีตัวอย่าง การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พนักงานอัยการ ผู้พิพากษา และเจ้าหน้าที่กระทรวงต่างประเทศ

ผลการวิจัย

จากการวิจัยปรากฏว่าครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้งสี่ประการ กล่าวคือ หลักการรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญาเมื่อได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ. 2551 ออกมาใช้บังคับและมีบทบัญญัติกำหนดหลักเกณฑ์

การรับฟังพยานหลักฐานที่เกิดขึ้น หรือ ได้มา และประเภทของพยานหลักฐาน รวมทั้งการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานขึ้นมาใหม่ โดยกำหนดหลักเกณฑ์และกรอบการใช้ดุลพินิจของศาลในการรับฟัง และชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานไว้อย่างชัดเจนว่าพยานหลักฐานชนิดใดต้องห้ามมิให้รับฟัง หรือรับฟังได้ภายใต้เงื่อนไขอย่างไร ทั้งนี้ เพื่อมิให้การใช้ดุลพินิจของศาลเป็นไปโดยอำเภอใจ ซึ่งจะเกิดประโยชน์แก่ศาลผู้ใช้กฎหมายโดยตรง และทำให้ผู้ใช้กฎหมายอื่นไม่ว่าจะเป็นพนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ พนักงานไตสวนของ ป.ป.ช. พนักงานหรือเจ้าหน้าที่ของ ป.ป.ท. รวมถึงทนายความ ก็จะสามารปรับวิธีการทำงานของแต่ละฝ่ายให้เข้าหลักเกณฑ์ใหม่ได้มากยิ่งขึ้น และถูกต้องตรงกับวัตถุประสงค์ของกฎหมาย ดังนั้น เจ้าพนักงานดังกล่าว และพนักงานอัยการ ซึ่งมีอำนาจและหน้าที่ในการแสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริง หรือเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิด และพิสูจน์ความผิดเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษ จึงต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักการรับฟังและชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานตามกฎหมายในคดีอาญาที่ศาลใช้เป็นหลักการในการพิจารณาลงโทษจำเลย

หลักเกณฑ์การรับฟังพยานหลักฐานในกรณีที่ไม่อาจนำพยานมาเบิกความในศาลได้ เนื่องจากพยานมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ ได้บัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการทำบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศไว้ตามมาตรา 230/2 ในกรณีที่ไม้อาจสืบพยานตามมาตรา 230/1 ได้เมื่อคู่ความร้องขอหรือศาลเห็นสมควร ศาลอาจอนุญาตให้เสนอบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศต่อศาลแทนการนำพยานบุคคลมาเบิกความต่อหน้าศาลได้ แต่ทั้งนี้ไม่ตัดสิทธิผู้ให้ถ้อยคำที่จะมาศาลเพื่อให้การเพิ่มเติม สำหรับลายมือชื่อของผู้ให้ถ้อยคำให้นำมาตรา 47 วรรคสามแห่ง ป.วิ.พ. มาใช้บังคับโดยอนุโลม ซึ่งกำหนดว่า ถ้าใบมอบอำนาจนั้นได้ทำในราชอาณาจักรสยาม ต้องให้นายอำเภอเป็นพยาน ถ้าได้ทำในเมืองต่างประเทศที่มีกงสุลสยาม ต้องให้กงสุลนั้นเป็นพยาน...

ดังนั้น เจ้าหน้าที่กงสุลจึงมีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรม จึงจำเป็นต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในจะปฏิบัติหน้าที่อย่างยิ่ง ทั้งนี้ ในการที่เจ้าหน้าที่กงสุลจะมีความรู้ความเข้าใจในหลักการการรวบรวมพยานหลักฐาน การรับฟังและชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานตามกฎหมายนั้น หน่วยงานต้นสังกัดคือกระทรวงการต่างประเทศ หรือกรมการกงสุล ได้รับทราบถึงภาระและหน้าที่อันสำคัญหรือไม่เพียงใด และได้มีการวางแนวทางการปฏิบัติเป็นระเบียบข้อบังคับหรือไม่ ผู้วิจัยจึงได้ทำการสัมภาษณ์เจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติงานต่างๆ ได้แก่ พนักงานอัยการ เจ้าของสำนวน และเจ้าหน้าที่กระทรวงต่างประเทศที่เคยปฏิบัติหน้าที่เจ้าหน้าที่กงสุลในต่างประเทศและผู้พิพากษา

การวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูล

จากข้อมูลปัญหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น หลักกฎหมาย บทบัญญัติกฎหมาย และความเห็นต่างๆ ของผู้ปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้ว ซึ่งได้แก่ พนักงานอัยการ ผู้พิพากษา และเจ้าพนักงานที่มีหน้าที่ในการทำบันทึกถ้อยคำโดยตรง คือ ข้าราชการกระทรวงต่างประเทศ ปรากฏว่าเมื่อมีการนำการทำบันทึกถ้อยคำตามมาตรา 230/2 มาใช้จริงแล้ว กลับเกิดปัญหาในทางปฏิบัติ ดังนี้

1. กระทรวงต่างประเทศ กรมการกงสุล สถานเอกอัครราชทูตหรือสถานกงสุลไทยในต่างประเทศ ไม่ได้มีการออกระเบียบข้อบังคับ การจัดอบรม หรือเผยแพร่ความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับการทำบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศทำให้เจ้าหน้าที่กงสุลขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่ อาจเกิดมีข้อบกพร่อง หรือเจ้าหน้าที่ไม่กล้าปฏิบัติเนื่องจากเกรงว่าจะต้องมีความรับผิดชอบ และไม่ให้ความร่วมมือต่อเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมในการนำพยานเข้าสู่ศาล ประกอบกับการทำบันทึกถ้อยคำพยานนั้น แม้เจ้าหน้าที่กงสุลจะทำหน้าที่รับรองลายมือชื่อของผู้ให้ถ้อยคำ แต่ในทางปฏิบัติแล้ว เจ้าหน้าที่กงสุลก็ยังมีหน้าที่ในการควบคุมดูแลความเรียบร้อยด้านอื่นๆ ด้วย เช่น

1.1 การเป็นผู้ถามพยาน กรณีพยานไม่อาจอ่านคำถามที่ฝ่ายโจทก์ จำเลย หรือคำถามของศาล ที่ศาลไทยส่งไปได้ เจ้าหน้าที่กงสุลย่อมต้องทำหน้าที่ถามความอันเสมือนเป็นการปฏิบัติหน้าที่แทนทนายความ พนักงานอัยการ และศาล ซึ่งจำเป็นต้องกระทำอย่างถูกต้องตามกฎหมายเพื่อให้บันทึกถ้อยคำดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังได้โดยชอบ

1.2 การตรวจสอบบุคคลที่เป็นพยานว่าเป็นบุคคลตามที่ศาลไทยมีคำสั่งให้มาบันทึกถ้อยคำหรือไม่

1.3 การวางตัวเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากการการถามความที่ปราศจากการควบคุมดูแลโดยศาล พนักงานอัยการ หรือเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมอื่นๆ เจ้าหน้าที่กงสุลจะต้องรู้ข้อกำหนดกฎเกณฑ์ในการวางตัวเป็นกลาง

2. ตามบทบัญญัติดังกล่าวไม่ได้กำหนดชัดเจนจะให้บุคคลใดทำการบันทึก เพียงแต่บันทึกถ้อยคำที่คู่ความจะยื่นต่อศาลต้องมีรายการตามวรรคสองซึ่งบัญญัติไว้ และกำหนดไว้เพียงว่าการลงลายมือชื่อของผู้ให้ถ้อยคำให้น่า ป.วิ.พ. มาตรา 47 วรรคสาม มาบังคับใช้โดยอนุโลม ซึ่งคือให้กงสุลสยามในเมืองต่างประเทศเป็นผู้รับรอง แต่เป็นเพียงการรับรองลายมือชื่อ ไม่ได้รับรองข้อเท็จจริงในบันทึกถ้อยคำดังกล่าวว่าผู้ให้ถ้อยคำให้การตามบันทึกถ้อยคำจริง ซึ่งควรกำหนดให้มีหน้าที่รับรองความถูกต้องของการให้ถ้อยคำด้วย แต่ไม่ใช้การรับรองความถูกต้องของข้อเท็จจริง

3. บันทึกล้อยคำตาม ป.วิ.อ. มาตรา 230/2 โดยสภาพแล้วเป็นพยานบอกเล่า ซึ่งศาลสามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ แต่เป็นพยานหลักฐานที่จำเลยหรือคู่ความ ไม่มีโอกาสถามค้านได้ซึ่งอาจเทียบเคียงได้กับบันทึกคำให้การพยานในชั้นสอบสวน ดังนั้น ศาลจะต้องชั่งน้ำหนักด้วยความระมัดระวังและไม่ควรเชื่อพยานหลักฐานนั้น โดยลำพังเพื่อลงโทษจำเลย เว้นแต่มีเหตุผลอันหนักแน่น มีพฤติการณ์พิเศษแห่งคดี หรือมีพยานหลักฐานอื่นมาประกอบสนับสนุน ตามมาตรา 227/1

ข้อเสนอแนะ

1. ควรพัฒนาองค์ความรู้ในเรื่องหลักการรับฟังพยานหลักฐานและการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญา กรณีการทำบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำ ซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศตาม ป.วิ.อ. มาตรา 230/2 เพื่อให้เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องรวมถึงเจ้าหน้าที่กงสุล ให้มีความรู้ความเข้าใจถึงความสำคัญและจำเป็นในการทำบันทึกถ้อยคำดังกล่าว รวมถึงว่าศาลจะนำไปชั่งน้ำหนักรับฟังได้เพียงใด

2. ส่งเสริมให้มีโครงการ หรือกิจกรรมเชิงปฏิบัติร่วมกันระหว่างพนักงานอัยการและเจ้าหน้าที่กงสุล เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการทำหน้าที่เพื่อประโยชน์แก่กระบวนการยุติธรรม

3. ควรให้กระทรวงต่างประเทศ หรือกรมการกงสุล ออกกฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับเกี่ยวกับการทำบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ ตามกฎหมายตาม ป.วิ.อ. มาตรา 230/2 ประกอบ ป.วิ.พ. มาตรา 47 วรรคสาม และให้มีรายละเอียด ดังนี้ด้วย

3.1 กำหนดให้กงสุลสยามในเมืองต่างประเทศเป็นผู้รับรองว่าผู้ให้ถ้อยคำให้การตามบันทึกถ้อยคำจริง และรับรองลายมือชื่อผู้ให้ถ้อยคำ

3.2 กำหนดให้มีการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องในการทำบันทึกถ้อยคำ และให้นำส่งศาลเพื่อพิจารณาประกอบบันทึกถ้อยคำ

3.3 กำหนดให้เจ้าหน้าที่กงสุลผู้ทำหน้าที่รับรองการทำบันทึกและลายมือชื่อของผู้ให้ถ้อยคำ วางตัวเป็นกลาง และคู่ความอาจคัดค้านได้หากมีส่วนได้เสียในคดี หรือรู้จักสนิทสนมกับคู่ความในคดี

3.4 กำหนดมาตรฐานของสถานที่หรือห้องบันทึกถ้อยคำให้เหมาะสม

3.5 กำหนดเงื่อนไขให้เจ้าหน้าที่กงสุลผู้ทำหน้าที่รับรองการทำบันทึกและลายมือชื่อของผู้ให้ถ้อยคำ ต้องได้รับการอบรมเกี่ยวกับการทำบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ ตามกฎหมายตาม ป.วิ.อ. มาตรา 230/2 และหลักการรับฟังพยานหลักฐาน